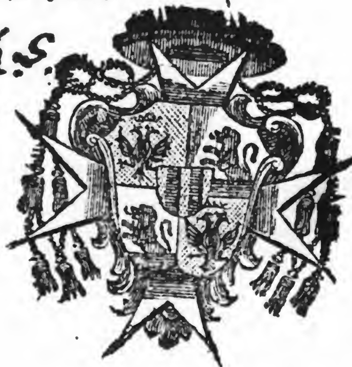
image
not
available

NAZIONALE
8
20 — I
68
ROMA
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE

EXAMEN

Thesium Theologicarum

IACOBI CAPELLI,

quas inscripsit

DE

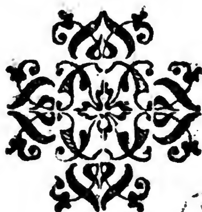
Controversijs quæ Fœderatum Belgium vexant

&

Satiusne fuerit tolerari sententiam Arminij, quam damnari.

AVCTHORE

Minutio Aquilovicano Friesio.

THLIBOCHORI,

Apud Homulum Plasthum. Anno MDCXXIX.

EXAMEN

Thesium Theologicarum IACOBI CAPELLI, quas inscripsit DE Controversijs quæ Fœderatum Belgium vexant & Satiusne fuerit tolerari sententiam Arminij, quam damnari.

Vi de caussa aliqua rectè judicare vult, eum oportet apprimè gnarum esse rerum omnium, quæ ad eam pertinent & animum habere ita compositum, ut sine offensa, sine gratia judicet. Hoc imprimis est necessarium, cum de rebus facti quęstio est: De ijs enim statui nihil certi potest, nisi primùm circumstantiæ omnes, quæ ad eas quoquomodo faciunt, ritè pervideantur, & ab eo, cujus nihil interest, utrum hoc an alio modo habeant. Quia verò earum rerum, quæ extra solum nostrum inter partes gesta sunt, & ad nos non nisi per famam aut ab altera partium

venerunt, circumſtantiæ ſingulæ difficulter admodum pervideri poſſunt, utique neceſſum eſt, ut rectum de ijs judicium admodum ſit difficile. Prudens certè vir, qui novit, quam facilè erretur, cum ex incerto famæ aut partis alterius fide cognitio petitur, & quàm ſit difficile animum judicio integrum ſervare, qui gratia odióve partis alterius ducitur, non ante interponet judicium ſuum, quàm omnia penitiſſimè ex utriusq; partis ſententia & ſine affectu perſpecta habeat, niſi prudentiæ gloria excidere & temeritatis infamiam velit incurrere. Hæc prudentia ſi ullos, certè Theologos imprimis decet, propterea quòd in rebus ad Religionem pertinentibus ſpecioſius tegi ſoleant partium ſtudia, & judicantiũ affectus ſoleant eſſe acriores: Fit enim plerumque, ut partes non dicant ſcribántq; niſi quod è re ſua eſſe credunt, & qui judicant facilè inclinent fidem ſuam in illam partem, cui favent & quæ ut triumphet ipſorum intereſt. Hujus officij ſui parum memor fuit ***Iacobus Capellus***, Paſtor & Profeſſor Sedanenſis, cum non ita pridem Theſes Theologicas diſputandas propoſuit, quas ***De Controverſijs quæ Fœderatum Belgium vexant***, inſcripſit: Simulatque eas mihi ante paucos dies exhiberet amicus qui-

quidam meus, ſuſpicabar ſtatim affectum non levem fuiſſe, qui Capellum impulerat, ut, quod inſolens ac planè alienum à ſcholæ more eſt, quęſtiones, quæ purè putè Facti ſunt, & rerum earum, quę extra Galliam acciderunt, in Gymnaſio ſuo diſputandas appenderet adoleſcentibus, qui de rebus iſtis fortè ne fando quidem audiverunt: Et quia affectus nihil moderati ſolent ſuadere, credebam fieri non potuiſſe, quin narraſſet pleraque aut aliena prorſus ex partis fortè unius fide, aut pro affectu illo, quo in partem hanc & illam ferebatur. Nec fefellit me opinio mea: Vix enim primam paginam inſpexi, quin dicerem protinus, *Ecce Canthærius in porta*: ubi perrexi, ubique pænè me hominis pœnituit & puduit: Inſcitia earum rerum, quæ in Belgio acciderunt, tam ubique eſt obvia, tam palpabilis, ut qui eas oculis ſuis ipſi uſurparunt, aut alioquin obiter tantùm Acta & Scripta publica utriuſque partis inſpexerunt, ſuſpicari jure poſſint, Capello eveniſſe quod Cęſar Gallos in more olim habuiſſe dicit: Ex obvijs & advenis omnibus ſciſcitatum eum eſſe, quid ageretur rerum novarum in Belgio, & credidiſſe ijs, qui ad voluntatem ipſius ficta reſponderunt. Affectus verò adeò frequenter nar-

 rationi

rationi miſcuit, ut appareat magnoperè ipſius interfuiſſe, ne aliter narraret aut judicaret. Et ſanè ſi rem rectè putemus, Sedani nec alia hiſtoria nec aliter ſcribi poterat; Intereſt Principatus iſtius, ut Fœderato Belgio arctiſſimè adhæreat & ad ipſius fortunam judicium ſuum componat. Hinc factum, ut ſimulatque Synodus Dordracena in Belgio ſententiam dixerat de Controverſijs ibi natis, quod ſexdecim integris ſæculis factum non fuerat, & paſtores pluſquam centum inclementer admodùm exauthoraverat, protinus exemplum illius ſecutus ſit, & Academiam ſimul atque Eccleſiam ſuam ad inſtar illius compoſuerit. Nempe faceſſere ſtatim à munere ſuo fecit fidiſſimum ac dilectiſſimum Eccleſiæ illius miniſtrum, ***Franciſcum Auratum***, quod ex occaſione textus ſui, ***Deus neminem tentat etc. Iac.1.13.*** prolixiùs diſſeruerat, Deũ non eſſe authorem peccati, atque ex iſto indicio deprehenſus fuerat non abhorrere omninò à damnata in Belgio ſententia. Nec multò poſt, ſimili donativo mactavit Virum Clariſſimum ***D. Danielem Tilenum***, ſcholæ iſtius, dum prefuit, lumen atque ornamentum, poſt viginti annorũ expleta ſtipendia, nullam aliam ob cauſſam quàm quòd cum Synodo illa Belgica non ſentiret & quòd

Principatus

Principatus illius intereſſet ab ea ſeorſim non ſentire: Atque ut teſtatior fieret conſenſio, recepit in ejus locum ***Petrum Molinæum***, Galliâ non ob religionem profugum, qui pro Synodo iſta poſt damnatam cauſſam fortiter ſcripſerat, oppreſſóſque atque adflictos crudeli prefatione animoſè invaſerat, adeóque magnis molitionibus effecerat, ut Synodus iſta non tantùm totidem verbis ac ſyllabis reciperetur per totam Galliam, ſed ut & conſcientiæ & linguæ omnium ac ſingulorum paſtorum, ſolemnis juramenti religione (horreſco referens) ad extremum uſque vitæ halitum obligarentur. Ab hujus collega quid expectari aliud poterat, quàm quòd eundem redoleret Spiritum? Nimirum operepretium erat, ut Anteſignani iſti in Repub. iſta, non tantùm, ſicut olim in velabro olearij, conſentirent; ſed ut audaci aliquo facinore zelum ſuum teſtarentur & damnationibus precedentibus atrum etiam ſuum calculum adjicerent.

Neque tamen id volo, quaſi indignum aliquid ſe aut profeſſione ſua feciſſet Capellus, ſi ſententiam ſuam pro Synodo iſta palam atque animoſè ſuſtinuiſſet & contrariam pro virili impugnaſſet. Abſit. Scio arenam iſtam Profeſſorum eſſe & eorum,

 qui in

qui in ſchola docent: utinam tantùm intra ſcholæ morem ſtetiſſet, & ſententiam ſuam dixiſſet ſine cujuſquam læſione & injuria! Hæc enim eſt Chriſtiani Profeſſoris gloria, ita de veritate & pro veritate dicere, ut erranti non inſultare ſed errorem ejus ſolum damnare videatur. At Capellus non tam id egiſſe videtur, ut errorem, quem putavit, damnaret, quàm ut mortui Arminij manibus contumelioſè inſultaret & famam eorum, quos ſectatores ipſius vocat, infamibus ac diris convitijs laceraret. Qua in re tantùm abeſt, ut famæ atque exiſtimationi ſuæ conſuluerit, ut dignum ſe reddiderit, qui ſimilibus modis tractetur ab alijs. Ego tamen vicem illi non rependam, ne ſimili culpæ me obſtringam & LOIDORIAS crimine cœleſtis hereditatis meę ſpem polluam. Chriſtianus dignior eſt, quàm ut tam ignobili vindictæ genere pro innocentia ſua pugnet. Alijs animis, alijs armis opus eſt, ut Chriſto Domino ſuo ſerviat & proximum ſuum ſervet. Tantùm operam dabo, ut Capellus errorem & culpam ſuam intelligat, & ut, ſi fieri poteſt, ſentiat, quàm gravem injuriam divinæ veritati ejúſque diſcipulis intulerit.

In Principio *Capellus* prętexit limen Theſium ſuarum pręclaro caritatis elogio; ſed

ut ne caritatis obtentu justitiæ & veritati divinæ fraus fiat, monet. Rectè; Caritas jubet nos aliquando cedere jure nostro, nunquam alieno, nedum divino: Eadem jubet ut veritati necessariæ, sine qua salvi esse non possumus, semper & ubique cum res postulat intrepidè commodemus patrocinium nostrum; in cęteris omnibus rebus toleremus quicquid conscientiam non lædit & ętemæ saluti nostræ & proximi non officit: hoc ubi fit, justitiæ & veritati divinæ fraus fieri non potest: quia utrique veritati, tum necessariæ tum non necessarię suum tribuitur, quando necessaria veritas precisè retinetur, ut salus nostra æterna constet, & quando in cęteris toleratur quicquid tolerabi le est, ut caritas vigeat: Quòd si non toleres, quicquid tolerabile est, suum cuique non tribuis & justitiæ fraudem facis. Si etiam omnem veritatem eodem loco habeas & pari severitate urgeas, veritati necessariæ fraudem facis & vim caritati: Non necessaria veritas necessariæ æquari nullo jure potest. Libertatem ut astringas ubi necesse non est, caritas non patitur. Suum cuique rei justum pondus ac pretium constare debet. Quieti ac tranquillitati externæ consulit caritas, sed communi, sed sine partium studio. Paci studet, sed libe-

ræ, ſed ſpontaneæ, quæ non vi, ſed animorum concordiâ conſtat. Nunquam in gratiam partis unius ſuadet damnare alteram, quæ pacem prçfert & cum quâ pax & concordia innoxiè coli poteſt. Qui caritatis intereſſe putant, ut externæ quieti ac tranquillitati vel Reipub. vel Eccleſiæ, vel plurium conſulatur cum libertatis & tolerantię omnis proſcriptione, cum damnatione eorum, quibuſcum ſine ullo ſalutis periculo aut veritatis neceſſarię detrimento concordia iniri aut retineri poteſt, næ ij parum intelligunt, quid caritas Chriſtiana requirat, quę nos jubet inimicum diligere & cum omnibus hominibus EIRENEVEIN EI DVNATON. Politicorum axioma, ***Tranquillitas Reipub. ſuprema lex eſto***, tanti faciendum non eſt hominiChriſtiano, cui ſalus omnium ac ſingulorum hominum cordi eſt, ut eam injuriâ aut damno nedum ſanguine vel unius innoxiæ animæ velit redimere. Nunquam facienda ſunt mala, ut eveniant bona; quare nec unquam facienda eſt injuria cuiquam, vel minimo mortalium, ut alteri ſive homini ſive cœtui benè ſit ac tranquillè: Miſera & funeſta eſt tranquillitas, quæ non niſi iſto pretio emitur; Scio privata damna atque incommoda parvi fieri, quæ utilitate publicâ compenſantur; ſed

& ſcio

& ſcio utilitatem Chriſtianorum in quiete illa externa poſitam non eſſe & eidem nihilominus optimè conſuli poſſe ſine privata cujuſpiam injuria. Sed hodie ita ferè comparatum eſt, ut imperturbata quies ſumma voti ſit Chriſtianorum. Quęque ſecta iſti externæ quieti impenſiſſimè ſtudet, neminem diſſentientem fert, nedum contradicentem. Nec refert neceſſaria ſit veritas, circa quam diſſenſio eſt, nec ne; Quicquid quietem quovis modo turbat, id inimicum eſt, id propulſandum eſt: Atque ita vaſtitiem ubi quiſque fecit, pacem vocat: Et juris ſpecies additur, quia pro veritate fit: Sed veritatis amor obtenditur, quietis & tranquillitatis externę ſtudium in cauſſa eſt: Ab horum opinione ego abſum quàm longiſſimè. Si Capellus idem mecum ſentiat, benè quidem: Sin minùs, ſufficiat me iſta occaſione hęc obiter monuiſſe: In ſequentibus hac de re latiùs aliquid dicendū erit.

Videamus quomodo Capellus ad rem accedat. *Vt*, inquit, ***hæc utiliùs aptari poſſint Arminij controverſijs, quæ Belgico-Germaniam fœdè lacerarunt, hodièque lacerant, priùs nobis aliquid dicendum eſt, de vitijs dogmatis illius & de ratione, qua fuit in Belgiam invectum aut propagatum.***

Eſto: Fruatur judicio ſuo Capellus, quod Contro-

Controversię Arminij Belgium fœdè laceraverint, hodieque lacerent: Qui sine affectu rem videt, intelligit, non istas controversias turbasse Belgium, sed eos, qui controversias istas alio, quàm Christianos imò quàm bonos cives decet, modo sopitas voluerunt: Quod si turbas ex illis controversijs per accidens ortas esse velit Capellus, non refragabor. Sed & sic turbavit Euangelium orbem terrarum: utinam eodem modo turbasset & turbaret adhuc Religio Reformata, quæ dicitur, Galliam! Sequatur etiam ordinem Capellus, quem vult; Ego vestigia ejus premam:

Iacobum Arminium peracuto quidem & eximio, sed veteratorio ingenio fuisse docent ipsius actiones.

Audax assertio, sed parum pia, nedum Christiana. De ingenio hominis judicare poterat an peracutum & eximium esset nec ne: Sentit & utrâque manu palpat id, quisquis scripta ipsius vel leviter introspicit; Sed an veteratorium esset, judicare, uti non poterat, ita nec debebat. Animum hoc spectat, veterator sis nec ne: Istum solus Deus judicabit in die illa. Caritas tantum crimen suspicari sine indicijs Sole clarioribus non debet, imprimis de Christi servo, qui, ut se Deo probaret, ad mortem usque

usque maluit sustinere odia & contradictionem mundi totius, quam conscientiæ suæ vim facere.

Actiones ipsius docent id, inquit Capellus: At actiones non semper arguunt animum atque ingenium: Sæpe optimus optimo animo ac fine consilia sequitur malesana & agit ea, quæ minus recta sunt, uti pessimus pessimo animo ac fine nonnunquam optima sequitur consilia & agit ea, quæ rectissima sunt. Intentio non semper respondet consilio, & conatui, neque intentioni consilia & conamina. Quem probitas & Dei timor non sinunt à recti & boni Linea vel latum unguem discedere, eum quandoque vel infirmitas ingenij, vel zeli fervor abripiunt transversum, ut ab ea imprudenter excidat. Qui hanc humanitatis conditionem aut ignorat aut sugillat, næ is convitium facit mortalitati, & meretur ut cum suis ex actionibus suis semper ęstimetur. Sed videamus, quænam actiones illæ sint, ex quibus Arminium veteratorio ingenio fuisse colligit Capellus. Tres ab eo recenseri observo. *Prima* est, quod cum unitatem & concordiam Reformatarum Ecclesiarum spectare se diceret, contrariæ discordiæ ac dissociationi operam dederit. *Secunda* est; Quod cum veritatis, quæ secundum

cundum pietatem eſt, ſtudioſiſſimus videri vellet, erroribus tamen contrarijs fuerit patrocinatus. *Tertia* eſt; Quod cum candide ac ſincere omnia ſua agere videri vellet, nihil minus tamen, quam candidè egerit. Crimina hæc ſunt atrocia & quæ ſingula probationes ſolidas requirunt: videbo, quas adferat Capellus: Si illud præmonuero, optare me ut à perſonalibus abſtinuiſſet Capellus & à perſona ad rem ſe convertiſſet. Perſonalia enim ad rem multum non faciunt. Nec enim ſi veteratoriè, ſi callide omnino egiſſet Arminius, propterea recte concluditur, falſum eſſe quod docuit. Deinde, Qui vitia perſonæ exaggerat, facile in ſuſpicionem venit, quod doctrinæ odio in perſonã ſit iniquior: Qui etiam ſolicite omnia perſonæ objecta vitia excuſat, facile in ſuſpicionem incidit, quod quia perſonam amat impenſius, doctrinæ ipſius patrocinium ſuum lubentius commodet. Hæc ſi ad animum revocaſſet Capellus, judicium ſuum ſapientioribus probaſſet, & noſtram reſponſionem ſuſpicionis iſtius macula atque infamia liberaſſet. Sed quia aliter ipſi viſum fuit, nos eum vel inviti ſequemur. Merentur pij & eruditi viri manes, ut quæ falſo famæ ipſius obijci ſcimus, ſine cuiuſpiam iniuria confute-

confutemus, & quæ vera ac certa esse oculis, auribus ac manibus nostris pæne palpavimus, obtrectatoribus totique adeo mundo ad honoris ipsius vindicias ob oculos ponamus. Nemo id ægre ferre potest, nisi cui animus odio aut livore æger est, aut qui aliud credere non vult, quam quod semel sibi persuasit verum esse:

Videamus itaque singulas actiones.

Prima est hæc:

Arminius dicebat, hoc potissimum à se spectatum, ut omnes Reformatas Ecclesias, quæ nuntium Papæ dixerant, ad concordiam vocaret.

Propositum Arminij si recte proponere voluisset Capellus, generale illud fecisset. Toti Christiano orbi facem concordiæ ac pacis præferebat: Ejus initium fieri optabat inter Ecclesias Reformatas: Nimirum videbat vir prudens & mitis anima eas multis modis à se invicem divulsas distractasque, & secessionum hodieque nec modum nec finem esse: Multas sine justis & gravibus caussis factas esse, & quæ factæ erant, pari potius odij pertinacia, quam validis rationibus retineri: Animorum divortia maiora ad tam tristes dividias momenta adferre, quam sententiarum bella. Plagam & hiatum tam ingentem non nisi moderatione

tione opinionum & animorum ſarciri poſſe. Operam itaque dandam, ut animi primum ponantur utrimque, & odijs litibus ac rixis non neceſſarijs epicedium ſcribatur: Deinde adlaborandum omni ope, ut dogmatum, quæ præciſe neceſſaria ſunt, accurata ratio ineatur intraque eorum limites utrimque conſiſtatur. In reliquis omnibus tolerandum, quicquid tolerabile eſſet, aut ſaluti non officeret: Unam Prudentiæ & Caritatis regulam iſti fini ſufficere. Abſque his æternas futuras lites & immortalia odia, unde omnes in Eccleſiam lachrymæ fluant neceſſe eſt. Hoc fuit propoſitum Arminij, & in eo ſtetit ad finem uſque vitæ, nihil æque dolens ac ſuſpirans, quam quod ij, qui propoſito iſti favere maxime debuiſſent, tam inimiciter illi obſiſterent. An propoſitum hoc ipſius laudabile fuerit, judicent quos Chriſtianiſmi in minutiſſimas particulas diviſi commiſeratio tangit; Ego quin pium fuerit nullus dubito. Capellus, quid de eo ſentiat, non declarat hoc loco; Non obſcure tamen Theſ. 42. & 43. contrarium ſibi probari indicat. Ego metuo referri in numerum eorum, quos, ASVNTHETOVS, ASPONDOVS ANELEEMONAS vocat Apoſtolus ad Rom. cap. 1. verſ. 31. Videat Capellus, ne eum in numero

numero iſtorum cenſeat Deus.

Unitatem, inquit, *ſi ſibi propoſuiſſet Arminius, dediſſet operam, ne dum ea, quæ nunquã in unum coaluerant, unire ſtudet, ea diſſociaret, quæ fæliciſſimo coagulo conſociata videbat, &c. Imprimis autem duo ſpectaſſet. 1. Ne quem ex ijs, quibus Deus uſus fuerat ad Eccleſiarum Reformationem, odioſum redderet. 2. Confeſſiones omnes Eccleſiarum Reformatarum habuiſſet in pretio, &c. Vide Theſ. 5.*

Major hęc eſt propoſitio, & conceditur. Subſumit Capellus hanc minorem. *Arminius ejuſq; ſchola, quid deſignavit? 1. Eos, quibus Deus uſus potiſſimum fuerat ad Reformationem cis Rhenum, aut Moſam, & Rhodanum invehendam aut propugnandam, pridem in Domino defunctos, quam acerbiſſimè potuit, traduxit ac omnibus odioſos & infames reddidit, ut jam Papæ Miniſtrorum laudari poſſit moderatio, ſi cum Arminianorum acerbitate comparetur. 2. Vtriuſq; Confeſſionis, Belgicæ & Gallicæ, quas unanimi conſenſione receptas videbat, articulos, quibus reliquarum Confeſſionum nulla contradicebat, labefactavit, adeoq; funditùs evertit.*

Schola Arminij huc non pertinet. Si quid omninò ab ea peccatum fuiſſet, ex ea Arminij ingenium veteratorium fuiſſe nullo jure colligere poſſet Capellus. Sed de ea poſteà. De Arminio negatur aſſumptum.

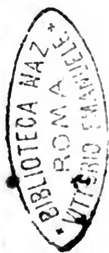
Nullam ejus, non dico demonſtrationem, ſed vel veriſimilem probationem adferet unquam Capellus. Arminium nunquam novit, neque ſcripta ejus legit, quiſquis ei iſta, quæ Capellus adfert, tribuit. Nimium ille amabat & ſpirabat illud Pauli : ***Moderatio veſtra innoteſcat omnibus:*** quam ut iſto aut loquendi aut ſcribendi genere uteretur. Nunquam deprehendet eum Capellus, non dico traduxiſſe, nedum in ſuperlativo gradu (quo admodum in convitiando delectatur Capellus) acerbiſſimè traduxiſſe, multò minus omnibus odioſos atque infames reddidiſſe, ſed vel verbulo lęſiſſe Reformatores, quos vocat. Verum quia Capellus hęc audacter dixit, neque tamen ullum, vel levidenſe, indicium fecit, unde id liqueat, age videamus, quæ dicto ipſius poſſit ſubeſſe ſpecies. Si Arminius acerbiſſimè traduxit, & omnibus infames, atque odioſos reddidit Reformatores Gallos, Germanos, Helvetios, Belgas, neceſſum eſt, ut id fecerit, vel quia ſimpliciter ab illorum opinionibus diſſenſit; vel quia eos, à quibus diſſenſit, irreverentiùs tractavit, quàm debuit. Neutrũ dicere poteſt Capellus. Non prius. 1. Quia ſimpliciter diſſentire ab ijs non eſt eos traducere, nedũ acerbiſſimè traducere. 2. Quia pudendũ foret, ejuſmodi authorita-
tem

tē Calvino, Bezæ, Zanchio, Zuinglio, Iunio, &c. tribuere, ut ab ijs ſine tam ingenti crimine nemini liceat diſſentire. Iſtū honorē ipſis deferre, propè abeſt ab idololatriâ. 3. Quia ipſe Capellus prohibet charitatem eò uſque extendi, *ut juſtitiæ ac veritati divinæ fraus fiat*; imo Th. 42. affirmat: *nunquam concordiam quæri debere cum hominibus veritatis divinæ diſpendio*. Non poſterius. Quia ſi iniquè aut irreverenter illos tractavit, neceſſum eſt ut unum horum fecerit; vel, ut detexerit quædam eorum errata, quæ ipſi occultata maluiſſent; vel, ut, cum detecta jam eſſent, mala fide ea recitaverit, aut enormibus conſequentijs atque abſurditatibus ea gravaverit; vel denique ut non contentus errata ipſa damnaſſe, in authores eorum acrius, quam decet Chriſtianum, fuerit invectus. Nihil horum in Arminium competit. Errores, quos Calvinus, Beza, Zanchius, alijque circà articulum de Prædeſtinatione errârunt, Arminius non detexit. Ipſi authores publicârunt eos primi, & non uno volumine: Nec publicârunt tantum, ſed eos, tanquam certiſſimę veritatis, agnoſci & credi voluerunt, adeóque contrà adverſarios ſuos, non ſine acribus eorum inſectationibus, adſeruerunt; tanquam ſi in ijs prora & puppis penè fidei ac

Religionis ipſorum poſita eſſet. Beza certè in ijs conſtituit ſummam Religionis Chriſtianæ: & ſi quis rem benè ponderet, revera in ijs baſis ſita eſt Theologiæ Calvini, Bezę & cæterorum. Nota hæc & pervulgata erant, antequam Arminij nomen innotuerat, & jam pridem notata ab omnis ferè generis ſcriptoribus. Neque verò malâ fide eos errores recitaſſe dici poteſt Arminius. Noverat optimè quales eſſent: ipſe eos ex ore Bezæ, Faji, aliorumque non ſemel audiverat: ipſe animitus eos probaverat longo tempore: Nec cauſſam habebat, cur eos aliter, quam ex vero et ex mente authorum recitaret: imo cauſſas graviſſimas habebat, cur aliter non recitaret. Ex ipſis enim libris eorum revinci protinus potuiſſet, magno ſuo pudore & damno, & pro mercede infelicis navatæ operæ infamiam juſtam reportaſset: At benignè, inquiet Capellus, interpretatus fuiſſet ſententiam eorum. Atqui, inquam, facere id non poterat, niſi contrà ipſorum authorum mentem, contrà conſcientiam ſuam, & ad veritatis contrariæ noxam. Neque certè quicquam eſt, quod æquè ſuſpectam reddit iſtorum authorum ſententiam, quàm quòd ij, qui pro ea remis veliſque contendunt, de mente eorum adhuc diſputant.

Ne-

Necessum enim est, ut aut ità obscurè de ea scripserint authores isti, ut intelligi non possint; aut si clarè satis scripserint, ut eos, qui eam propugnant, pudeat eam nudam atque apertam proponere, utque dissensione suâ eam, veluti honesto aliquo mantelo, tegere malint, ne fœditas ac turpitudo ejus omnibus pateat: ut enim ex animi sui sententia id faciant, quia rem ita se habere statuunt, fieri vix potest. Nimium tribuunt authoribus istis & sententię eorum, quàm ut vel obscurè de ea scripsisse, vel in ea incertos illos fluctuasse, credere possint. Et certè, ita clara sunt & aperta, quę ea de re scripserunt, ut, qui ea vel negare, vel fucare velit, effugere non possit vel stupiditatis infamiam, vel ineptè affectatę interpretationis culpam. Neque verò traduxisse Reformatores, dici potest Arminius, quando eorum placita enormibus consequentijs atque absurditatibus gravavit. Nam, nec primus, nec solus ille id fecit. Deinde, consequentiæ illæ aut veræ sunt, aut falsæ. Si veræ; non traduxit eos, sed argumentis justis sententiam eorum confutavit. Si falsæ; non istos, sed seipsum traduxit. Qui enim consequentias facit, aut absurditates alicui per consequentiam impingit, ille istas ei non tribuit, tanquam si is eas ipse faceret; sed

tanquam si eas facere deberet, si sententiam suam tueri velit: imò, quia ea, quę consequentijs continentur, absurditates esse agnoscit, & ab eis toto animo se abhorrere profitetur; idcircò eas format, ut à sententia sua eum dimoveat. Quare si quis in faciendis consequentijs istis erret, non ad eum, cui eæ impinguntur, sed ad authorem, qui eas facit, redit infamia. Neque verò tàm putidum fore Capellum credo (aliter certè sentire videtur Thes. x 1 v. Dispu. 2.) ut consequentias & argumenta omnia ab absurdis damnare velit: uti hodie mortales quosdam, præposterâ eruditione & magno cum veritatis præjudicio, contendere video, qui, ubi se justissimis consequentijs & absurditatibus palpabilibus premi ac constrictos teneri sentiunt, unico ictu se expediunt, & argumenta omnia, ex absurdis petita, mutila esse clamant, nisi probetur primum sententiam eorum falsam esse: cum alioquin ijdem isti, quando ita usu venit, adversarios suos censequentiarum, ab absurdis petitarum, & sæpe frigidissimarum, non tam pondere, quàm numero, lapidare atque obruere soleant. Periculosa est hęc opinio, qua homines isti sibi ipsis alijsque obicem non exiguum ponunt, quo minus ad veritatis cognitionem perveniant. Populare est argu-

argumentum, quod ex absurdis petitur: sentiunt pæne eius vim, qui rationum momenta non capiunt. Et ea est principiorum omnium claritas, ut, si quis ea neget, clarioribus rationibus convinci nequeat: adeò ut isto casu ex absurdis argumenta petere omninò necesse sit. Et quis sapiens aut veri studiosus argumenta hæc respuat, cum ex veris nil nisi verum sequatur, ac proinde veritas nulla absurditate unquam gravari possit? Quod si enim ex vera doctrina per se absurdum aliquod possit fluere, necessium est ut dicatur, inanem fore omnem probationem falsitatis, quæ ex absurdis petitur. Nam si prius rationibus directis probaveris doctrinam aliquam falsam esse, non necessaria erunt argumenta ab absurdo: quod si verò prius non eviceris justis rationibus, doctrinam aliquam falsam esse, frustra erunt argumenta, quæ ex absurdis petentur. Absurdis itaque si gravavit Arminius Sententiam Calvini, aliorumque, non traduxisse eos, sed argumentis legitimis eos oppugnasse videri debet.

Tertio, Authores ipsos quod attinet, tantum abest, ut in eos acerbè aut acerbissimè invectus unquam fuerit, ut nemo modestius unquam ab ijs dissenserit. Legantur Scripta ipsius, & verum esse comperietur

quod dico. Neque ſcio quenquam hactenus fuiſſe præter Capellum, qui Arminio hoc nomine litem moverit. Et erat ſane ea viri pij atque eruditi modeſtia, ut errores, imprimis quos pietati noxios putabat, fortiter & ex mente Authorum oppugnandos, errantes verò blandè & ex mente Ieſu Chriſti tractandos eſſe judicaret. Noverat quàm facile ſit hallucinari, quàm iniquum erranti convitium facere, quàm turpe pio maledicere, quàm neceſſarium Chriſtiano, & imprimis Epiſcopo, AMACHON, ANEXIKAKON KAI EPION EINAI PROS PANTAS, KAI EN PRAOTETI PAIDEVONTA TOVS ANTIDIATITHEMENOVS. 1. *Tim.* 3. 3, 2. *Tim.* 2. 24. Ita ſenſit, ita egit, alieniſſimus ab illis probroſis artibus, quibus Capellus in hiſce Theſibus ſuis utitur, ut damnatam hæreſin alicui, pro ſuo arbitrio, docendi tantum cauſſa adfingeret. Non pugnabat ejuſmodi fictionibus contra adverſarios ſuos. Ficulnea putabat argumenta iſta, & indigna viro erudito, ijſque quibus cordi eſt veritas. Quare quod eum infames atque odioſos reddidiſſe omnibus primos Reformatores Capellus dicit, verum eſſe non poteſt, niſi infamem aliquem reddere idem eſse velit, quod non poſse in ſententiam alicujus pedibus ire, aut diſſenſionem ab

aliquo

aliquo apertè profiteri: quod ita absurdum est, ut refutari non mereatur. Videat igitur Capellus, quo jure dixerit, *ut iam Papæ ministrorum laudari poßit moderatio, si cum Arminianorum* (Arminij dicere debuisset) *acerbitate comparetur*. At ne effugium forte hic quærat Capellus in voce *Arminianorum*, addo. 1. Iniquum simul atque ineptum esse ut ex eorum actionibus æstimetur ingenium Arminij. 2. Nec de ijs verum esse, quod ijs Capellus tribuit. Legantur Scripta, quæ eorum nomine edita sunt: Nec vola nec vestigium in ijs deprehendetur, unde convitio huic color peti possit. Citant Authores, sed sine convitijs, & suis ipsos verbis loquentes faciunt. Quid possunt facere moderatius? Videatur Collatio Hagiensis, Acta & Scripta Synodalia, Epistola ad Walachros, &c. Quod si tamen quidam eorum propriâ sponte sua acerbius quædam in eos scripserint, quod factum esse non nego, id profectò immeritò ijs, aut toti Scholæ Arminij vitio vertitur, quæ sæpe, id sibi displicere, ex animo professa est. Sed & cogitandum erat Capello. 1. an, quæ scripserunt, falsa sint. 2. quo tempore & qua occasione ista scripserint. Fieri enim potest, ut ea scripserint diu multumque acerbioribus atque atrocioribus longe modis irritati. Et

 revera

revera ita factum est. Cum enim multo tempore in trivijs, in convivijs, ex pulpito, ex ambone, clam, palam, vocibus, scriptis, ubique gentium, atque imprimis apud promiscuam plebem, traducti essent, quod malâ fide Sententiam Calvini, Bezæ aliorumque referrent; coacti fuerunt fidem suam liberare Authorum ipsorum citationibus. Id ubi fecerunt, protinus in eos omni convitiorum & probrorum genere itum fuit: Nulli injuriæ parcitum: concionibus plusquam Tribunitijs armabatur quotidie plebs in capita eorum: quòd Chami instar verenda Patrum suorum revelassent, quod sanctissimos illos heroas toti mundo ridendos propinassent, quantum in ipsis erat, quod cineres & ossa eorum impuris unguibus refodissent ac vellicassent. In hoc calore & æstu animorum mirúmne alicui jure videri potest, si ingenia aliqua, licet alioquin satis modesta, justo dolore, & tot injuriarum stimulis exasperata, acerbiora quædam in adversarios regesserint? Accedebant ad convitia ista immodicæ Calvini, Bezæ, aliorumque laudationes demerendę plebi. Authoritate eorum, tanquam divino aliquo oraculo, pugnabatur. Merita Calvini adeò extollebantur, ut parum abesset, quin idolum ex eo fieret. Sententia ipsius de Prædesti-

deſtinatione non propugnabatur tantum, ſed præconijs efferebatur, tanquam Religionis totius Chriſtianæ medulla, corculum pietatis, anchora ſalutis, portus ſpei ac fiduciæ noſtræ, alijſque ſimilibus. Quod ſi, qui, ut enormibus iſtis encomijs, & ſuperbis iſtis præconijs obviam irent, atque idolalotriæ iſti, quam vocabant, ſerpenti obſiſterent, acrius quædam in Calvinum ſcripſerint, ſi vitia & nævos ipſius, non aliunde, quam ex ipſius proprijs libris collectos, toti mundo conſpiciendos dederint, ſi ſententiam ejus, quam tanto laudum cothurno extolli videbant, contrarijs atque immodicis vituperijs depreſſerint, id nec novum, nec inſolens videri debet. Partium ſtudia fervent iſtis animorum & linguarum æſtibus, & ubi ſemel intumuerunt, nullis prope terminis continentur. Raró intra mediocritatem conſiſtitur. Ad extrema itur. Optandum ſanè eſſet, ut ſedatior Spiritus Chriſtianos ageret: ſed ſacra Religionis, niſi vim nobis ipſis faciamus, aliter vix conſtant. Quiſque glorioſum putat, pro cauſsâ, quam Dei eſſe credit, turbare ac prope inſanire. Capellus ipſe docet exemplo ſuó, quam difficile ſit animi clavum in iſtis motibus rectum tenere, quàm grave ſit affectibus fibulam imponere. Quicquid

quid enim probrorum ac contumeliarum congerere potuit, ut famam ac manes defuncti Arminij macularet, & omnibus mortalibus exosam redderet, id omne coacervavit; tanquam si injuriam, quam Calvino, Bezæ, alijsque illatam putavit, pari injuriâ, odijque pertinaciâ pensare ac vindicare voluisset. Idem forte ab alijs factum credat, quod in seipso experitur; & si justo dolore se motum putet, idem alios de se ipsis credere sibi persuadeat. Quod si etiam Calvini & Bezæ Scripta attentius legat, videbit, nec eos istâ modestiâ & æquanimitate contra adversarios suos usos fuisse, qualem ab ijs, qui placitis ipsorum adversantur, requirit. Siqui enim alij, certè hi in adversarios suos, alioquin optimos viros, maledicentissimi fuerunt, quo certè nomine & aliorum in se justam bilem concitarunt, & Reformationis suæ gloriam non parum obscurarunt.

Videamus nunc secundum membrum Theseos Sextæ, quod de Confessionibus ab Arminio labefactatis agit: ***Videbat*** (inquit) ***Arminius, in Belgio duas Confessiones, Gallicam & Belgicam, tam unanimi consensu receptas, ut Galli Belgicam, Belgæ Gallicam non minoris facerent, quàm suam. Tantò vehementius in id incubuit Arminius, ut utriusque multos Articulos, quibus***

quibus reliquarum Confeßionum nulla contradicebat, labefactaret, adeòque funditus everteret.

Nunquam probabit Capellus, quod hîc tam fidenter asserit. Contrarium tam est notoriè verum, quàm verum est, bis duo esse quatuor. Confessionem Belgicam (Gallica enim quid statueret, ipsius non intererat) religiosè semper propugnavit, ex eâ Sententiam suam adstrui posse credidit, & non paucis argumentis adstruxit. Nullos ejus articulos labefactare, nedum funditus evertere, unquam studuit, paratus è vestigio cedere Ministerio & professione sua, si vel hilum contradixisset. Observabat quidem, esse in ijs nonnulla, quæ contrariæ sententiæ favere videbantur, & quæ commodius pro sua sententia dicta voluisset, sed ejus rei judicium ad Synodum Nationalem pertinere judicabat, cum formularum Revisio instituenda esset: Interea in terminis ijsdem manere se posse, & benignæ interpretationis beneficio phrasium quarundã asperitatem leniendam esse sentiebat. Neque verò est quod hac in re Sophisticen objiciat Arminio, nisi seipsum & non paucos Calvini sectatores ejusdem culpæ reos agere velit. 1. Seipsum quia hac eadem Thesi affirmat, *Nullam reliquarum Confeßionum, quæ in Harmonia exstant, Articulis Belgicæ Confeßionis contra-*

contradicere: Quomodo enim hoc adſerere auderet Capellus, niſi ſimilis Sophiſtices aut potius benignæ interpretationis beneficio id ſibi alijſq; perſuaderet? Tã enim manifeſtę ſunt cõtradictiones inter illas & Auguſtanam (ne de alijs jam dicam) ut Genevenſes ipſi conſultum non duxerint eas, ſine interpretationum & cautionum ſuarum amuleto, in lucem dare. Nec obſcurè Capellus ipſe id fatetur, cum Theſ. v. ait, *Omnes Confeſſiones non magno negotio in omnibus aut pleriſq; capitibus conciliari poſſe.* Cur enim non ſimpliciter *in omnibus*, dixit, ſed ſe ipſũ corrigens addidit, *aut in pleriſque?* Sed vide ſis verba Confeſſionis Auguſtanæ, & cauſſam intelliges. Art. vi. ita ſonant: *Qui obtemperant pravis cupiditatibus, & agunt contra conſcientiam, verſantur in peccatis mortalibus, nec fidei juſtitiam nec juſtitiam operum bonorum retinent, juxta illud Pauli, Qui talia agunt, Regnum Dei non poßidebunt:* Articulo verò xi. clarius adhuc *damnant & Anabaptiſtas, qui negant, ſemel juſtificatos iterum poſſe amittere Spiritum Sanctum.* Hoc autem caput tanto magis conſiderandum eſt, quia in eo Religionis præcipuum apicẽ collocat Capellus Diſput. Secunda. Calvini Sectatores omnes in Imperio neceſſe eſt ut ejuſdem culpæ reos faciat, quia ij toti Confeſſioni

sioni Augustanæ omnibusq; ac singulis ejus Articulis bonâ conscientiâ subscribere se posse credunt, quod tamen absque benignę interpretationis beneficio fieri impossibile est. Si dicere pergat Capellus, Articulos, qui in Confessione Belgica exstant, tam esse claros, ut fucus interpretationis non possit non patere; cogitet, Articulos Augustanæ Confessionis multo clariores adhuc esse, quibus tamen Calviniani in Imperio subscribunt, & clarissimam omnium esse Scripturam, quam tamen omnes sectæ, quæ de Prædestinatione sunt, licet toto, quod ajunt, cœlo à se distantęs, beneficio interpretationis suam faciunt.

Quod subjicit, ***Arminium contendisse, ut plurimos consociaret, qui tandem, antiquatis Belgij Confessionibus, novam substituerent***; Hoc totum pure pute imaginarium est & confictum, ex eo solum, quod nuper Remonstrantes, qui Arminium sequuntur, Confessionem propriam ac peculiarem ediderunt. Ex facto isto (aliunde enim non potest) colligit intentionem eorũ; tanquam si receptas Confessiones antiquare & in lucem edere Novam ac propriam Confessionem statim ab initio propositum sibi habuissent. Nihil enim minus

minus verum eſt. Arminius tàm alienus erat à nova Confeſſione, quàm à ſchiſmate. Quæ deſiderabat in Eccleſia, ea ab ipſa Eccleſia & intra ipſam corrigi optabat, & tutius ſimul atque efficacius ibidem ea emendari poſſe putabat. A novis Confeſſionibus non ſperabat remedium, ſed periculoſiores paroxyſmos metuebat. Multò præſtare credebat, ut ſoli Scripturæ adhæreatur, aut, ubi Confeſſio aliqua locum habet, incommodę quædam phraſes, ſolius ſchiſmatis odio, tolerentur, & vel benignæ interpretationis beneficio cum Scriptura concilientur, vel legitimæ Reviſionis auxilio corrigantur, quàm novis Confeſſionibus opera impendatur, quæ ſchiſmati fovendo ſerviant. Nempe videbat vir prudens, hoc rixarum litiumque ferace ſæculo ita comparatum eſſe, ut, ubi novæ Confeſſiones cuduntur, ibi una cum opinionibus animi etiam divellantur ac diſtrahantur. Et certè, quot Confeſſiones, totidem ferè ſigna æternarum litium & odiorum immortalium vexilla erigi videmus. Ad ea magnis animis partiumque ſtudijs hinc inde accurritur, tanquam ad unica & certa ſalutis aſyla, extra quæ nil, niſi Anathema maranatha, locum habeat. Idem fuit ſemper animus cæterorum omnium, quibus Arminij Sen-

tentia placuit. Nunquam illi de edendâ Novâ Confessione cogitaverant; neque unquam novam edere in animum induxissent, nisi invitis ipsis schisma factum fuisset, &c, facto jam schismate, eo nomine potissimum per aliquot annos ubique locorum fuissent traducti, quod hæreses quamplurimas in sinu suo foverent, quod veteres omnes errores novo paxillo suspenderent, quod nullam integram fidei suæ Confessionem in lucem edere aut possent, aut auderent. Deinde, tantum abest, ut id à principio in animum induxerint, ut inter ipsos etiam tum, cum Confessio jam scripta erat, non leviter velitatum fuerit de eo: An necessarium aut utile, imo an non noxium sit Orbi Christiano, Confessiones aut formulas fidei separatas edere, cum Scriptura plenè ac perspicuè contineat omnia, quæ credenda, speranda, ac facienda sunt. Ac licet plerisque eæ, si non absolutè necessariæ, perutiles tamen esse videbantur; omnes tamen à novâ cudendâ potius abstinuissent, nisi necessitas legem ipsis posuisset. Nolo, ut Capellus mihi credat, Præfatio Confessioni ipsorum præfixa, quæ omni exceptione major est, verbis meis fidem faciet. Hactenus ergo de primâ Actione.

Secunda Actio est. *Quod Arminius Veritatis, quæ secundum pietatem est, studiosus videri voluerit, cum tamen erroribus contrarijs patrocinatus fuerit.* Argumentum Capelli hoc est;

Si veritatem, quæ secundum pietatem est, quæsivisset, ut obtendebat, eos potissimum errores impugnasset, qui profluunt ex vitio, quod nobis maximè est naturale, id est, ex philautiâ.

At verò non tantum non fecit hoc, Sed ea docuit, quæ cum vitio isto maximè conspirant. Ergo.

Major hujus Syllogismi non procedit, nisi hoc pacto concipiatur: Si veritatẽ, quæ secundum pietatem est, quæsivisset, tum potissimum impugnasset errores, qui non nisi ex vitio philautias, & quidem per se, fluunt, ità ut in nullo sint, aut esse possint, nisi ab & una cum vitio philautias. Nam si illa, quæ errores sunt, eo ipso, quod ex vitio illo philautias profluunt, aliam possint habere caussam, quàm vitium istud, & in illis subjectis aliquando reperiantur, in quibus vitium istud locum non habet, tum major non procedit. Pone enim, quod illa ipsa, quæ errores sunt, quando, & eo ipso quia ex philautia profluunt, ex caussâ aliâ oriantur, quàm ex philautiâ; imò ex caussâ planè

planè contrariâ oriantur, tum ſanè fieri poteſt, ut quis veritatem, quæ ſecundum pietatem eſt, quęrat, etiamſi iſta potiſſimum nō impugnet, ſed ad ea conniveat, eo quòd errores non ſint, propterea quòd ex vitio iſto philautias non profluant, vel ſaltem ſi errores ſint, quòd non ſint tales errores, qui veritati, quæ ſecundum pietatem eſt, officiunt. Major, ſi hoc pacto limitetur, tum apparet, Minorem probatione indigere. Vitia enim vel errores, *quos ſpirituales errores* Capellus vocat, & quos ex philautia profluere vult, duo ſunt: Primus; Quòd homo Deum ſibi ſimiliorem facit, quàm par ſit: Alter; Quòd Deo non ſatis, ſibi verò plus, quàm par ſit, tribuat. Hæc enim ex philautiâ profluere poſſe, ac non raró profluere, nemo ſanus facilè negabit. At eadem non niſi ex vitio iſto profluere, nemo ſanus etiam facilè concedet Capello. Etenim primum errorem quod attinet; quis negare audebit, fieri poſſe, ut quis Deum ſibi ſimiliorem faciat, quàm par ſit, nullo cæco ſui amore, ſed ſolâ judicij infirmitate adductus, quòd non rectè aut conceperit divinæ Majeſtatis excellentiam, aut ſequius de eâ inſtructus ſit, aut quòd in eo, quod de Deo concepit, divinæ Majeſtatis excellentiam ab ipſo Deo in verbo

 ipſius

ipſius ſtatui ſibi perſuadeat; aliter libenter crediturus, ſi aut judicio acriori polleret, aut doctorem accuratiorem nactus eſſet, aut ſenſum Scripturæ alium eſſe intelligeret? Inclemens admodum eſt judicium, quod errorem iſtum non niſi ex philautia derivat. Quotuſquiſque enim eſt, imprimis in vulgo Chriſtianorum, qui de Deo ita prorſus ſentit, uti par eſt, qui ita abſtrahit in conceptu ejus omnes imperfectiones, ut non eum ſub ſimilitudine aliqua humana ſibi repræſentet, errore potius imperceptibili, quàm amore ſui? Vix inter eruditiſſimos & ſubtiliſſimos hodieque ea de re convenit. Deinde, quod ad ſecundum errorem attinet, quis paulò æquior negare auſit, fieri poſſe, ut homo ſibi tribuat plus, quàm par eſt, non quia ſe impenſius amat, ſed quia aliter faciendum eſſe ſibi non poteſt perſuadere, imò peccare ſe crederet, ſi aliter faceret, dum ſc. credit, ad gloriam Dei majorem id facere, & ſe Deo propterea pluribus nominibus obligari? Dicam amplius. Fieri poteſt; ut quis Deo non ſatis, ſibi verò plus, quam par ſit tribuat, non quia ſe ipſum impenſius amat, ſed quia ſe ipſum minus amat. Mallet enim Deo plus, ſibi vero minus tribuere, ſolo amore ſui, ſi modo id rectè ac jure ſe facere poſſe crederet.

deret. Ita fieri poteſt, Ex: gr: ut quis Deo tribuat, quod non velit ſervare homines, niſi ſub conditione dura ac gravi, imò ſub conditione tali, quæ planè amori naturali, quo homo ſe ipſum amat, contraria eſt; & ut ſibi tribuat, quod conditionem illam duram ac gravem præſtare teneatur, & præſtare etiam divino beneficio poſſit, quia Deum id ita revelaſſe ſibi perſuadet, qui tamen mallet Deo tribuere, ſi amorem ſui naturalem ſequi vellet, quod omnes homines, aut ſaltem ſe & alios quoſdam paucos ſervare velit, ſine ulla conditione gravi ac moleſta; ſibi verò, quòd conditionem talem præſtare nec poſſit, nec debeat. Nec mirum: Mallet enim Deo tribuere honorem iſtum generalis ſalvationis longè excellentiorem, vel ſpecialis omnipotentis converſionis longè ſibi gratiorem: Sibi verò minus virium, ut majori debito & oneri ſe eximeret. Itaque ſi Capellus animum advertat, videbit, hac in re PHILAVTIAN & cæcum noſtri amorem potius locum habere, quam in iſtis, quæ ipſe recenſet; ac proinde per BIAION retorqueri poſse optimo jure argumentum, Arminium eo ipſo, quòd vitia iſta impugnaverit, in quibus tam manifeſtè PHILAVTIAS crimen apparet, veritatem, quæ ſecundum pieta-

tem eſt, magis quæſiviſſe videri debere, quàm non quæſiviſſe. Et revera ita eſt. Quiſquis vel Deum ſimiliorem ſibi facit, quàm par eſt, ut tantò liberius ſibi atque animo ſuo indulgere poſſit; vel ſibi, plus quàm par eſt, tribuit, ut Deo minus acceptum ferre opus habeat, aut ut ſe Deo minus obligatum credat, atque ita liberius peccet, is verâ *philautiâ* laborat. At qui Deum ſibi ſimiliorem facit, quàm par eſt, quia errore fortean aliquo adductus id ad gloriam Dei magis illuſtrandam facere credit: & qui ſibi plus, quàm par eſt, tribuit, non quia id ſe ex aut à ſe ipſo habere, ſed ex divinæ liberalitatis beneficio credit, eóque nomine ſe Deo ad plura & moleſtiora, quàm vellet, officia obligatum putat, ei *philautias* crimen nullo jure impingitur. Quod ſi Capellus hîc fortè dicat, non eſſe neceſſe ad *philautias* crimen conſtituendum, ut quis Deum ſibi ſimilorem faciat, aut ut ſibi plus, quàm par eſt, tribuat, eo fine atque animo, ut amori ſui ipſius indulgeat, ſed ſufficere rem ita ſe habere; ineptior erit, quàm ut refutari mereatur. Ut enim quis amore ſui moveri dicatur tum, quum, omnibus diligenter perpenſis, non tantum non ſentit ſe amore ſui duci; ſed contra cum amore ſui ſe duci crederet, ſi aliâ, imò, contrariâ ratione,

ne, quæ ipſius carni multò gratior faciliorque eſt, ageret, ineptum eſt. Sed nec rei natura talis eſt, ut opiniones iſtæ non niſi ex *philautiâ* proficiſcantur; quia, credere Deum ſibi ſimiliorem, quàm par eſt, ſibi verò plus juſto tribuere, non neceſſariò eſt Deo aliquid detrahere, quod ſuum eſt, aut ſibi arrogare, quod ſuum non eſt: Quid enim detrahit Deo, qui id, quod Deo tribuit, non aliter tribuit, niſi quia majorem perfectionem eſſe credit, habere id, quod tribuit Deo, quàm non habere? Et quia Deo id tribuit eâ tantum de cauſsâ, quòd Deum id ſibi ipſi tribuere ſub ratione perfectionis majoris credat? Etſi enim in eo fortè erret, quòd Deo tribuat id, quod perfectio non eſt, in eo tamen non errat, quòd Deo illud tribuere nollet, niſi perfectionem eſſe crederet, aut quòd Deo tribuere nolit, niſi quod perfectiſſimum eſſe credit; ſive accidat, Deum eâ ratione ipſi ſimiliorem reddi, ſive diſſimiliorem. Hoc enim præter intentionem ejus eſt. Quid verò etiam ſibi arrogat, qui id omne, quod ſibi tribuit, non ſibi tribuit, tanquam ſi à ſe id habeat, ſed totum Deo & divinæ gratiæ acceptum refert? Hoc enim quomodo fieri poteſt ab eo, qui ſe ipſum amat? Amaret enim talis ſe ipſum, & ſimul non amaret.

Atque hæc quidem sufficere possent solvendo huic argumento. Verum ut Capellus ejus infirmitatem clarius intelligat, retorquebo argumentum contra ipsum, an non majori jure, ipse judicet, & tu Lector. Qui errores duos impugnandos sibi sumsit, quos veritati, quæ secundum pietatem est, vel pietati & sanctimoniæ vehementer, imò potissimum videbat officere, ille censendus est, veritatem, quæ secundum pietatem est, seriò quæsivisse. Arminius impugnavit errores tales duos. Ergo. Minorem sic probo. Errores duo erant. 1. Quod quidam Deum homini dissimiliorem facerent, quàm par sit. 2. Quod Deo non satis, homini verò plus quàm satis, tribuerent. Primum sic evinco: Deum homini dissimiliorem faciebant, quàm par est: Quia Deo eximebant affectus illos, qui sunt perfectiones, partim simpliciter simplices, partim simplices, quos ipse Deus sibi passim tribuit; ita ut in ijs, tanquam in gloriosis proprietatibus suis, glorietur, quos ipse sibi inesse dicit perfectius, quàm ulli creatæ rei inesse possunt, quos ipse homini, tanquam perfectiones indidit, cum eum ad imaginem sui crearet; qui, cum ab homine excoluntur, homini insunt per modum virtutum, quæ Deo ita gratæ sunt, ut eas præmio æterno remu-

remunerare velit: Contra, quia attribuebant affectus, vel potius actiones tales Deo, quę homini insunt per modum vitiorum turpissimorum, quas Deus in homine odit atque aversatur, & propter quas hominem gravissimè punire vult: Ex:gr: Eximebant Deo amorem naturalem erga creaturam suam, ad imaginem ipsius conditam; quia statuebant, Deum posse odio proprie dicto odisse, id est, æternis cruciatibus destinare creaturam suam, quà talem, antequam ullius culpæ aut inobedientiæ rea sit, aut rea esse cognoscatur; tanquam si gloria divina in eo sita sit, ut dissimilis hac in parte reddatur hominibus & animantibus cęteris, quæ fætus & liberos suos naturaliter amant. Neq; obstat, quòd Deum dicant amare electos suos: Amor enim hic non est actus affectûs naturalis in Deo, sed voluntatis liberæ: Eo ipso enim quòd electas quasdam creaturas dicunt, reprobatas alias fatentur; & quia reprobationem faciunt actum odij, quo Deũ odio habere posse, imò actu odisse volunt creaturas quasdam suas, quà tales, fatentur Deum naturaliter non esse affectum affectu amoris erga creaturam suam: Hic enim affectus non permitteret ut odio simul eandem haberet: non potest enim simul amare & odisse. Hic error autem idcirco pejor

 est,

eſt, quod odium hoc Dei extendant ad longè plures creaturas, quàm amorem: Dicunt .n. Deũ multò maximã hominũ partẽ odiſſe, & æternis cruciatibus deſtinaſſe; elegiſſe .a. pauciſſimos; nempe ut Deum hominibus diſſimillimũ faciant, volunt Deũ non tantũ poſſe odio habere creaturã ſuã, quum homo liberos ſuos non poſſit nõ amare, ſed magis ad odium earũ, quàm ad amorẽ, propenſum eſſe. Multò .n. plures odit, quàm diligit. Et ſunt inter eos, qui homines, ita reprobatos atque exoſos, Deo laudes & gratias debere aſſerunt: Credo, ut tantò diſſimiliorem hominibus faciant Deum, qui non niſi gratias agere ſolẽt pro beneficijs, quę effecta amoris ſunt; cum reprobi iſti etiã pro maleficio, & quidem ſummo, quod cogitari poteſt, ad gratias agendas obligentur. Sed aliter, credo, ſentirent Authores iſti, ſi in medijs flãmis Haleluiah & Carmẽ epinicium Deo damnatori cum reprobis iſtis canendum ipſis eſſet. Deinde, eximebant Deo affectus verę ac ſinceræ Bonitatis, Miſericordiæ & Commiſerationis, qui tamen Deo verè, licet ***kat' analogian***, competunt; quia dicebant, Deum creaturas ſuas plurimas, culpâ Adami primi parentis ipſarũ miſeras redditas, non dico, in miſeria iſtâ relinquere, hoc enim ſpeciẽ aliquam æquitatis adhuc habet, ſed ſpecio-
ſis

ſis etiam benevolentiæ & affectatæ miſericordiæ ac commiſerationis geſtibus, ſignis & vocibus invitare ad contrariam fælicitatem, tanquam ſi eas ex miſeriá iſtâ eruere cupiat; cum nihil minus cogitet, cum nullâ earum compaſſione duci velit, imò cum eas ad gloriam ſuam in miſeriâ iſtâ miſerrimâ ęternum jacere velit: quod quid aliud eſt, quàm homini miſerrimo crudeliter illudere, & ex optimo Deo peſſimum (horreo cogitans) facere? Tertiò, ut homini Deum diſſimiliorem redderent, quàm par eſt, tribuebant Deo, quòd creaturas ſuas, quas ipſe puniverat impotentiâ præſtandi, quod ab ipſis poſtulare vellet, ad præſtandum tamen obligaret ſub majoris pœnæ comminatione: Tanquam ſi juſtitiæ gloriam mereatur apud Deum id, quod crudelitatis ſummæ apicem habet inter homines. In hos errores non inciderent, ſi Deum homini ſimiliorem facerent, quam faciunt: quippe qui per iſtam divinæ cum homine diſſimilitudinis imaginationem ex Deo monſtrum reddunt quovis Tyranno deterius.

Eadem eſt ratio alterius membri: Attribuebant, hodieque attribuunt ejuſmodi adfectus, vel potius actiones, Deo, quæ homini inſunt per modum turpiſſimorum vitiorum, & quæ Deus ipſe odit. Ex: gr: Tribue-

Tribuebant Deo, quod inter creaturas ſuas liberas diſtinctionem faceret, nullâ ratione habita ejus, qui in ipſis eſt, ſive boni ſive mali uſus arbitrij iſtius: Quòd has diligeret, iſtas odiſſet, quia ita vellet; quod parentum ſtultorum eſt, & qui parentum nomine inter homines indigni ſunt; quòd illas amaret immutabiliter, has odiſſet, implacabiliter: quòd in illis ipſe arcana quadam vi efficeret, quod ipſas facere præcipit: his præciperet, ad quod faciendum ipſas reddidit impotentes: quòd illis omnia peccata remittat, neque unquam propter ea, licet graviſſima & frequentiſſima, eas odio habere velit: his nulla remittere, ſed minima quæque ad majorem ipſarum condemnationem imputare, imo æternos & inexhauſtos tandem cruciatus, ſine ulla gratia aut commiſeratione, velit infligere. Quæ omnia Deo nunquam tribuiſſent, ſi ipſum homini diſſimiliorem, quàm par eſt, non feciſſent. Quis enim homo eſt, Schyta licet ſit ac Barbarus, qui ab iſta agendi ratione non toto animo abhorret? Imo, quis homo eſt, qui non videt, ineptè Scripturam locutam fuiſſe, cum Deo tribuit viſcera, non paternæ tantum miſerationis, ſed ***kat' exocheen*** patriarum commiſerationum, imo plus, quam maternarum: cum eum cle-

clementem, misericordem, tardum ad iram pronunciat? Fieri non potest, quin credat; aut dicis tantum caussâ has Virtutes Deo tribui, & à Deo hominibus commendari; aut eum, qui contraria Deo tribuit, viscera sua paterna Deo crudeli manu evellere, ex Patre Tyrannum, belluâ & fera quavis immaniorem, ex tardo ad iram pronum ad odiũ, imo proniorẽ ad odium, quàm ad clementiam, quantum in ipso est, reddere. Sed plura de his postea. Sequamur Capellum nostrum.

Ut hæc, quæ credit vitia esse, exaggeret, non satis ipsi est, quòd ea errores apellet, *Hæreses* vocat, & quidem *tetras*. Quales igitur? ***Prior***, inquit, ***Anthropomorphitarum***; ***Altera Pelagianorum dicetur à nobis, docendi gratiâ.*** Nimirum infami nomenclatura opus erat, ut non sine gravi caussâ damnari crederentur. Horror incutiendus erat, & fulmine percellendi erant animi. Ita fit: Nominibus & titulis odiosis imperitæ plebis odia excitantur. Istis armis pugnant multi, non rarò fælicius & fortius, quam validis rationibus. Stupet populus in titulis: Si opinioni alicui nomen tantum hæreseos, olim damnatę, præfigas, etiamsi cum ea nihil commune habeat; imò etiamsi non hæresis, sed ipsissima veritas sit, ab ea, tanquam

tanquam à Gorgonis capite, refugit; ſolius nominis odio. Nempe, vel puerorum inſtar larvis & MORMOLYKEIOIS iſtis terretur: vel, ſi forte contingat, opinionem aliquam jure titulo hæreſeos damnatæ inſigniri, ſtultorum inſtar ab ea abhorret; non quia falſa eſt, aut quia falſam eam eſſe ſolidis rationibus perſuaſa eſt; ſed quia illam, ut falſam, ab alijs damnatam eſſe audit. Et hinc natum eſt, quòd videamus Doctores non paucos, quia iſtis nominibus tam fæliciter apud populum pugnari vident, ſi integræ hęreſeos nomen aut titulum affricare alicui nequeant, dimidiæ aut ſimihæreſeos nomine digladiari, tanto cum ſucceſſu, ut ad alienandos animos aliâ re opus ferè non habeant. Indigna hæc ſunt ijs, qui Reformationem profitentur. Catholicorum Romanenſium, qui Eccleſiæ aut Concilijs tribuunt judicium, quod falli non poteſt, alia eſt ratio. Sentiunt ij & loquuntur conſequenter conſcientiæ & opinioni ſuæ. Sed eos, qui credunt, Concilia omnia errare poſſe, qui eo nomine etiam à Romanenſibus ſeceſſerunt, qui de iſtâ agendi ratione toties ipſi conqueſti ſunt, qui ex Scripturis ſolis convinci ſe cupiunt, pudere meritò debet talium artium: idque eo magis, quòd ne quidem Catholicorum Romanenſium fidem

fidem atque ingenuitatem hac in parte imitentur. Solent Romanenses id religiosè operam dare, ut non damnent aut infament sententiam hæreseos damnatæ titulo, nisi eam, quæ ipsissima illa hæresis est: Nunquam suo animo tantum indulgent, ut nomen hęretici damnati tribuant ei, qui hęresin illam ipsam, quæ in terminis olim damnata est, non tenet: Minima quęque discrepantia apud eos novo Ecclesiæ judicio opus habet, ut intelligant an hęresis sit. At ij, qui se Reformatos profitentur, plus sibi indulgent: Si quam opinionem damnare volunt, quam falsam esse statuunt, ut speciosè illud faciant, hęreseos titulum, veluti atrum THETA ei pręscribunt; etiamsi opinio cum hæresi istâ nihil habeat commune, & is, qui opinionem illam suam profitetur, hęresin illam, cujus nomen opinioni ipsius induitur, paratus sit ostendere ex Actis & Decretis veteribus cum opinione suâ nihil habere commune; imò, quod plus est, etiamsi is paratus sit eam apertè damnare, aut factę olim damnationi subscribere: Sufficit ipsis, si tantum aliquid cum ea commune habere videatur; imò, quod pejus est, hæresin illam pro arbitrio suo fingent in eo sitam esse, in quo hęresis sita non est; sed quod

è re

è re & uſu ipſorum eſt : Fœdo ſanè & deteſtabili more. Nā ſi illa eadem hæreſis eſt, quę olim damnata eſt, cur id non oſtenditur in terminis ? Si non eſt eadem, ſed nova hæreſis, cur non damnatur novis rationibus, ſed veteris hæreſeos nomine infamatur ? Leviſſima quæque differentia mutat ſæpe totum Quæſtionis ſtatum. Docent id Maſſilienſes, qui, eo quod accedere nonnihil videbantur ad Pelagij hæreſim, Semipelagiani dicti quidem ſunt; ſed quia hæreſim eandem in terminis non tenebant, nunquam hæreticorum nomine fuerunt infamati. Hæc ſi cogitaſſet Capellus, pro ea, qua debuerat, æquitate abſtinuiſſet à pravo iſto, & à ſuis olim damnato more. Quid enim ineptius dicere potuit, quam, *Prior Anthropomorphitarum; Altera Pelagianorum hæreſis dicetur à nobis, docendi gratia?* Si docendi gratia, revera non ſunt ipſiſſimæ illæ hæreſes : aut ſi ſunt ipſiſſimæ illæ hæreſes, cur vocat eas, docendi gratia, iſtorum hęreticorum hæreſes ? Quid enim hoc ad rem facit, utrum ante iſtos hæreticos hæreſes etiam illæ eędē fuerint, nec ne? Sive enim eæ fuerint, ſive non fuerint ante illorum tempora, dici utique non debent illorum hæreſes, niſi ea propter quæ illi ut hæretici ſuis temporibus damnati fuerunt. Sed voluit

luit fortasse Capellus nova hac Formula sua, *Docendi gratiâ*, declinare certamen illud, An reipsa Pelagiana sint Dogmata illa, quæ impugnat, ut effugio locum haberet; quia vidit fortasse invalidis rationibus hactenus pro Affirmativa à suis pugnatum esse. Id si fecit, magnum certæ fecit caussæ suę præjudicium, nec minorem animo suo vim, ut dedecus Ecclesiarum Gallicarum, quæ Arminij opinionem Pelagianæ hæreseos titulo audacter incæstaverant, colore aliquo tegeret, aut diversum ab illis sentire non videretur. Prudentius fecisset, si omninò quæstionem hanc totam prætērijsset. Etenim tam clarè, tam solidè & breviter evicit, meo judicio, Vir Clariss. D. Hugo Grotius, quem meritò doctissimum & disertissimum Remonstrantium patronum vocat, & prolixius Polyhistor ille Gerardus Vossius, quod Dogmata Remonstrantium Pelagiana dogmata non sint; ut non nisi cum novâ infamiâ contrarium sustinere posset Capellus. Sed ne deessent Capello latebræ, *Docendi gratia* Pelagiana ista Dogmata, &, quod facetum est, Anthropomorphitica facere maluit, quam quod reipsa essent eadem. Audiamus ergo Capellum nostrum, *docendi gratia* hæc adserentem, dignum certe, qui non alio genere

armorum, quàm fœdis hæresium nominibus vicissim maculetur, *docendi gratia.*

Anthropomorphitarum hæresin appello, inquit, *non quæ humana membra tribuit Deo.* Atqui hæc tamen est propria vocis Etymologia. Quam igitur? *Quæ adfectus humanos subtiliores quidem illos, sed tamen Deo indignos, imò fœdos, verè Deo tribuit, ut iram, furorem, pœnitentiam*, &c. Libet hic obiter tria quærere, antequam Capellum falsi manifestum faciam. 1. Cur Capellus iram, furorem, pænitentiam adfectus appellet subtiliores? Quis enim non intelligit illos esse crassiores, & fortè omnium, qui recenseri solent, crassissimos? 2. Quid intelligat per adverbium, *verè?* An idem, quod *propriè*; ita ut adfectus hi statuantur in Deo esse eodem prorsus modo, quo sunt in homine, involventes in suo conceptu formali easdem alterationes & imperfectiones: An prout opponitur τὸ *falso*; ita ut in Deo esse dicantur absque falsitate, propter veram quandam analogiam, quam habent cum adfectibus humanis, seclusâ omni passione & inordinatione? Si prius dicat, speciem aliquam habet id, quod dicit; sed ineptè eos, qui adfectus ita propriè Deo inesse volunt, Anthropomorphitas vocat *subtiliore modo.* Qui enim ita proprie in Deo ad-

fectus

fectus esse statuunt, ij revera sunt Anthropomorphitæ crasso, imo crassissimo modo. Si posterius, jam necessum est, ut Theologos non paucos Veteres ac Novos Anthropomorphitas faciat subtiliore modo, & adfectus ne quidem secundum veram analogiam Deo competere dicat. Ex: gr: Quæro, quid Capellus intelligat per *Iram*, quam Deo verè competere non vult? An bullitionem sanguinis circa cor, qualis in homine locum habet; an nudum depulsionis adfectum, justitiâ temperatum, qui sine omni alteratione corporeâ est, & quem sine vitio & peccato esse posse, docet Apostolus? Prius, credo, non dicet se intelligere Capellus, nisi sibi ipsi velit contradicere. Qui enim iram talem Deo tribuit, is est Anthropomorphita, non subtiliore, sed crassissimo modo. Tribuit enim Deo corpus, cor & sanguinem, qualis in homine est. Posterius si dicat, necessum est, ut Doctores non paucos Veteres, ac nominatim Lactantium subtilem Anthropomorphitam faciat. 3. Quid per suum, *&c.* velit? nec enim sine caussa adjecit illud post tres illos crassissimos adfectus. Nempe, non putavit è re suâ esse alios adfectus nominare, in quibus apparet ratio perfectionis excellenti modo, & quidem vel pro-

prie, vel *kat' analogian*, quique propriè ad materiam Prædestinationis rectè intelligendam faciunt, quales sunt, Amor, Odium, Bonitas, Gratia, Misericordia, Longanimitas, Desiderium, Spes, Tristitia, quos omnes Deo, non modò non propriè, sed ne quidem verè *kat' analogian* competere dicat necesse est Capellus, omnesque ij, qui Sententiam Calvini de Prædestinatione sequuntur, & homini liberum inesse negant arbitrium, cùm Deus ab eo postulat obsequium. De Amoris adfectu evicimus hoc certum esse in præcedentibus. De cæteris res est similiter plana. Quæ enim vel mica imò species naturalis bonitatis, gratiæ, misericordiæ, longanimitatis Deo tribui potest ab ipsis, respectu reproborum; Cum tamen Scriptura eas Deo tribuat in ordine ad ipsos? Odit enim illos implacabiliter Deus, ut ajunt, & actus omnes bonitatis, gratiæ, longanimitatis, quos circa illos exercere videtur, tantum abest, ut adfectûs veri vera signa sint, ut contra odij, amoris specie velati, effecta sint, & ad eorum condemnationem aggravandum faciant: Ita enim disertè ait Calvinus lib. 3. Institut. Cap. 24. nu. 13. *Ecce vocem ad eos* (reprobos) *dirigit, sed ut magis obsurdescant; lucem accendit, sed ut reddantur cæciores; Do-*

ctrinam

ctrinam profert, ſed quâ magis obſtupeſcant; remedium adhibet, ſed ne ſanentur. Eadem eſt ratio deſiderij, ſpei, triſtitiæ, reſpectu reproborum. Quod enim deſiderium, quæ ſpes, quod votum, ut reprobi officium ſuum faciant? Ecquis enim ſanus deſiderat, ut cæcus, cæcus manens, videat aut legat? Optatne ſapiens, ut mutus, mutus manens, loquatur? Imò verò ſperatne quiſquam, ut veniat, quem venire non vult, imò quem, ut venire non poſſit, impotentem ipſe reddidit? Quæ itaque triſtitia, vel *kat' analogian*, Deo verè tribui poteſt, quando reprobi officium non faciunt? Certè non alia Deo tribui poteſt, quàm quòd Dæmon ipſe ſe non convertat, id eſt, nulla. Et ne reſpectu reproborum tantum adfectus iſtos Deo adimi ab ipſis putemus, reſpectu etiam Electorum omnes Deo adimant neceſſe eſt. Obſecro enim quæ longanimitas, quæ patientia, quæ ſpes, quod deſiderium, quis dolor, reſpectu eorum, Deo verè *kat' analogian* tribui ab ipſis poteſt? Si nemo eorum plus boni poteſt facere, quàm facit, nemo plus mali omittere, quàm omittit, nulla longanimitas, nulla patientia circa ipſos locum habet. Tantum ab ipſis fit & non fit, quantum Deus ijs dat, aut ſubtrahit. Nihil itaque tolerat Deus

in ipsis aut ab ipsis, nisi suam ipsius actionem aut subtractionem, quæ à voluntate ipsius sola dependet: Deinde, quæ analogia spei tribui potest Deo, respectu Electorum, cum ipse in Electis efficiat omnia per eam vim, quę non potest non effectum sortiri? Quæ vicissim tristitiæ analogia potest tribui Deo, quum fieri non possit, ut electi non faciant id, quod Deus ab ijs fieri vult, quia Deus ipse id in ijs efficit, vel, si id non faciant, quum id fiat propterea quòd Deus ipse id in ijs effectum dare nolit, & ipsi ea propter ne hilum quidem Deo minus sint dilecti? Hos omnes itaque adfectus, non modò non propriè, sed falsò Deo tribui vult Capellus, cum ait, *Anthropomorphitas docendi gratia vocari posse eos, qui Deo adfectus verè, N. B. tribuunt.* Omnes enim cæteros adfectus per suum, *Et Cætera*, designare voluit, etsi callidè eos non expresserit. Sed dicet fortasse Capellus, se per adverbium, *Verè*, intelligere idem quod *propriè*, & non *kat' analogian*. Esto: quanquam hæc ipsius mens esse nullo modo possit, si consentaneè sibi loqui velit. Esto, inquã. Quid tum?

Tales adfectus Deo tribuere non verecundantur Arminiani, inquit.

Hic pedem fige, Capelle, & dic, ubi? Cedo locum vel unicum, ubi Arminius vel

vel Arminiani furorem Deo verè, id est, propriè tribuere non verecundantur. Mirum, ni brevi eosdem Deo etiam insaniam verè competere asserentes facias. Deinde, cedo locum, ubi pænitentiam verè & non *kat' analogian* Deo tribuunt. Imò adeò cedo locum, ubi iram Deo propriè & non *kat' analogian*, aut *kat' anthropopatheian* competere asserunt. Denique, cedo locum, ubi cæteros omnes adfectus, etiam crassissimos, siquos crassiores voluisti per tuum, *&c*, designatos, Deo aliter, quàm per *anthropopatheian* & *analogian*, cum Theologis & Philosophis omnibus, tribuunt. Non facies. Et ut videas, perperam & per calumniam hæc ipsis impingi, en propria Arminij & Remonstrantium verba, ex quibus contrarium, Sole clarius, liquet. Arminius in Thesibus suis de Naturâ Dei, quas pro gradu Doctoratûs publicè ventilandas proposuit Thes. 73. ita disertè loquitur: *Hosce adfectus Deo tribuim⁹ propter effectus nonnullos ipsius illis analogos, citra ullam passionem, utpote simplici & immutabili: & citra ullam inordinationem & rectæ rationis repugnantiam.* Ut autem videas, eundē non docuisse aliter in occulto, quàm in publico, en verba privatarum Disputationum, Disput. xx. Thes. 12. *Horum adfectuum nonnulli Deo competunt, ut sim-*
 pliciter

pliciter perfectionem in se continentes: alij, qui videntur imperfectionis quippiam habere, illi tribuuntur anthropopathôs, propter effectus nonnullos ipsius, analogos adfectibus creaturarum, citra ullam tamen paßionem, &c.

Remonstrantes etiam in Actis & Scriptis suis Synodalibus pag. 102. In defensione Sententiæ suæ, circa. IV. Articulum, de Gratiæ operatione, eodem modo loquuntur. Cum enim quæritur, Quomodo Deo expectatio tribuatur, respondent illi hoc pacto: *Habent quidem tria ista* (quæ videlicet ante allegata sunt, ut quis possit rectè dici exspectare) *locum, cum à se mutuò aliquid exspectant homines; & fatendum est, eodem plane modo Deo spem tribui non posse, eamque, quando Deo tribuitur, theoprepoos explicandam esse. Sed tamen ita explicanda est, ut ad humanam spem ea, quæ Deo tribuitur, analogiam aliquam habeat.* Plura non allego, quia opus non est, & quia libris destituor in hoc exilio meo. Sexcenta alioquin addere possem. Hæc loca si non vidit Capellus, næ oscitanter admodum legit Arminij & Remonstrantium Scripta, quod parum decet eum, qui tam audacter hæresin tam atrocem, qualis est ANTHROPOMORPHITOON, ijs impingit. Si videre noluit, tanto est pejor, quòd contra animi sui dictamen calumnie-

lumnietur Christi servos. Sed dato etiam, at non concesso; quod Arminius adfectus hos verè tribuisset Deo, uti Capellus vult, an propterea merebatur odioso isto titulo, Anthropomorphita, appellari? Æquissimum quidem est, ut Deo summa tribuatur perfectio. Id meretur Majestas ipsius & excellentia TEES MEGALOPREPOVS AVTOV DOXEES, ut Petrus ait 2. Epist. cap. 1. Nunquam satis digne quisquam de eâ aut sentire potest, aut loqui: Quicquid conceperis aut dixeris, id infra illius sublimitatem est: Sed si quis fortè in eâ concipiendâ imprudenter erret, aut Deo tribuat quędam, quæ non satis digna divinæ & gloriosæ ipsius Majestati sunt; sed quæ tamen Deo non tribuit, nisi quia ea Majestatem Dei maximè decere credit, an eum statim, cætera licet ab Anthropomorphitarum sectâ abhorreat, enormis illius hæreseos postulabimus? Certè perfectio cognitionis divinæ, quæ nobis hic necessaria est, ut salvemur, in eo non est posita, ut distinctè sciamus, aut solicitè scrutemur, quid propriè, quid impropriè in essentiâ divinâ sit, vel quid Deus sit in seipso? Nemo id novit, nisi Deus ipse, & quibus ille se videndum præbet in gloria suâ. Notitia hæc præmium erit nostræ obedientiæ in futuro

 illo

illo sæculo; Ibi *videbimus eum, sicut est.* Quotquot eâ de re confidenter pronunciant, videant, ne, dum subtilitatem suam in concipiendo nimis acuunt, vani fiant, & HVPERONGKA MATAIOTETOS, ut Petrus ait, loquantur, MEE NOOVNTES METE HA LEGOVSI, METE PERI TINOON DIABEBAIOVNTAI. 1. Tim. 1. 7. *Nescire velle, quæ Magister Optimus Nescire nos vult, erudita inscitia est.* Perfectio divinæ cognitionis illius, quam nos habere hîc oportet, in eo præcipuè versatur, ut sciamus, qualē Deus sese nobis revelaverit: hoc enim necessarium est, ut eum rectè colamus, ei obediamus, & in eo fiduciam nostram collocemus. An verè an metaphoricè quædam ei competant, necessarium non est ut sciatur, si id ipse nobis revelare dignatus non est. Nostra obedientia, cultus & fiducia non dependent ex eo: neque fieri potest, ut indubitatò persuasi simus de eo, nisi Deus ipse id nos scire velit: Cum autem Deus in Scripturis ita se revelaverit, ut nullus fermè sit adfectus rationalis in homine, quem Deus sibi passim non tribuat, nihilque tamen dixerit, unde colligi possit propriè an impropriè id intelligi velit; utique si quis sub iisdem Scripturę terminis adfectus illos Deo tribuat, atque ita Deum sibi similiorem

rem fortè faciat, quàm par est, si quis præcisè rem trutinare velit, indignus profectò est, qui Anthropomorphita vocetur. Nec enim, cum id affirmat, revera id ita in Deo eodem prorsus modo esse, quo in homine est, affirmat; sed à Deo id ita revelatum sibi affirmat, tanquam si in Deo revera esset. Qui autem adfectus istos negant Deo verè tribui, videant, ne dum Anthropomorphitæ fieri, docendi gratia, metuunt, Deum faciant, non dico homini dissimilem, sed veris omnibus, quæ in homine sunt, perfectionibus destitutum; & dum adfectus, quos Deus sibi ipsi tribuit, & qui revera nullam imperfectionem in suo conceptu involvunt, propriè ac verè Deo inesse negant, occasionem sibi aut alijs dent pejora cogitandi de Deo, quàm si adfectus verè ipsi tribuerent. Multò forte minora & pauciora incommoda habet, si concipias Deũ, adfectibus propriè præditũ, quàm si eum, nescio quod, immobile & ASTORGON Numen facias, in quo non modò non propriè, sed ne verè quidem, adfectus ullius locum habeat. Certè cum gloriam suam Mosi videndam dabat Deus, clamasse dicitur ex nomine Iehovæ, *Dominus Dominus, fortis, misericors & miserator, tardus ad iram, & multus miseratione.* Exod. 34. In Adfectuum

ctuum horum pulchritudine & cumulo vult Deus, veluti in ſpeculo, conſpici gloriam & bonum omne ſuum. *Oſtendam* enim *tibi*, dixerat Deus Moſi, *omne bonum meum*. Sed de hac re ſatis. Progrediamur ad ſecundam hæreſin.

Hæreſin alteram, & *ipſam* PHILAVTIAS *filiam*, *Pelagianiſmum*, *docendi cauſſa*, *appellamus eam*, *quæ Deo non ſatis*, *homini verò nimium tribuit*, *ſive quæ beneficium extenuat*, *quo Deus Electos ſuos ex iræ Filÿs*, *peccati ſervis*, *facit lucis filios*, &c.

Hic, quia docendi gratia hanc opinionem Capellus Pelagianiſmum nuncupat, liceat mihi, diſcendi gratia, quærere ex ipſo, quid in terminis ſit τὸ, *non ſatis*, & τὸ *Nimium*. Hoc quamdiu explicatè & peculiariter non docet, nihil docet, nulla eſt ipſius in docendo gratia. Fieri enim poſſe non negabit, opinor, ut quis Deo non ſatis tribuat, homini autem nimium, & is tamen propterea hæreticus non ſit, nedum Pelagianus: Sicut contra fieri poſſe non negabit, ut quis Deo nimium, homini verò non ſatis tribuat; & interim hæreticus propterea cenſendus non ſit. Exemplo utrumque clarum faciam. Primum. Fieri poteſt, ut quis tribuat Deo, quòd Electos omnes per ſolam illuminationem intellectus, abſque ulla

ulla formali immediatâ aut directâ actione in voluntatem, ex iræ filijs, peccati ſervis, faciat lucis filios & juſtitiæ ſervos. Non negabit hoc, opinor, Capellus aut ſi neget, videat, quid Camero, Profeſſor Salmurienſis, in Theſibus ſuis & Collatione, cum Tileno habitâ, ſentiat. Procedo. Qui hoc facit, is non tribuit Deo ſatis, juxta Capellum & Canones veteres, ac novos Synodi Dordracenæ & Alezianæ. Vult enim Capellus Theſ. xv. ut credatur, non intellectum tantùm cæcitate, ſed & voluntatem ingenitâ pravitate laborare: Ac proinde in converſione hominis requiri actionem immediatam, tam in voluntatem, quàm in intellectum: Quod Camero, & qui ipſum ſequuntur, ineptum ſtatuant neceſſe eſt, ſi velint THESIN ſuam PHVLATTEIN. Deo itaq; non ſatis tribuunt, & quia voluntatem ingenitâ pravitate laborare negant, homini etiam ut nimium tribuant neceſſe eſt. Quid? An horum opinionem Capellus appellabit etiam hæreſin, docendi gratia, & quidem Pelagianiſmum, PHILAVTIAS filiam? Videat itaque, quid de Camerone alijſque, imò de collegâ ſuo Molinæo, ſtatuendum ſibi ſit. Secundum exemplum eſto. Fieri poteſt, ut quis tribuat Deo, quòd Electos ſuos per vim phyſicam & irreſiſtibilem ex iræ filijs

filijs, peccati ſervis, faciat lucis filios, juſtitiæ ſervos. Nec hoc negabit, opinor, Capellus, aut ſi neget, videat quid Gomarus, qui Synodi Dordracenæ membrum fuit, in Declaratione ſua Pag. 20. Calvinus, Zanchius, Perkinſius, alijque complures eâ de re dicant. At, qui hoc facit, is tribuit nimium Deo, per conſequens, is non ſatis tribuit homini. Quid? An hoc negabit Capellus? Scire aveo: Si non negabit, an & hunc propterea hæreticum Pelagianum dicet? Videat itaque quot hæreticos & Pelagianos in ſinu ſuo foveat Eccleſia Reformata. Hæc cum ita ſint, diſcendi gratia iterum quęro ex Capello, quâ in re poſitum ſit illud *Non ſatis*, & illud *nimium*, quod Capellus vocat. Hæreſeos crimen atrox admodum crimen eſt: Per eam enim Articulus neceſſàrię veritatis evertitur. Qui de eo ſtatuit, neceſſe eſt, ut punctum illud, in quo hæreſeos forma conſiſtit, accuratè deſignet. Alioquin facilè & graviter errari poteſt. At nihil minus, quàm hoc, egit Capellus. Ita generaliter de eâ loquitur, ut, quid velit, diſtinctè ſciri impoſſibile ſit. Generalibus quibuſdam verbis contentus dirum illud carmen canit Theſ. XVI. *Quacunque ratione graſ-*

ſeris

seris ad extenuationem beneficij illius, quo Deus Electos suos ex iræ filijs, peccati servis, facit filios lucis, servos justitiæ, quantumvis in speciem, vel, N. B. reapse aliam viam ineas, quàm Pelagius, Pelagianus vocari potes, docendi gratia. Esto: Ita sit. At quid illud est, quo pæcise extenuatur beneficium Christi? Hoc exprimendum erat clarè & in terminis. Nam Capello ne sufficit quidem, si quis, ne beneficium Christi extenuet, subscribere paratus sit omnibus sanctionibus, contra Pelagium constitutis. Id enim Arminium paratum fuisse facere, agnoscit ipse Thes. XVIII. Hoc circulo itaque includes te, Capelle. Noli extravagari & intra generales terminos te abdere: ambagibus & circumlocutionibus abstinendum est: Rhetorum istæ sunt propriæ & Sophistarum, qui caussæ suæ diffidunt. Disputator, veri studiosus, rem acu tangit. Uno verbo dicendum erat, quid illud sit, quod desideratur, ut *Deo satis* tribuatur; & quid illud sit, quod superest, in quo *homini nimium* tribuitur. Alioquin, si generali isto axiomate, *Quisquis Deo non satis, homini verò nimium tribuit*, jure alicui Pelagianismum impingi posse credis, vide sis, an non multo majori jure te Pelagianum imò

Anthro-

Anthropomorphitam, esse evincam. Deinde, an non juxta illam ipsam generalem tuam hypothesin Arminium ab isto Pelagianismi crimine sim vindicaturus.

I. Argumentum meum, ut probem, Capellum non tribuere satis Deo, imò tribuere Deo indignas ac fœdas affectiones, tale est:

Qui tribuit Deo voluntatem & intentionem salvandi paucos, etiam ex ijs, quos ad salutem vocat, is non tribuit satis Deo, sed multum gratiosæ ipsius voluntati detrahit. Ratio consequentiæ est, quia Apostolus expresse dicit, *Deum omnes* (quos vocat saltem) *velle salvari & ad agnitionem veritatis pervenire* 1. Timoth. 2. & Petrus 2. Epist. 3. *Deum non velle, ut quisquam pereat, sed ut omnes ad resipiscentiam veniant*: cujus contrarium est, Deum velle, ut plurimi pereant, & ut non nisi pauci quidam electi ad resipiscentiam & cognitionem veritatis perveniant: quod indignum divinæ gratiæ, & fœdum est. At Capellus cum sua Synodo Dordracenâ & Alezianâ voluntatem ejusmodi Deo tribuit. Ergo, ex vi suę propriæ hypotheseos, est Pelagianus & Anthropomorphita.

II. Argumentum. Qui tribuit Deo non nisi voluntatem externam, sive signi tantùm, & ex primâ Dei intentione inefficacem, quando reprobos vocat ad salutem; imò

imò qui tribuit Deo voluntatem planè simulatam, quâ videri vult velle salvare, quos ex professo ad gloriam suam reprobare, id est, perdere voluit, ille non tribuit satis Deo, & tribuit Deo, quod indignum ac fædum in homine est. Ratio majoris per se patet, & alibi contra omnes possibiles exceptiones adserta est. Vide Acta & Scripta Synodalia Remonstrantium. Atqui Capellus cum sua Synodo Dordracena & Alezianâ tribuit Deo non nisi voluntatem talem. Ergo est Pelagianus, aut, si malis, Anthropomorphita, ex propriâ suâ Confessione.

III. Argumentum. Qui tribuit Deo voluntatem, quâ vult, ut ij, quos ipse propriâ suâ voluntate ad gloriam nominis sui reprobavit, credant in Iesum Christum, &, si credere nolint, majoris condemnationis rei fiant, ille tribuit Deo id, quod Deo indignum, & fædum in homine est. Ratio majoris est: quia Deum velle, ut ij, pro quibus Christum mori noluit, credant, Deum voluisse, ut pro ipsis moreretur, & de facto pro ipsis mortuum esse; aut clarius, Deum velle, ut ij credant, sibi remissa esse peccata sua propter Christum, quibus absolutè peccata remittere noluit, est Deum velle, ut credant verũ esse id, quod falsum est, quod indignum est Deo, & fædum in homine.

Deinde, Deum velle, ut, si isti non credant, rei fiant majoris condemnationis, est Deum velle punire aliquos, propterea quòd non crediderint mendacio, quod non minus indignum Deo & fædum est. Utrumque hoc tribuit Capellus cum suis Deo. Ergo est Anthropomorphita suopte judicio.

Quòd verò Capellus tribuat homini Nimium, his argumentis evinco.

I. Qui tribuit homini, quòd non possit non obedire, quando Deus ipsi sub promisso vitæ & comminatione mortis mandat, ut obediat, ille tribuit homini nimiū. Ratio est: Quia tribuit homini id, per quod promissio & comminatio divina prorsus & in totum enervatur & evacuatur. Promissio enim & comminatio sunt argumenta suadentia, ut homo sponte ac liberè faciat id, quod jubetur. At argumenti suasivi vis omnis eliditur, quando is, qui jubet, in eo, cui jubet & argumentum illud proponit, id ipsum quod jubet, efficit per aliam potentiam & motionem arcanam, & quidem ita, ut is, cui jubet, non possit non illud facere, quod jubet. Pręterquam quòd contradictionem implicet, mandare ut ipse facias, & efficere arcanâ vi, ut id à te fiat: Velle enim ut alius faciat, & velle ut alius non faciat, contradictionem involvit. Deinde, promissio-

miſſionis & comminationis vis eliditur in totum, quia ei, in quo per talem gratiam efficitur id, quod jubetur, promitti præmium non poteſt, neque id, quod promittitur, ſub ratione præmij, mercedis aut coronæ conferri. Adde, quod comminatio mortis planè ridicula fiat: Deum enim comminari mortem ei, quem mori non vult, aut eum, qui à Deo electus eſt, & qui ſe electũ eſſe certâ fide perſuaſus eſt, movere argumento; à comminatione mortis æternæ ſumto, tam eſt ineptum, quàm reprobum promiſſo vitæ æternæ movere, ut credat & non pereat. Atqui Capellus cum Synodalibus ſuis hæc tribuit homini. Ergo eſt Pelagianus ſuopte animo.

II. Qui tribuit homini Electo, quem vocat, quòd ſemper maneat in gratiâ Dei, etiam cùm in medijs ſceleribus, contra conſcientiam ſuam perpetratis, vivit, cùm exercet adulterium, homicidiũ, Sodomiã, idololatriam, proditionem, Regicidium, rebellionem; & breviter, quæcunque tandem peccata ſint (ſolam excipe infidelitatem: in hanc enim incidere nõ poteſt, juxta Capellum, quia credit ſemper omnia ſibi peccata remiſſa eſſe, tam quæ facturus eſt, aut facit, quàm quæ fecit) is tribuit homini nimium. Major hæc per ſe plana eſt. Qui

 enim

enim hoc tribuit homini, is tribuit ei, quòd peccata nulla vim in illum habeant ad eum condemnandum, quo majus & pejus dici nihil potest. Atqui Capellus tribuit illud homini. Ergo est Pelagianus suo proprio testimonio.

Minores horum syllogismorum non probavi, quia id toties & tam dilucidè factum est in diversis scriptis, & nominatim in Actis & Scriptis Remonstrantium Synodalibus, ut soli lucem fæneraturus essem; si aliquid adderem. Et res per se ita certa est, ut, qui Sententiam Capelli & Synodi Dordracenæ vel leviter intelligit, de veritate horum dubitare non possit.

Pergo itaque cum Capello. Dicit ille Thes. XIII. duo extrema esse fugienda, ne Pelagianus fias. Primum est, ne peccatorem excusabilem reddas. Alterum, ne quid gratiæ Christi suffureris. Utrumque generaliter satis. Sed esto. Utrumque fieri à Capello, ac proinde Capellum suopte judicio Pelagianum esse, sic evinco: Prius quidem.

I. Qui asserit, Deum punire hominem, propter primi sui parentis peccatum, impotentiâ credendi & obediendi, &, post inflictam impotentiæ pænam, actum fidei & obedientiæ ab eodem postulare, qui sine potentiâ

potentiâ novâ præstari non potest, is facit hominem excusabilem, ac proinde Pelagianus est, juxta Capellum: Atqui Capellus cum suis hoc facit, quia reprobos impotentiâ credendi, propter Adami peccatum, punitos à Deo asserit, & ab ijsdem nihilominus actum fidei postulari dicit, qui sine novâ potentiâ præstari ab ipsis non potest. Ergo Capellus facit hominem excusabilem, & sese ipsum suo proprio ore Pelagianum facit. Ratio utriusque Propositionis per se clara est.

II. Qui dicit, neminem, nec electum nec reprobũ à peccatis abstinere posse, nisi speciali internâ & ex intentione solâ Dei efficace gratiâ singulis momentis à peccando contineatur, is hominem, quando peccat, excusabilem reddit. Ratio est, quia excusatio ipsius nititur defectu divinæ gratiæ illius, qui à sola Dei voluntate dependet, & quem impedire non est in potestate hominis. Atqui Capellus cum suis hoc dicit. Ergo Capellus Pelagianus est, juxta suam ipsius sententiam.

Posterius hoc pacto evinco:

I. Qui dicit, Christum reconciliare Deo eos solos, quos jam ante amavit amore immutabili & peremtorio, ille suffuratur gratiæ Christi universam vim suam: Ratio est,

 quia

quia tribuere Christo, quod eos, qui reconciliatione opus non habent, reconciliet, idem est, atque negare, quòd eos reconciliet. Atqui Capellus hoc facit cum suis: Quia dicit Christum reconciliare eos Deo, quos Deus ipse antea elegit: At quos antea elegit Deus, eos amat et diligit amore æterno & immutabili: Qui autem amantur, reconciliari opus non habent: Reconciliare enim est efficere ut amentur. Ergo Capellus suo proprio testimonio est Pelagianus.

II. Qui dicit, Christi gratiam non pertinere nisi ad Electos & qui reprobis, qui à Christo vocantur, gratiam sufficientem dari negat, ut Christo vocanti credere & obedire possint, & nihilominus ob spretam gratiam non sufficientem, quam non poterant non spernere, reos eos fieri à Christo dicit majoris condemnationis, is suffuratur gratiæ Christi plurimum. Atqui Capellus hoc facit cum suis. Ergo sua confessione est Pelagianus.

Plura hîc non allegabo, ne prolixior sim. Sufficit, si ostendero, quàm latum campum adversarijs suis Capellus dederit, cum generalibus istis suis axiomatis hæreses tam enormes ijs affricare studet. Dum enim id facit, & quidem nullo jure aut consequentia solidâ, occasionem præbet illis argumentum

mentum suum retorquendi contra se, atque ita seipsum suopte gladio jugulandi.

Sed libet jam etiam ostendere, Capellum nullâ justâ ratione Arminio crimen Pelagianismi impingere, hoc Argumento:

Qui paratus fuit omnia ista, quæ Patres à Pelagio requisiverunt, ad gratię divinę beneficium perfectè explicandũ, lubens agnoscere, & qui sanctiones omnes, quę contra Pelagium, beneficium istud extenuantem, constitutæ olim fuerunt, paratus fuit probare & manu suâ signare; ille non potest dici, Deo non satis, homini verò nimium tribuisse, aut beneficium gratiæ divinæ extenuasse. Arminius autẽ id paratus fuit facere, ut ipse Capellus fatetur Thes. 18. ubi ipsius Arminij testimonium citat. Ergo. Ratio consequentiæ est, quia alioquin dicendum foret, aut Patres beneficium gratię Iesu Christi nõ satis perfectè definivisse, ac proinde nõ satis plenè Pelagij Doctrinã damnasse, aut Arminiũ nõ ex animo, sed contra conscientiã suã subsignationem Canonũ obtulisse. Utrumcunq; dixerit Capellus, ulcus tanget. Ergo.

Verumenimverò etsi non apertè audeat, tacitè tamen satis indicat Capellus Thes. 16. sibi non sufficere ea, quæ à Patribus, imò à Synodis tam multis & tã solemnibus contra Pelagiũ cõstituta olim fuerunt. Ita enim inquit:

 Ista-

Istarum verò Synodorum doctrinam, ut plenius N. B. solidiusque confirmarent Augustinus, Prosper, alijque, deinceps docuerunt, gratiam illam regenerationis non esse omnibus communem, sed electis particularem.

Magna hæc est confidentia, & quæ meritò magnis rationibus niti debebat. Quàm ægrè ferret Capellus, si quis Synodo Dordracenæ, Alezianæ, aut Charentonensi tantum detraheret, quantum ille hîc detrahit tot Synodis & Concilijs antiquis, Provincialibus & Nationalibus? Sed nos rem videamus. Esto, demus verum esse, quod Capellus videtur cupere, nihil tamen effecerit. Nam 1. Ad summum non fuit hæc sententia communiter approbata, nec Synodicis ullis constitutionibus confirmata; quod ut probem opus non est, quia ita clarum est, ut ipse Capellus id ultrò fateatur Thes. XVIII. Privata ergo fuit Sententia Augustini & Prosperi, aliorumque, à quâ tum temporis, cum maximè ferveret conflictus cum Pelagio, seorsim quis sine ullo periculo aut suspicione Pelagianismi sentire ac docere poterat. Quod sanè quantum præjudicet caussæ Capelli, quis non videt? 2. Gratiam regenerationis ita peculiarem non fecerunt Augustinus, Prosper, ac cæteri omnes istius ævi, quin & priorum omnium

nium seculorum Patres, ut liberum arbitrium tollerent; sed contra unanimi consensu gratiæ illius regenerantis plenum effectum aliquatenus pendere voluerunt à liberâ hominis voluntate; ita ut, positâ gratiâ istâ, consensus & dissensus humanæ voluntatis sequi possit. Consensus & dissensus dico, ne quis fortè, per libertatem hanc, solam quandam spontaneïtatem intelligi à me putet. Hoc ita certum est, ut Hieronymus dicat ad Ctesiphonem, *Frustra blasphemas & ignorantium auribus ingeris, nos liberum arbitrium condemnare. Damnetur ille, qui damnat.* Et Scriptor Hypomnesticôn lib. 3. *Liberum arbitrium quisquis negaverit, Catholicus non est.* Quod autem liberum arbitrium Augustinus agnoverit, ex infinitis locis liquet. Videatur tantum, quod exstat Cap. 34. Libro de Litera & Spiritu, qui Pelagianis opponitur: *Nemo habet in potestate quid veniat in mentem, sed consentire vel dissentire propriæ voluntatis est.* Et libro de Dogmatibus Ecclesiasticis Cap. 21. *Initium salutis nostræ à Deo miserante habemus, ut acquiescamus salutiferæ inspirationi, Nostræ est potestatis.* Hinc illud; *Si non est liberum arbitrium, non est, quod salvetur. Si non est gratia, non est unde salvetur.* Gemina habent Prosper, discipulus Augustini, alijque. Si quis plura loca

 velit,

velit, adeat tantùm doctissimam Disquisitionem Clar. Viri D. Hugonis Grotij, *An Pelagiana sint ea Dogmata, quæ nunc eo nomine traducuntur.* 3. Gratiam regenerationis ita peculiarem electis non fecerunt, ut communem & sufficientem gratiam cæteris vocatis dari negarent. Contra Hieronymus lib. 3. adversus Pelagianos ait: *Etiam his, qui mali sunt futuri, dari potestatem Conversionis & Pænitentiæ.* Et ad Esa: Cap: 1. *Liberum servat arbitrium, ut in utramque partem, non ex præjudicio Dei, sed ex mentis singulorum vel pœna vel præmium sit.* Augustinus Quæstionum lib. 83. Quæst. 68. sic ait: *Nec illi debent sibi tribuere, qui venerunt, quia vocati venerunt, nec illi, qui noluerunt venire, debuerunt alteri tribuere, sed tantùm sibi, quia ut venirent vocati, in liberâ erat voluntate.* Similiter Prosper alijque. Hæc res adeò certa apud Veteres fuit, ut non tantum crediderint omnibus ijs, qui Euangelium audiunt, gratiam istam sufficientem; id est, credendi facultatem dari, sed ijs etiam, ad quos Euangelij fama & lux non pervenit, ejusmodi quædam dona dari à Deo asseruerint, quibus rectè uti possent, & rectè utendo ad majora, atque ita porrò ad salutaria dona pervenire possent. Si quis dubitat, adeat eandem, cujus paulò ante mentio

mentio facta est, Disquisitionem, & lucernam se in sole quærere intelliget. 4. Electionem denique ipsam ab Augustino clarè traditam fuisse, ***ut puram & nullius boni, quod in nobis futurum sit, prævisione subnixam***, non usquequaque certum est; Capellus pro more suo adfirmat id satis confidenter, cum ipse Prosper, qui omnia Augustini diligenter legerat, ea de re dubitarit, ut ex Epistola ipsius apparet. Nec video, qua ratione solvi possit evidens Argumentum, quod in contrariam partem est: Quod Augustinus Sententiam suam authoritate Patrum omnium, qui usque ad ætatem ipsius scripserant, tueatur, & Pelagij, tanquam novam & recentem præsumtionem, damnet. At omnes ferè Augustino vetustiores Scriptores Electionem non tuentur aliã, quàm quæ præscientiâ veræ fidei subnixa est. Ita enim disertè Prosper ait: ***Pænè omnium parem inveniri & unam Sententiam, quâ Propositum & Prædestinationem Dei secundum præscientiam receperunt, ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios vasa contumeliæ fecerit, quia finem uniuscujusque præviderit, &, sub ipso gratiæ adjutorio, in quâ futurus esset voluntate & actione præscierit.*** Ita est. Ambrosius, quem nominatim pro se stare profitetur Augustinus, disertè ita loquitur lib. 5. de fide

Cap.

velit, adeat tantùm doctissimam Disquisitionem Clar. Viri D. Hugonis Grotij, *An Pelagiana sint ea Dogmata, quæ nunc eo nomine traducuntur.* 3. Gratiam regenerationis ita peculiarem electis non fecerunt, ut communem & sufficientem gratiam cæteris vocatis dari negarent. Contra Hieronymus lib. 3. adversus Pelagianos ait: *Etiam his, qui mali sunt futuri, dari potestatem Conversionis & Pænitentiæ.* Et ad Esa: Cap: 1. *Liberum servat arbitrium, ut in utramque partem, non ex præjudicio Dei, sed ex mentis singulorum vel pœna vel præmium sit.* Augustinus Quæstionum lib. 83. Quæst. 68. sic ait: *Nec illi debent sibi tribuere, qui venerunt, quia vocati venerunt, nec illi, qui noluerunt venire, debuerunt alteri tribuere, sed tantùm sibi, quia ut venirent vocati, in liberâ erat voluntate.* Similiter Prosper alijque. Hæc res adeò certa apud Veteres fuit, ut non tantum crediderint omnibus ijs, qui Euangelium audiunt, gratiam istam sufficientem; id est, credendi facultatem dari, sed ijs etiam, ad quos Euangelij fama & lux non pervenit, ejusmodi quædam dona dari à Deo asseruerint, quibus rectè uti possent, & rectè utendo ad majora, atque ita porrò ad salutaria dona pervenire possent. Si quis dubitat, adeat eandem, cujus paulò ante mentio

mentio facta est, Disquisitionem, & lucernam se in sole quærere intelliget. 4. Electionem denique ipsam ab Augustino clarè traditam fuisse, *ut puram & nullius boni, quod in nobis futurum sit, prævisione subnixam*, non usquequaque certum est; Capellus pro more suo adfirmat id satis confidenter, cum ipse Prosper, qui omnia Augustini diligenter legerat, ea de re dubitarit, ut ex Epistola ipsius apparet. Nec video, qua ratione solvi possit evidens Argumentum, quod in contrariam partem est: Quod Augustinus Sententiam suam authoritate Patrum omnium, qui usque ad ætatem ipsius scripserant, tueatur, & Pelagij, tanquam novam & recentem præsumtionem, damnet. At omnes ferè Augustino vetustiores Scriptores Electionem non tuentur aliã, quàm quæ præscientiâ veræ fidei subnixa est. Ita enim disertè Prosper ait: *Pænè omnium parem inveniri & unam Sententiam, quâ Propositum & Prædestinationem Dei secundum præscientiam receperunt, ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios vasa contumeliæ fecerit, quia finem uniuscujusque præviderit, &, sub ipso gratiæ adjutorio, in quâ futurus esset voluntate & actione præscierit.* Ita est. Ambrosius, quem nominatim pro se stare profitetur Augustinus, disertè ita loquitur lib. 5. de fide Cap.

Cap. 3. *Non enim ante prædestinavit, quàm præsciret*, & quæ sequuntur. Et in Commentarijs ad 8. cap. ad Rom. quæ sub Ambrosij nomine leguntur, etsi certè non ejus ætatis sunt, legitur; *Istos, quos præsciÿt futuros sibi devotos, ipsos elegit ad promissa præmia capessenda.* Item: *Et misericordiam dabo ei, quem præsciÿ, post errorem, recto corde reversurum ad me:* Cui adde, quòd Hieronymus ipse, acerrimus Pelagij oppugnator, expressè eandem sententiam tenuerit. Ita enim ad Gal. 1. loquitur: *Ex Dei præscientiâ evenit, ut, quem scit justum futurum, priùs diligat, quàm oriatur ex utero.* Imò, quod magis est, ad 1. caput Malach. ait, *Dilectio & odium Dei vel ex præscientiâ nascitur futurorum, vel ex operibus.* Et ad Rom. 8. Proposuit, *solâ fide servare, quos præsciverat credituros.* Imò, in ipso adversus Pelagianos conflictu lib. 3. *Eligit* (inquit, Deus) *quem bonum cernit.* Adde denique, quod ipse Augustinus Quæst. 2. ad Simplicianum loquatur hoc pacto: *Nemo eligitur nisi jam distans ab illo, qui rejicitur: unde quod dictum est, quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non video quomodo sit dictum, nisi de præscientiâ fidei & operum pietatis.* Mox de Iacobo: *Non electus est, ut fieret bonus, sed bonus factus eligi potuit.* Quicquid sit, de mente

te Auguſtini, de qua adhuc ſub judice lis eſt, illud certum eſt, Auguſtinum voluiſſe ſententiam ſuam authoritate omnium Patrum antecedentium tueri: Vnde efficitur veriſimiliter ac pænè ΑΡΟΔΕΙΚΤΙΚΩΣ, Auguſtini ſententiam, qua contra Pelagium pugnavit, non fuiſſe aliam, quàm fuit antecedentium Patrum: Aut, ſi fuit alia ac diverſa, falſi manifeſtum eum teneri, &, dum Pelagium oppugnare voluit ex iſto Capite Prædeſtinationis, uti Capellus vult, oppugnaſſe eum non Pelagium tantum, ſed totam Antiquitatem, quod abſurdum meritò videri debet. Hæc cum ita ſint, fieri non poteſt, ut Capellus, ex hypotheſeos ſuæ vi, Auguſtinum, Proſperum, alióſque, quos Pelagium optimè oppugnaſſe & gratiam regenerationis melius, quàm Canones omnes, contra Pelagium ſancitos, definiviſſe vult, Pelagianos docendi cauſſa faciat. Qui enim objectum Electionis ſtatuerunt credentem ſive crediturum; aut qui Electionem aliam non agnoverunt, quàm quæ ex præſcientia fidei eſt, illi non ſatis tribuerunt Deo & gratiam divinam reipſa ſuſtulerunt, quin & meritum repoſuerunt: Ita enim diſertis verbis colligit Capellus Theſ. 21. Deinde: Qui, ſe liberum arbitrium homini ſalvum relinquere, proteſtati ſunt, ij ni-

ij nimium tribuerunt homini: Utrumque fecerunt Augustinus, Prosper, alijque, ut ex præcedentibus liquet. Ergo reipsa fuerunt Pelagiani. Si hanc contumeliam Augustino alijsque Patribus facere non audebit Capellus, videat ergo, quo jure eam facere possit Arminio & ejus Scholæ, si eandem, quam illi, sententiam teneant.

Sed regeret fortasse hîc Capellus, se non apertè nec præcisè ex illo capite Pelagianismi crimen arcessere. Hoc quanquam regerere nullo jure possit ei, qui Thesium Capelli filum & scopum videt; tamen esto. Videamus ergô ex quo capite crimen illud arcessat. *Satanæ*, inquit, *mens fuit, Pelagianismum, novo tectorio incrustatum, instaurare; Gratiam Christi, subtiliore quidem, sed tanto probabiliore ratione, quàm olim, extenuare.* Esto. *Pelagius, cum dixit, hominem tam non peccare, quàm peccare posse, satis docebat, se nullum agnoscere Peccatum originis.* Ita est. Non necesse erat per consequentiam id impingere Pelagio, quod ipse apertè fatebatur. *Hæc si diceret*, inquit, *Arminius, nemini fidem faceret: Ut igitur fidem inveniret, probabilior fuit instituenda ratio.* Atqui Thesi præcedente dixerat Capellus, mens Arminij quænam fuerit, definire non est nostrum: At quid est mentem Arminij definire, si hoc

non est? Ne imputet ipsi Deus audaciam & temeritatem tam enormem : Quod antea satanæ mentem esse dixerat, id hic nunc apertè mentem & scopum Arminij fuisse dicit. Sed ad rem.

Agnoscit igitur Arminius, saltem in speciem, Peccatum Originis. Ergo hactenus Pelagio dissimilis, qui apertè illud negabat. *Sed ait,* inquit, *Christi Satisfactione reconciliatum & sanatum fuisse genus humanum.* Bonam fidem tuam Capelle! Nunquam dixit Arminius, Satisfactione Christi simul reconciliatum & sanatum fuisse totum genus humanum: accuratior erat, quàm ut ita loqueretur. Satisfactione Christi reconciliatum genus humanum dixit: At sanatum fuisse quis, nisi vecors, dicat? Ad sanandum aliâ re opus est, quàm satisfactione. Mirum quod id Capellus non consideraverit; qui pro electis satisfactum à Christo statuit, imò qui electos justificatos actu facit, quos tamen eo ipso actu sanctificatos, id est, à peccatis sanatos esse non vult. Sanationem autem ejusmodi à Capello intelligi patet, quia addit, *ut jam mortis æternæ reus peccati servus nemo fit, nisi novo facinore novam servitutem sibi contrahat.* Vult itaque Arminium credere, omnes homines per satisfactionem à servitute peccati non minus sanari, quàm à

pænæ

pænæ reatu liberari. At nuſpiam id docet Arminius: Tantum docet ijs, qui reconciliati ſunt Deo per Chriſtum, potentiam novam à Deo propter Chriſtum dari, quando per Euangelium vocantur, ut à ſervitute illâ expedire ſe poſſint, ſi modò operam diligentem navent, & ſibi ipſis divinæque gratiæ non deſint. At qui hoc docet, ille contrarium docet ejus, quod eum docere vult Capellus: Docet enim eos, qui reconciliati ſunt, eſſe ad huc ſub ſervitute peccati, ſed auxilio gratiæ, quod de novo ipſis à Deo datur, ab illâ ſervitute paulatim ſanari poſſe. Aliud enim eſt potentiam alicui reddere, quâ ex ſervitute poſſit exire; Aliud, actu ex ſervitute exire, vel ab eâ liberari. Cum potentiâ ſtare poteſt ſervitus peccati, cum liberatione actuali non poteſt. Hæc res eò magis notanda eſt, quia Capellus, exemplum aliorum ſecutus, hac ratione impingit Arminio, quòd per Chriſti mortem credat omnes homines reſtitui in eundem ſtatum, in quo Adamus fuit ante lapſum. Nullo jure aut fundamento. Quia Adamus ante lapſum non tantum præditus erat potentiâ obediendi Deo, ſed etiam reipſa liber erat, tam à ſervitute peccati, quàm à reatu mortis. At poſtquam Chriſtus morte ſuâ, quantum in ſe eſt, reconciliavit genus

nus humanum Deo, servitus peccati manet, & nova potentia Deo obediendi & in Christum credendi datur omnibus vocatis. Itaque à reatu mortis, per Adami peccatum contractæ, hactenus liberantur, quod Deus omnes & singulos actu servare à morte æterna velit, modò potentiâ istâ, quam ipsis ex gratia dat, rectè utantur, ut à servitute peccati, in quam sunt delapsi, exeant & justitiæ operam dent. Et hoc ipsum est illud, quod Capellus, statim se explicans, licet parùm sibi ipsi consentaneè, subjungit, *Vires sufficientes præberi omnibus, & divinum auxilium omnibus præstò esse, quibus uti si velint, possint à peccati servitute liberari.* Verùm statim iterum, posse liberari à servitute peccati, confundit cum actu liberari à servitute, cum ait: *Ita perinde facit Arminius, ac si dicat, essemus quidem omnes iræ filij, peccati servi, nisi Christus venisset: sed mortis illius ea vis est, ut jam nemo nascatur iræ filius, peccati servus; atque ita tollitur revera peccatum Originis, quod verbis admissum erat. Hæc sunt* ASSVSTATA. Sed videamus vim Argumenti in forma.

Qui dicit, omnibus dari sufficientes vires & omnibus præstò esse divinum auxilium, quo uti, si velint, possint à peccati servitute liberari, is revera tollit peccatum Originis.

F *Armi-*

Arminius dicit illud. Ergo, &c.

Majoris nulla est, ne quidem verisimilis, consequentia; imò Major se ipsam implicat. Non tantùm enim non tollit peccatum Originis, qui dicit, sufficientes vires dari omnibus, ut, si velint, possint exire è peccati servitute, sed ne quidem ipsam peccati servitutem tollit: Eo ipso enim quòd vires omnibus dari dicit, ut possint exire ex servitute, si velint, nondum eos exijsse ex servitute, fatetur. Servitus autem peccati plus est, quàm peccatum Originis; quia, juxta ipsum Capellum, servitus peccati superadditur peccato Originis: In regenitis patet. Nam, servitute sublatâ, manet tamen in ijs peccatum Originis. Ex quo etiam apparet, ineptum esse Capellum, quando servitutem peccati confundit cum peccato Originis. Huic adde, quòd si consequentia hæc vera foret, necessum esset affirmare, Patres omnes, etiam eos, qui Pelagio se acerrimè opposuerunt, reipsa sustulisse peccatum Originis. Eorum enim hæc sunt: *Vult Deus omnes salvos fieri, sed si accedant ad eum: Non enim sic vult, ut nolentes serventur, sed vult illos servari, si & ipsi velint.* Ambrosius, Hieronymus: *Etiam his, qui mali sunt futuri, datur potestas conversionis & pænitentiæ.* Augustinus, *Omnes homines possunt,*

sunt, si velint, quia illud lumen illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Synodus Arelat: *Anathema illi, qui dixerit, eum, qui periit, non accepisse ut salvus esse possit.* Vide quæ ex Orosij Apologetico adversus Pelagium, ex Prospero, ex Authore de Vocatione gentium citat Clarissimus D. Grotius in Disquisitione suâ. Sed videamus, quomodo Majorem probet.

Qui dicit, omnes homines non amplius esse servos peccati, postquam Christus pro peccatis eorum satisfecit; is negat peccatum Originis.

Qui dicit, omnibus vires sufficientes dari, ut, si velint, possint à peccati servitute liberari, is dicit, omnes non amplius esse servos peccati. Ergo.

Hîc jam utraq; Propositio falsa est. Major, quia servitus peccati & peccatum Originis sunt duo valdè diversa, uti diximus, & ipse Capellus, velit nolit, fateri cogitur; quia statuit, regenitos non amplius esse servos peccati, & tamen peccatum Originis in ijs manere. Minor, quia aliud est, posse exire ex servitute, aliud exijsse. Collatio itaque potentiæ ad exeundum ex servitute non statim tollit ipsam servitutem. Fieri potest, ut quis, servus existens, servus manere velit, etiam cum liber fieri potest; uti

de ſervis legitur Exod. 21. 5. 6. Servitus peccati eſt habitus peccandi: At habitus manere poteſt cum potentia aliter agendi, imò cum potentiâ ad contrarium habitum. Patet id in eo, qui ſervus eſt juſtitiæ. In eo enim manet potentia peccandi, id eſt, à juſtitiâ deficiendi, vel ipſo Capello judice, qui, ut ut fideles & regenitos nunquam excidere fide & juſtitiâ velit, poſſe tamen excidere concedit. Ut jam non dicam, Apoſtolum Paulum in Capite 7. ad Romanos, ex interpretatione Capelli & eorum, qui ipſi HOMODOXOI ſunt (quæ tamen interpretatio falſa, imò valdè periculoſa eſt) diſertè affirmare, ſe, quum jam regenitus eſſet, ſervum tamen adhuc & venundatum ſub peccato eſſe.

Dicet fortaſſe Capellus, ſervitutem peccati includere omnimodam aliter agendi impotentiam, ſive potentiæ ad bonum ablationem. Eſto. Dabo hoc etiam Capello, etiamſi nec ratio ſervitutis, ut id fiat, per ſe poſtulet, nec Scripturæ phraſis id irrefragabiliter evincat, nec Synodus ulla id definiat: Eſto, inquam, id ita ſe habeat: Nihil aliud tamē ad ſummum ſequetur, quàm ſervitutem peccati hactenus propter ſanguinem Chriſti tolli, quòd potentia exeundi ex ſervitute peccati reſtituatur omnibus,

quando

quando eos Deus vocat. Quòd si propter hanc caussam Capellus velit rectè Arminio impingi posse; quod peccatum Originis reipsa sustulerit, jam concedat necesse est, rectius & majori jure impingi ipsi posse, quod peccatum Originis in regenitis locum amplius habere neget, quando dicit, regenitis, per Spiritum Christi, non tantum dari potentiam exeundi ex servitute peccati, sed ijs etiam ipsam servitutem & dominium peccati eximi. At cum ipse post collatam benè agendi potentiam & sublatam peccati servitutem, nihilominus tamen totam atque integram peccati Originalis essentiam in Regenitis manere velit, quo jure eam tolli dicit ab eo, qui non nisi potentiam exeundi ex servitute peccati restitui & servitutē nihilominus manere dicit?

Simile est Argumentū, quod subjungit:

Qui Gratiam Christi universalem facit, ille reipsâ extenuat gratiam;

Qui dicit, Christi satisfactione reconciliatum & sanatum genus humanum, is facit Christi Gratiam universalem.

Majoris nulla est vel probabilis consequentia, nisi fortè ei, qui morbo invidiæ laborat: Pone enim casum, quod, per impossibile, Deus omnes homines, unico aut altero excepto, elegisset, & omnes ita salvari

vari vellet, uti paucos eum servare velle docet Capellus: Quid? An beneficium Gratiæ eo ipso extenuari diceret? Quis iste foret stupor? Contrarium potius est verum: Quanto universalior foret Gratia, tanto magis extenderetur & augeretur ejus beneficium: & tum demum palpabiliter extenuatur Gratia, quando ea, quæ omnibus communis est, paucis peculiaris esse dicitur. Et certè si hæc Major Capelli vera esset, quòd beneficij Gratia extenuatur, cùm, quod paucis est peculiare, omnibus fit commune, tum sequeretur, Gratiam, quantò paucioribus peculiaris foret, tantò excellentiorem esse, & excellentissimã fortè, si uni soli propria ac peculiaris esset. Si enim paucitas recipientium commendat Gratiam, quantò pauciores electi, tantò excellentior Gratia. Quid ipsa Invidia diceret aliud? Apagesis tam horrenda & barbara.

At (inquit Capellus) *sic Gratia confunditur cum naturâ, ut & à Pelagio confundebatur.* Ineptè. Non confunditur Gratia cum natura, quia superadditur naturæ. Et cur, quæso, quando Gratia omnibus hominibus qui ejusdem naturæ sunt, confertur, magis cum naturâ confunditur, quàm quando eadem illa paucis hominibus confertur? An Gratiæ

Gratiæ indoles à subjecto, imò à subjectorum quantitate aut numero pendet? An Gratia idcirco sit natura, quia omnibus communis sit, uti natura omnibus communis est? Syllogismus in secundâ figurâ ex puris affirmantibus non valet. Natura est communis omnibus, Gratia est communis omnibus. Ergo Gratia est Natura.

Neque verò hac ratione confundebatur Gratia cum Naturâ à Pelagio. Dicebat Pelagius, hominem per se, ex vi potentiæ per creationem inditæ, sufficere ad præstandum legem Dei, quando ea ipsi revelatur: Novo Gratiæ beneficio illi opus esse negabat, & imprimis internâ in voluntate, quâ idonea reddatur ad parendum divinæ legi. At hoc longè aliud est: Qui enim universalem gratiam statuunt, ij gratiam illam novam esse dicunt, & Gratiam Christi vocant, per quam homo ineptus naturâ suâ, de novo aptus & idoneus fit ad credendum & Deo obediendum.

Pergit Capellus grassari in famam Arminij, ut *Pelagianum* eum quovis modo faciat, &c, quod pessimum omnium est, *versipellem*.

Prędestinationẽ quod attinet, eo liberius à nostris discessit, quia videbat eos inter se nõ consentire in ejus objecto definiendo.

Et meritò. Nec enim dissensio ista levis est; utpote ex quâ dependent duæ Quæstiones magni momenti. An scilicet Deus sit Author peccati, ex una parte; &, An Deus non sit insipiens, ex altera. Prius necessariò consequi ex sententiâ eorum, qui objectum absolutæ Prædestinationis faciunt hominem, sive increatum, sive integrum, fatetur & multis rationibus confirmat Collega Capellii Molinæus in suâ Anatome Arminianismi. cap. XIII. Posterius consequi ex sententiâ eorum, qui Absolutæ Electionis objectum faciunt hominem lapsum, asserunt & multis operosè probant Calvinus, Beza, Zanchius, Gomarus, alijque. Et ita revera se res habet, uti statim apparebit. Dissimulat hujus dissensionis momentum Capellus, & qui in Arminio Pelagiano reddendo levissima quæque montium instar exaggerat, Dissensionem hanc, tanquam festuculam, prætérit. Tantum valet, quo quis affectu in judicando ducatur.

Sed in eo, inquit, *consentiebant omnes: Electionem nullius boni, quod in nobis sit, futurumve sit, prævisione niti, sed esse fontem omnium donorum, quæ nos reddunt meliores ijs, quos Deus non elegit ut eo liquidius constet, nullo nostro merito, sed ex merâ Dei gratiâ nos eligi.*

Mirum

Mirũ ut sibi placeat Capellus in hoc Commento. Ego operam dabo, ut pio cuique hoc displiceat. Primùm hoc argumento: Si in eo consentiebant omnes, Electionem nullius boni, quod in nobis sit, futurumve sit, contemplatione prævisionéve niti, utique necessùm est, ut consenserint in eo, Deum ex vi decreti istius efficaciter voluisse, ut Adam peccaret, & in eo totum genus humanum. Nam si hoc Deum non voluisse statuant, necessum est ut dicant, Electionem, cujus Objectum statuitur homo sive increatus sive creatus & integer adhuc, frustra aut insipienter factam fuisse, eo quòd fieri poterat, ut, post factam istam Electionem, Adamus non peccaret, quia libero arbitrio præditus erat, & sic primæ isti Electioni & gratiæ, locus non esset. Si enim Adamus, Ex: gr: non peccasset, utique electus fuisset ex contemplatione boni alicujus, quod in ipso erat; puta ex contemplatione boni usus liberi arbitrij. At Electio ista planè fuisset contraria electioni gratiosæ, imò juxta Capellum, Pelagianismum merum in se habuisset; quia subnixa fuisset contemplatione, non fidei, sed operum legalium, viribus solis naturæ præstitorum. Opera autem legis excludunt gratiam. *Si enim ex operibus, jam non ex gra-*

 tiâ:

tiâ: alioquin opus non esset opus. Rom. 11. 6.

Si dicant, Deus pro infinitâ suâ sapientiâ noverat Adamum lapsurum, nihil dicent. Nam scientia ista divina vel præcessit, juxta eos, decretum Electionis, vel secuta est illud, si non ordine temporis, saltem ordine naturæ, secundum nostrũ concipiendi modum. Atqui non præcessit decretum Electionis, quia alioquin scientia divina præcederet Dei ordinationem; cum Calvinus alijque asserant, impossibile id esse, velintque Deum præscire futura, quia ante, ut ea fierent, ordinârit, non contra. Deinde posito etiam, quod scientia hæc præcessisset Electionis decretum; tamen nihilominus dicendum foret, objectum Electionis istius divinæ, quatenus per scientiam divinam in mente Dei repræsentabatur, non fuisse hominẽ increatum aut integrum, sed lapsum; quia sine peccati contemplatione aut prævisione Electio talis gratiosa, qualem Capellus vult, fieri non poterat. Si scientia Dei secuta est decretum Electionis; jam clarè apparet, decretum à Deo factum fuisse de eligendo certo objecto, antequam sciret, an objectum ullum certum eligibile habiturus esset. Unde efficitur, necessum esse, ut Authores isti dicant, Deum aut insipienter decretum tale fecisse, aut si sapienter,

pienter, vel potiùs prudenter illud factum velint, Deum itaque ordinasse & voluisse post decretum illud, ut Adamus peccaret, & in eo totum genus humanum, ut decretum factum executioni mandari posset. Atqui hoc est facere Deum non tantùm injustum, sed & verè, & propriè, & solum authoré peccati Adami, omniumque, quæ ex isto peccato fluunt, peccatorum & miseriarum. Nec refert, quocunque demum modo Deum authorem faciant, sive per decretum permissivum, ut Piscator loquitur, quo posito, necessariò, non dico necessitate consequentiæ, sed consequentis, ponitur lapsus; sive per decretũ effectivum, quo posito efficitur lapsus: Utrumque enim redit eodem. Tam enim author est, qui innocenti necessaria ad evitandũ peccatum non dat, aut, quæ dedit, iterũ ei subtrahit, quàm is, qui eundem ad peccandum impellit; ita ut non possit non peccare, quocunque demum modo impulsio ista fiat. Deinde, si consentiebant in eo omnes, quòd Electio ista est fons omnium donorũ, quæ nos reddunt meliores ijs, quos Deus nõ elegit; quomodo itaq; consentiebant cum ijs, qui Electionis illius Objectũ constituebant hominé increatum, aut creatum, sed adhuc integrum sive innocenté? Nã si in illo Electio locum habuisset,

habuiſſet, quomodo non vi iſtius Electionis factum fuiſſet, ut is in peccatum tam enorme non incideret, propter quod totum genus humanum damnatum fuit ad mortem æternam, & propter quod delendum Deus unigenitũ ſuum mori voluit? Si in eo conſentiebant, quòd fons donorum omnium eſſet Electio, quomodo non fuit in Adamo fons perſeverantiæ in innocentiâ & integritate? Neceſſum utique eſt, ut in alterutrum horum duorum conſenſerint: Aut quòd peccatum illud Adami adeò enorme non fuerit, quin conſiſtere potuerit cum Electione jam ante facta: Aut contra, quod tam enorme fuerit, ut conſiſtere non potuerit. Eligant utrum velint. Si conſentiant conſiſtere potuiſſe cum Electione; tum velim, ut pius quiſque & Dei timens conſideret, quanti ejuſmodi mortales faciant non tantùm hoc peccatum, per quod Scriptura mortem æternam in omnes homines derivatam dicit Rom. 5. & ex quo uno omnia peccata & miſerias profluxiſſe volunt; ſed etiam quanti faciant comminationem divinam, quâ mortem Adamo, ſi peccatum iſtud committeret, minabatur. Quæ enim vis comminationis iſtius eſſe poterat, ſi, quando peccatum illud fieret, Electio illa prima nihilominus immota ſtabat? Fieri non

non poterat ut Deus comminationem hanc ullo tempore executioni mandaret. Deinde, quod potiſſimum eſt, conſideret, quanti faciant ipſam Ieſu Chriſti mortem & Satisfactionem. Si enim manebat Adam, & quotquot erant electi, in gratiâ Electionis, non obſtante iſto peccato, quid opus erat Chriſtum pro eo ipſiuſque poſteris mori, eos reconciliare Deo, vel Deum ijs reconciliare? Qui non exciderant gratiâ, reſtitui opus non habebant, imprimis tam pretioſo ſanguine. Dicere, quòd peccati illius meritum manebat, nihil eſt dicere. Meritum enim facere poterat, ut Deus punire Adamum jure poſſet, ſi vellet, ſed non poterat facere, ut Deus eum actu punire vellet; Imò, quia eum Deus jam ante elegerat, meritum hoc facere non poterat, ut Deus eum punire vellet, niſi Deum mutabilem facias. Si vero conſentiant, peccatum Adami tam fuiſſe enorme, ut cum Electione divinâ conſiſtere non potuerit, jam primò conſentiant neceſſe eſt, Electionem non eſſe fontem omnium donorum, quæ nos meliores reddunt ijs, quos non elegit. Deinde conſentiant neceſſe eſt, Deum mutabilem eſſe, & deſinere potuiſſe eligere, imò odio habere & reprobare potuiſſe, quem elegerat. Id ſi locum hîc habere potuiſſe

tuisse consentiant, cur molestiam facessunt ijs, qui id nunc etiam fieri potuisse credunt? Si enim Electio per se non facit, ut quis semper in gratiâ maneat, non magis nunc quàm tunc ex illâ concludi potest perseverantiæ in gratiá infallibilitas aut necessitas.

Tertiò, posito quòd id verum esset, consensisse eos in ista de Electione sententiâ, an id satis est Capello? Ita videtur; & hoc notari semel volo: est enim res magni momenti, & arcanum malæ fidei Capelli. In universa hac Disputatione suâ id unum totis viribus agit, ut, quando de Prædestinatione loquitur, ita loquatur, tanquam si Arminius dissensionem quæsivisset in solo Capite de Electione, & in id enixus fuisset, ut consensum, qui in eo Capite erat, turbaret. Non equidem rectè & piè, sed nec bonâ fide: Neque enim de eo solicitus erat Arminius, an ObjectumElectionis non posset statui homo creatus & integer. Etsi enim credebat Scripturam non statuere aliud Objectum, quam fidelem, ac proinde jam lapsum, tamen non propterea contendebat, fieri non potuisse, ut Objectum ejus esset homo integer. Aliud enim est, an sit objectum, aliud an non possit esse objectum. Et quis de eo magnopere laboret,

boret, An Deus homines lapſuros an jam lapſos ſervare velit? Sive Deus hos, ſive iſtos eligeret, nulli faceret injuriam: Imò faceret ijs, quos eligeret, ingens beneficium: Sed ideo Electionem iſtam præciſam impugnabat, quòd Electio illa conjungatur cum tali reprobatione, & reprobatorum vocatione, cum qua impoſſibile eſt, ut ſalvetur Dei tum juſtitia, tum ſinceritas. Itaque non ſatis erat Arminio, quod conſentirent in uno Prædeſtinationis membro, conſenſus requirebatur etiam in oppoſito membro, & quidem magis in hoc, quàm in illo. Neque enim periculum ullum, nedum tam ingens, erat in eo, quòd Arminius dicebat, Deum omnes velle ſalvare ſub conditione, ipſis per gratiã poſſibili, quàm eſt in altero membro, Deum velle perdere atque æternis cruciatibus addicere, non dico hominem innocentem, ſed multo maximam generis humani partem, antequam peccavit aut puniri meruit. Hîc enim manifeſta eſt injuſtitia, tyrannide quavis, imò omnium, qui unquam fuerunt aut erunt, tyrannorum ſimul junctorum immanitate tantò deterior, quantò æterni cruciatus temporalibus ſunt graviores. Dicet hîc fortaſſe Capellus, ſententiam iſtam damnatam eſſe à Synodo Dordracenâ: Dato, ſed
non

non concesso, id verum esse, dicat vicissim Capellus, quid in caussa fuerit, quòd eam non damnârit Synodus utraque Gallica, Aleziana scilicet & Charentonensis? Receperunt illæ quidem Canones Dordracenos, sed quas Canonibus suis Synodus Dordracena subjunxit damnationes, silentio præterierunt. Mysterium hîc est: Scimus, quantum Gallia debeat aut debere velit Calvino, Bezæ, alijsque, quos primam istam sententiam tenuisse Capellus fatetur Disputatione sua secunda; Nec dubium est, quin plures adeoque ipse Capellus sententiam istam teneant, qui, ne Calvinum, imò se ipsos damnarent, Dordracenas damnationes, uti quidem prima fronte damnationes esse videntur, prçterire maluerunt. Sed nec opus erat, ut id facerent. Neque enim Synodus Dordracena sententiam istam verè damnavit, sed damnare tantùm videri voluit, ut populo & scenæ serviret. Damnavit tantummodo eos, qui asserunt, Ecclesiam Reformatam docere, Deum etiam innocentes fidelium infantes, ab uberibus matrum raptos, in æternum ignem tyrannicè præcipitare. At ex sententiâ Synodi nulli infantes sunt innoxij, & cum Deus infantes fidelium præcipitat in æternum ignem, in eo non tyrannicè eum agere dicunt,

cunt, ſed jure dominij. En fraudem. Sed poſito etiam, quòd utraque, tam Dordracena quàm Gallica Synodus, iſtam Sententiam rejeciſſet, quod tamen nec fecit, nec facere unquam audebit; pax tamen & concordia rata manere poteſt, ex Sententiâ Capelli, cum iſtis, qui primam iſtam Sententiam tenent, ſi modò in Capite Electionis, ut ait, conſenſio maneat. Hac itaque ſola lege pax coletur cum iſtis tam immanium paradoxorum defenſoribus. Sed poſito etiam, quòd Eccleſia Reformata non aſcendat ſupra lapſum, ſed hominem lapſum faciat Objectum Prædeſtinationis; nõ minus tamen periculum eſt, quando eadem ſtatuit, Deum velle ex humano genere lapſo paucos quoſdam nominatim & peremtoriè eligere ad gloriam, antequam per Chriſtum reconciliati ſunt Deo. Id enim cum manifeſtâ Satiſfactionis Ieſu Chriſti injuriâ conjunctum eſt: uti nec minus periculum eſt in eo, quòd Deus eoſdem electos ita vocare velit, ut non poſſint non credere, etiam quando Deus eis mandat ut credant & obediant: hoc enim ſapientiæ divinæ derogat. Præcipuum verò periculum eſt in eo, quòd Deus ex maximâ generis humani parte, quam propter unicum primi parentis ipſorum peccatum in æternam da-

 mnatio-

mnationē & peccati ſervitutem voluit incidere, multos imò plurimos vocare dicatur ad credendum & obediendum Euangelio, quos tamen reprobavit, ac proinde quos, juxta primam ſuam intentionem, nec credere nec obedire nec ſalvari vult: Et hîc maximè calceus urgebat Arminium, hodieque adhuc Scholam ejus urget. Hîc laborandum erat, ut conſenſio rationalis reperiretur. Hac enim repertâ facilè reperietur conſenſio in materiâ Electionis. Salvare poteſt Deus quos vult, & prout vult: At ut æternis ignibus addicat, qui id non meruerunt, aut ut ijs, qui id meruerunt, benevolentiæ ſpecie illudat, non permittunt ipſius tum juſtitia, tum ſapientia, tum bonitas. Atque hæc quidem talia ſunt, ut directè contrarium concludere non dubitem, quàm Capellus fecit: idcirco ſcilicet Arminium habuiſſe juſtiſſimam cauſſam diſſentiendi à Calviniſtis, quòd, etiamſi convenirent in definitione Electionis, in Reprobatione tamen definiendâ tam atrocia, tam horrenda, ſtatuerent, quæ divinæ gloriæ, Chriſtianæ Religioni, denique rectæ rationi è diametro adverſantur, ut conſenſioni locus non eſſet.

At, inquit Capellus, ***Electionis hujus definitio propterea magni facienda eſt, & in eâ con-***

consensus requiritur, ut eo liquidius constet, nullo nostro merito, sed ex merâ Dei gratiâ nos eligi. Quasi vero periculum sit, ut non satis liqueat merito nostro nihil omninò tribui, quando objectum Electionis statuitur homo peccator; pura puta misericordia caussa ejus impulsiva. Gratia præveniens, gratia concomitans, gratia subsequens; caussæ principales efficientes ejus, quæ in peccatore gignitur, fidei & obedientiæ; utriusq; præmium vita æterna. Quis enim hoc propriè mereatur? Denique quando meritum disertè & in terminis rejicitur ab illo, quo metuitur ut meritum statuat, & rejicitur ob easdem caussas, quas ad meritum constituendum requirunt ij, qui metuunt ut meritum reponatur.

At, inquit Capellus, *Arminius respuit quidem meriti vocabulum, sed tamen rem ipsam reponit, dum vult objectum Electionis esse Credentem.* Ut vis Argumenti intelligatur, redigam in formam:

Qui Objectum Electionis facit hominem Credentem sive crediturum, ille reipsa reponit meritum; etsi illud in speciem rejiciat:
Arminius illud facit, Ergo.

Majorem hanc vel pueri negarent & exsibilarent: Sed ne id dici tantum credat Capellus, en duo Argumenta, ex quibus illud

illud patet: 1. Si vera eſt Major, jam fateatur neceſſe eſt, velit nolit, Capellus, ſe meritum reipſa agnoſcere, ut ut in ſpeciem illud rejicere videri velit: ſtatuit enim Iuſtificationis Objectum eſſe hominem Credentem. At cum Iuſtificatio non minus ſit gratioſa, quàm Electio, juxta Capellum, quo modo, ſi, cum objectum Electionis ſtatuitur homo fidelis, meritum reipſa reponi colligitur, non item reponi dicetur meritum, cum Iuſtificationis Objectum idem eſſe ſtatuitur?. Utrobique enim par & eadem ratio eſt. Certè, ſi animum vel paululum advertiſſet Capellus, vidiſſet eâdem ſe conſequentià gravari poſſe: Imò, quod magis eſt, ſenſiſſet Majorem ſe ipſam deſtruere. Eo ipſo enim, quod homo credens Objectum Electionis ſtatuitur, fieri non poteſt, ut meritum reponatur, etiamſi quis reponere illud cupiat, nedum ut reipſâ reponatur, etiam cum quis ex profeſſo id rejicit & reponere non vult: ***Idcirco enim eſt per fidem, ut ſit per gratiam***, ait Apoſtolus Rom. 4. Et quis non videt implicare contradictionem, ſi quis dicat, Conditionem fidei, quá quis credit, ſe ex miſericordiâ æternam remiſſionem peccatorum conſecuturum, ſi Deo obediat, talem eſſe, ut reponere neceſſe habeat meritum, qui conditionem

tionem illam prærequirit ? Contrarium per ſe patet; Per eam videlicet tolli non tantùm meritum, ſed omnem meriti ſuſpicionem. 2. Si vera eſt Major; Iam omnes Patres, qui ante Auguſtinum floruerunt 400. annis, meriti defenſores fuiſſe ſtatuatur neceſſe eſt, quia, ut ex Proſpero apparet, Omnes ferè ij Electionem ex fide prævisâ adſeruerunt, id eſt, objectum Electionis docuerunt eſſe hominem Credentem. Quin imò ipſe Auguſtinus, Proſper, alijque, quos gratiæ defenſores optimos fuiſſe vult Capellus, meritum reipsâ tenuiſſe & Pelagio ſecretò faviſſe dicantur neceſſe eſt; utpote qui per omnia Patribus antiquis conſentire ſe profeſſi ſemper ſunt: & id ipſum etiam tam multis locis teſtatum fecerunt, ut ſolis radio ſcriptum videri poſſit. Et hinc patet, quàm ineptè Theſ. ſequente 22. ab ijs, qui Electionem factam volunt ex fide prævisâ, multos ſinus Pelagianiſmo reſtitui dicat, quaſi videlicet aut ſinus habeat Pelagianiſmus, aut ſi quos habeat, Patres iſti, quibus cum ipſo Pelagio res erat, eos non viderint vel detexerint; ut jam Capello, veluti novo aliquo Sinone opus ſit, qui ſinus ejus, veluti equi alicujus Trojani, clauſtra pandat. Illaudabilis eſt induſtria eorum, qui nodos in ſcirpo, & ſinus

sinus in plano quærunt: fieri vix potest, quin aut sinubus gaudeant, quibus arcana sententiarum suarum occulunt, aut morbo animi laborent, ut videant ea, quæ nuspiam sunt. Hujusmodi esse industriam Capelli, cum multos sinus Pelagianismo restitui dicit, si Electio ex fide prævisâ dicatur facta, jam clarum fecimus.

Similis industria elucet in eo, quod subjungit. *Quum volunt hominem ita liberum esse, ut quantamlibet Spiritus regenerantis efficaciam possit irritam reddere, ij Pelagianismo novas parant latebras, quæ nondum fuerant à veteribus deprehensæ vel à paucis certè:*

Nam Capellus latebras has ipse sibi fingit: nuspiam eas reperiet apud Arminium aut Arminij fautores. Crudior ista est oratio, quam ut in hominem sanum cadat. Quis enim, nisi aut stupidus aut profanus tantum libertati humanæ tribuat, ut à Deo ipso flecti non possit in omnem partem, si modo Deus eâ potentiâ uti velit, qua pollet, vel eâ sapientiâ, quæ ad flectendum vel saxeum cor sufficit? Injurius esset Deo, qui intra has angustias compingeret ejus efficaciam, aut sapientiam. Rectè dicit sapiens, *Cor Regis est in manu Dei &, veluti rivos aquarum, ducit illud, quo vult.* Eadem cæterorum ratio est. Unus

Bilea-

Bileamus testis esse potest, cujus tamen non maledica voluntas, sed maledicentia à Deo fuit inhibita; Ita ut ipse dicat, *Quomodo possum maledicere, quibus Dominus benedicit?* Dicet fortasse Capellus, se non loqui nisi de efficaciâ spiritus regenerantis, quâ Deus ordinariè uti vult in conversione hominum. At hoc longè aliud est. Accurrati Disputatoris est presè inhærere verbis adversarij, & nihil dicere, quod ille nõ totidem verbis dixit, aut non libenter à se dictum velit, nisi fortè per consequentiã aliquid ei impingat; quanquam tum eum nõ dicere consequens, sed dicere id debere asserat. Sed esto; sit hęc mens verborum Capelli. An dicere hominẽ ita liberũ esse, ut istam efficaciam, qua Deus ordinariè in conversione hominũ uti vult, possit irritam reddere, nova latebra est Pelagianismi? Nunquam Pelagio eâ de re lis est mota, nec ut istam latebram quęreret opus habebat Pelagius. At non fuerat ea adhuc deprehensa à veteribus. Nec mirum, quia quotquot fuerunt veteres, ij de veritate ejusce rei non dubitârunt; tantum abest ut Pelagij arcanum fuerit. Liberum enim arbitrium tam apertè asseruerunt, ut nihil supra: liberi vero arbitrij proprium esse dixerunt, quod vocationi divinæ possit consentire aut dissentire. Unde illud in libro de

Vocatione Gentium: *ſicut qui crediderunt juvantur, ut in fide maneant; ita qui nondum crediderunt, juvantur ut credant: Et quemadmodum illi in* SVA POTESTATE *habent, ut exeant; ita & iſti in* SVA *habent* POTESTATE *ne veniant.* Notiora hæc ſunt, quàm ut probare oporteat. Sed videamus, quur hanc opinionem latebram Pelagianiſmi vocet Capellus. *Tribuunt*, inquit, *nimium libertati hominis.* Quid Capelle? An Pelagianum etiam eſt, quod homo ſua ſponte malefacere, peccare, & Deo inobediens eſſe poſſit? Quid? An Patres etiã in Pelagio hoc damnarunt? Quis credat hæc Capellum vigilantem dicere, ſcribere, imò diſputanda proponere? Miſera juventus, cui tales Magiſtri obtingunt. Antea tanquam Pelagianum damnavit Capellus, homini vel minimum quippiam tribuere ad ſui converſionem faciens: Nunc etiam tanquam Pelagianum damnat, tribuere ei vel minimum quippiam ſui converſionem impediens. Ita Pelagianum jam eſt affirmare, ineſſe homini potentiam conſentiendi divinis juſſibus, aut potentiam diſſentiendi. Quis hęc non videt impietatis ipſius latebras eſſe, & cum propter iſta damnatur Pelagius, pijs occaſionem dari cogitandi, An Pelagius jure damnatus ſit?

Sed & multum derogant Divinæ potentiæ, *utpote*

utpote cujus multos conatus, magnosque nisus volunt ab homine semper superari posse, & reapse quotidie superari. Inepta hæc sunt. 1. Quia potentiæ divinæ derogari nihil potest, ubi divina potentia non adhibetur. Supponit Capellus Deum in Conversione hominis ordinariâ uti potentiâ, quæ semper & vi sua effectum sortitur. Id negant ij, contra quos disputat, & quidem hoc argumento: Vbi potentia adhibetur, quæ semper & vi sua producit effectum, ibi locus non est præcepto, nec promissioni, nec comminationi, ac proinde nec obedientiæ, nec inobedientiæ, nec præmio, nec pænæ. Qui præcipit aliquid, is id, quod præcipit, vult fieri ab illo, cui præcipit: At qui id ipse facit, is non vult id fieri ab alio: Alioquin vellet id ab alio fieri, & simul nollet. Vbi autem præceptioni locus non est, ibi nec est locus obedientiæ, nec inobedientiæ; per consequens, nec promissioni, nec comminationi, atque ita nec præmio, nec pænæ. Iam autem cum dicit Arminius, ab homine superari posse Dei conatus multos nisusque magnos, non vult, potentiæ divinæ opponi ab homine posse majorem potentiam; quis enim id nisi atheus dicat? Sed tantum vult divinis afflatibus, divinæ præceptioni, divinis adhortationibus, divinis supplicationibus,

divinis proteſtationibus, divinis caſtigationibus, inſpirationibus (quæ certè conatus multi & niſus magni ſunt) opponi poſſe ab homine inobedientiam & contumaciam: Ita ut homo, cum Deus vult & jubet ut obediat, poſſit nolle obedire, & ſic ſe reum pænæ facere. Quâ in re potentia nulla proprie dicta ſita eſt, quę divinę potentię vel tantillum derogat. Inobedientia enim eſt nuda tantùm volitio aut nolitio libera, quâ homo metaphoricè ſuperare Deum dicitur, quia divinę volitioni opponit contrariam volitionem, atque ita ſe ſubſtrahit Dei obſequio. Metaphoricè, inquam. 1. quia nolle non eſt poſſe, 2. quia ne velle quidem poſſet homo, niſi id ipſi Deus liberum relinqueret. 3, ut ut nolendo homo ſe eximat Dei obſequio, non tamen eximit ſe pęnę, quam Deus propter inobedientiam iſtam per potentiam aliquando ipſi infligere vult. Ita infans trium annorum poteſt multos conatus magnoſque niſus patris ſui ſuperare nolendo illi morē gerere, & Pygmæus Gigantem poteſt debellare ſolâ nolitione & ſubjectionis recuſatione; uti & ſubditus ac vaſallus quilibet Regem Principemque ſuum ſuperare poteſt ſolo animo rebellandi; ita ut quicquid moliatur, conetur, nitatùr Princeps, fruſtra omnino ſit,

ſit, animum ipſius quod attinet. An quis propterea Patris, Gigantis, Regis potentię derogari aliquid dicet? Nihil minus. Animus non ſubeſt potentiæ, ſed ſoli rationi. Mutet itaque tantum Capellus metaphoricam iſtam locutionem in propriam, & videbit fallaciam. OV GAR, uti ipſe rectè citat ex Ariſtotele, ESTI DIALEKTÉON TAÍS METAPHORAIS. Quid ergo, inquiet fortè Capellus? An Deum aliâ potentiâ uti non vis in converſione hominis, quàm quâ Pater aut Princeps in regimine ſubditorum utitur? ea tota eſt moralis. Reſpondeo: Equidem, poſtquam Deus homini potentiam novam dedit ad obediendum, aliâ, quoad ſpeciem, ordinariè non utitur, quàm morali, id eſt, non aliâ, quàm cui homo conſentire & diſſentire poteſt, qualiſcunque tandem ea eſſe poſſit. Id quod inde clarè evincitur; quia Deus ordinariè non regenerat hominem, niſi per verbum; juxta id, quod dicitur à Paulo Rom. 10. ex ipſius Capelli interpretatione, *fides ex auditu eſt, auditus autem per verbum Dei.* Ubi autem inſtrumentum eſt verbum, ibi actio tota eſt moralis. Verbum enim nil niſi rationes, ſuaſiones, hortationes, & ſimilia argumenta, moraliter moventia, in ſe habet: imò ibi alia nulla

nulla potentia potest habere locum, nisi verbi naturam inutilem, & planè ridiculam velis facere. Quid enim facit suasio, ubi id, quod suadetur, per vim efficitur? Dicis certè caussâ suasio fiat necesse est: At sic verbum desinit instrumentum esse, ex quo audito fides gignitur, & *semen*, per quod regeneramur; Cum tamen istis titulis Verbum Dei ornet ipse spiritus Dei. 1. Pet. 1. 23.

Eadē vis est rationis, quę subjungitur: ***faciunt Deum multos sibi fines proponentem, & ad eos multis molitionibus adspirantem, quos tamen adsequatur nunquam.*** Neque enim hoc injurium est divinæ potentiæ: Ex eo enim, quod finis Dei primarius ac principalis sit, ut hominem ad obedientiam adducat, manifestū est, Deum potentiâ nullâ propriè dictâ velle uti ad finem istum obtinendum. Cùm enim obedientia prorsus libera esse debeat, necessum est ut is, qui aliquem ad obedientiam adducere vult, ita agat ut possit non adsequi finem suum: quod ita certum est, ut si aliter agat, id est, si potentiâ utatur, quâ voluntatē hominis necessitat aut determinat ad unum, finē suum non adsequatur, nec adsequi unquam possit: obedire enim propriè dici non potest, qui non potest nō obedire, aut qui nō potest non facere, quod facit, vel non potest non pati, quod patitur. Deinde

divinæ

divinæ potentiæ multum quidem detraheretur, si diceretur Deus fines aliquos absolutè sibi proponere, quos adsequi cupit, & nō potest. At cū Deus fines aliquos sibi proponit, quos non intendit absolutè adsequi, sed tantùm sub conditione, si nimirum homo non opponat contumaciam, quam ipsius potestati liberam facit, nihil derogatur potentiæ divinæ, quando homo potestate illà concessà aut non uti, aut abuti vult, id est, quando Deo obedire recusat. Etsi enim Deus non adsequatur finem istum, quem intendit, id tamen propterea non fit, quod non possit eum adsequi, si vellet sapientià omni suâ possibili uti; sed quia uti non vult aliâ, quàm eâ, cui homo reluctari potest, si velit, & quidem suo magno damno. Neque tamen non adsequitur finem intentioni suæ convenientem, quia eum, qui obedire ipsi non vult, vel invitum pæna ista adficit, quam ipsi comminatus est, si non obediat. Et hac quidem ratione, ait Augustinus, *facit Deus voluntatem suam de eo, à quo voluntas ejus facta non est.*

Atque ex his pauculis liquet, sententiam Arminij nec esse nec censeri posse Pelagianam, ne quidem *docendi causâ*. Quòd autem Capellus Thes. 24. subjicit, *eos, qui vel maximè favent Arminij sententiæ, maxime nolle*

eam

eam Arminianam dici, eo quòd ante natum Arminium multi ſenſerunt idem atque docuerunt in Belgio, in eo vehementer fallitur. Arminianã eam dici debere negant, tanquam ſi ea ab Arminio primum inventa, aut mota eſſet in Belgio, uti quidam imperitæ plebi perſuadere in dies conabantur: Alioquin non ſunt tam ſcrupuloſi Arminiani, ut de Titulis aut Epithetis laborent. Nomenclatura per ſe non officit veritati: ſciunt unde ea proficiſci ſoleat, & apud quos pondus habeat. Optarent quidem, ut Chriſtiani ab iſtis in totum abſtinerent, ex præſcripto Apoſtoli; non quidem ſua cauſſâ, ſed veritatis, cujus patronus & author ſolus Deus dici meretur, & cui iſta ratione peſſulum atque obicem nõ exiguum obdivident, quo minùs in conſcientias infirmorum hominum penetret. Nôrunt illas eſſe artes ſatanæ, & mirari ſatis non poſſunt, iſtas ijs probari, qui, cum per omnia Calvini placita ſequantur, & ipſius pænè verbis Sacramentum dixerint, Calvinianos tamen ſe appellari ægrè ferunt; Sed quia vident, morem hunc jampridem inoleviſſe & radicitùs tolli nõ poſſe, quin & eos, quos id minimè omnium decet, eum ſequi velle, cùm id ita ex uſu ipſorum eſſe videtur, non magnopere laborant. Solantur ſeſe exemplo plurium, neque ſe propterea Deo

minùs

minùs caros esse, sunt persuasissimi. Non ponderat ille nomina, sed res. Quare expleat animum suum, qui volet, & Arminianos eos, aut Castalionæos, aut Melancthonianos vocet, ex animi sui sententia; videat tantum, ne, dum id facit, non tam odio sententiæ id facere intelligatur, quàm quòd rē ita se habere credat. Capellū quod attinet, etsi nullam aliā caussam habuit, cur sententiam nostram Arminianam appellet, quàm qua Thesi seq. 25. utitur, quum ait: *Primus comparet Arminius, qui falsi manifestum, adeòq; multis hæresibus scatentem contenderit esse Belgicæ Gallicæq; Confeßionis Articulum de Prædestinatione.* Pudere ipsum meritò debebat tā ingentis temeritatis, & supinæ ignorantiæ: Nimis enim notoriè falsum est, Arminium unquam contendisse Articulum Confessionis Belgicæ de Prędestinatione (de Gallica enim nunquam fuit quæstio) falsi manifestum, adeóque multis hæresibus scatentem esse. Quod si omninò id contendisset, nec primus nec solus fuisset; Sed nec falsū, nedum falsi manifestum, nec hæreses continere, nedum hæresibus scatere, multò minùs hæresibus multis scatere unquam adseruit, nedum contendit, adusque vitæ suæ finem, cujus indicium omni exceptione majus est, quod ex ipsa Confessione Bel-

gica

gica Sententiam ſuam multis magniſque argumentis adſtruere ſemper conatus ſit; & paratum promtumque ſe profeſſus fuerit cedere miniſterio, ſi uſpiam, ſive clam, ſive palam quippiam Confeſſioni contrarium dixiſſet aut ſcripſiſſet. Sententiam, quam impugnabat, negabat ſemper Confeſſionis ſententiam eſſe; Particularium quorundam Doctorum eam eſſe ajebat, à qua diſſidere ipſi fas liberumque eſſet. Hæc lippis & tonſoribus ſunt nota. Quis Capellum affectus impulerit, ut tam fidenter contrarium aſſeveret, haud difficile eſt conjicere. Satius multò feciſſet, ſi eâdem ingenuitate de Actionibus Arminij ignorantiam ſuam profeſſus fuiſſet, qua de Goudanis, aliorumque locorum Paſtoribus in principio Theſeos hujus profeſſus fuerat: conſuluiſſet honori ſuo, & injuriam tam inſignitam non feciſſet mortuo Ieſu Chriſti, dum vixit, ſervo, & fortaſſe nunc eidem multò, quàm credit, cariori, ad quem injuriam iſtam redundare certò ſibi perſuadeat. Nihil enim eſt, quod ei vel in ſpeciem poſſit prætexi. Sed quid ego de hac una hic prolixè conqueror? Sequitur major injuriarum moles & cumulus.

Iam Arminio defuit non tantùm veritas, inquit, ***ſed & candor ac integritas.*** Grave crimen,

men, Capelle, si verum; sed æque gravis calumnia, si falsum. De candore atque integritate viri istius testari possunt, qui cum ipso vixerunt, & modium, quod dicitur, salis consumserunt. Integrius pectus non tulit Gallia vestra. Nisi candori & integritati studuisset, non subijsset tot odiorum aleam, nec tam duræ contradictionis periculum. Si prudentia aliquando usus est, ut conscientiæ suę & paci publicę melius consuleret, præter boni viri & Christiani hominis officium nihil egit. Potuit id facere, & fecit sanè absque ullo animo fallendi, imò eo animo, ut se Deo magis probaret, qui solus cor introspicit, & cui hypocritam magis exosum esse sciebat, quàm apertè impium. Cum enim malus bonus videri vult, tum est pessimus. Videamus quomodo id probet Capellus.

Cum enim, inquit, *moliretur*, *idque magno nisu*, *sed clanculario*, *persuadere quamplurimis*, *hæreses multas*, *aut unam certe*, *multas obtegentem extare in Belgicâ Confeßione* (falsum hoc esse jam ante evicimus) *palam tamen obtendebat*, *se nihil sentire*, *quod non cum Belgicarum Ecclesiarum Formulis optimè conveniret*: *Non palam tantum*, *sed clam etiam*: *Atqui*, inquit, *id conteſtatus eſt Anno Domini* 1603. *Menſe Majo*, *deinde Septembri*, *cum Lugdunum Ba-*

 tavorum

tavorum vocatus est, ut Iunio succederet; cum tamen ipsum Iunium quamplurimis literis, quæ postea sunt editæ, conatus fuisset in suam sententiam pertrahere. Fac Syllogismum, Capelle: An candori repugnat contestari, se nihil sentire, quod cum Belgicarum Ecclesiarum Formulis optimè non convenit, & simul conari Iunium in sententiam suam pertrahere? Quis Argumentum tale expectet vel ab eo, qui adhuc inter cathedras discipulorum Capelli plorat? Credidit Arminius, & contestatus est, sententiam suam convenire cum Formulis Ecclesiarum, & Iunio, qui similiter sententiam suam credebat & contestabatur cum Formulis Ecclesiarum Gallicarum convenire, sententiam suam persuadere conatus est. Ergo, Arminius non egit candidè: Quæ consequentia? Cur non eodem jure Iunium candidè non egisse colligere liceat? Certè, si Iunius fuisset Confessio Belgica, aut sententia Iunij sententia Belgicæ Confessionis, diceret aliquid Capellus. At nunc tantum abest, ut id verum sit, ut Iunij sententia ne quidem cum sententia Belgicæ Confessionis convenerit: Quippe qui Objectum Prædestinationis statuebat hominem integrum & in puris naturalibus constitutum: Cum Belgica Confessio Objectum statue-

re

re videri velit hominem lapsum. Deinde parum candidè agit Capellus, cum collationem illam, quæ inter Arminium & Iunium fuit, eo animo institutam interpretatur ab Arminio, ut in sententiam suam, tanquam si de ea jam amplius nihil dubitaret, Iunium pertraheret; cum nihil aliud revera egerit, quàm, ne suo judicio fidere videretur, Iunio tanquam celebri per id tempus Professori & Theologo sententiam & rationes sententiæ suæ examinandas obtulerit, ut, si eas probaret, tantò magis in sententia sua confirmaretur, sin minus, ut vel à Iunio rationibus melioribus instrueretur, inque sententiam veriorem pertraheretur; vel Iunium ipsum rationibus melioribus instrueret, & in sententiam suam pertraheret. Quid potuit candidius integriusque ab ipso fieri? Et, obsecro te, Capelle, posito quod verum esset, quod dicis: An cum clarissimo Viro Iunio sententiā suam communicare, est conari magno molimine plurimis hæreses clam persuadere? Et communicare cum viro docto, estne semper conari eum in sententiam suam pertrahere? Aut propositum habere non credere meliora ostendenti? Hoc si sentis, jam equidem tempus est, ut epicedium scribatur collationibus omnibus.

Sed, inquis, *Rursus cum in Thesibus privatis, quæ postea quoque prodierunt in lucem, suam sententiam non semel propugnâsset, & Classis Dordracena moneret, in id inquirendum sedulò, quia nihil publici juris adhuc fecerat, unde convinci posset, obtendebat adhuc anno 1605. temerarias esse suspiciones illas.* Audivit rumusculum Capellus, & credidit: sed vide quàm vanâ credulitate. Sententiam Arminij de Prædestinatione ex Thesibus ipsius Privatis discere non erat opus: Iam satis erat nota. Collatio cum Iunio, quam Iunius ipse præter fidem datam, vel saltem imprudenter describendam dederat Discipulis suis, & quæ idcircò jam in omnium pænè manibus erat, satis eam evulgaverat. Dixerat etiam rotundè sententiam suam Arminius, cum ad Professionem vocaretur, ut ignorare eam non posset Gomarus, promotor ipsius. Publicè eam & privatim defendebat, sed eâ moderatione & prudentia, ut pio cuique, ipsisque adeò Collegis suis abundè satisfaceret. Soli Dordraceni Inquisitores, seu proprio, seu alieno zelo, suspiciones novas ordiebantur, &, quod de Scribis & Pharisæis dicitur Luc: 11. ΕΡΞΑΝΤΟ ΔΕΙΝΩΣ ΕΝΕΧΕΙΝ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΜΑΤΙΖΕΙΝ ΑΥΤΟΝ ΠΕΡΙ ΠΛΕΙΟΝΩΝ, ΕΝΕΔΡΕΥΟΝΤΕΣ ΑΥΤΟΝ, ΚΑΙ ΖΗΤ-

ZEETOVNTES THEREVSAI TI EK TOV STOMATOS AVTOV, HINA KATEGORESOOSIN AVTOV verſ. 53. 54. Suſpiciones verò unde habebant? Ex tyronibus quibuſdam ſtudioſis Theologiæ, qui illos rumores ad ipſos fortè, quia illis non ingratos eſſe ſciebant, detulerant. Arminius contra contendebat, ſuſpicionibus agendum non eſſe: immeritò ſe ijs gravari: nec credendum eſſe rudibus quibuſdam juvenibus, qui ferè vel inſcitia, vel affectu laborant. Hæc ita eſſe, certum eſt: Sed & idem evinco ex ipſis Capelli verbis: nam occaſionem ſuſpicandi ex Theſibus Privatis Arminij non habebant Dordraceni: In ijs enim, uti Capellus ait, ſententiam ſuam non ſemel propugnaverat Arminius. Ergo ſuſpiciones eſſe jam deſierant: habebant, unde Arminium apertè accuſare poterant. Dicere, quod Theſes illæ privatæ erant, & quod proinde eas nanciſci non poterant, ineptum eſt. Nam ſi eas nanciſci non poterant, cur ſuſpicioni indulgebant? Cur non potius credebant, Arminio injuriam fieri, quamdiu contrarium non conſtabat? Tam diu enim bonus quis eſſe præſumitur, quamdiu contrarium non apparet. Sed nec erant Theſes iſtæ ita privatæ, uti Eleuſinia quædam ſacra: Nihil minus: Nec eas My-

ſtæ ſoli habebant: Quotquot ad Collegium iſtud pertinebant, ij deſcribebant eas ſine ſcrupulo. Quod ſi omninò Capellus velit, eas, veluti KEIMELIA quædam, ſecretas habitas fuiſſe; curare poterant levi momento, ut ſibi eæ darentur per Academiæ Curatores, aut per Alumnos ſuos. Non erat neceſſe, ut expectarent, dum eæ fierent publici juris, aut ut aliquid in lucem ederet Arminius, unde culpæ iſtius reus agi, & convinci poſſet. Vides, ut ſe ipſum intricet Capellus. Sed quod eum maximè confundit, & clariſſimè omnium temeritaté Dordracenorum arguit, eſt, quod cum Curatores Academiæ, occaſione Dordraceni gravaminis, tribus Theologicæ facultatis Profeſſoribus juſſiſſent ſententiam ſuam declarare ſuper eo, an diſſenſio aliqua inter ipſos eſſet; reſponderunt unanimiter; *Neſcire ſe, inter Theologicæ facultatis Doctores diſſenſionem ullam eſſe, quod attinet Doctrinæ fundamenta.* Idem teſtabantur Regens Collegij Theologici, & Subregens. Nota verò, quòd hęc declaratio facta ſit ab ipſo Gomaro & Trelcatio, poſtquam Arminius, non privatim tantùm, ſed publicè etiam, præſentibus ipſis, defenderat Theſes ſuas de Prædeſtinatione, de Eccleſia Catholica, de Iuſtitia & Efficacia Providentiæ Dei in malo, de

Eccleſia

Ecclesia & ejus Capite, de Notis Ecclesię, de libero Arbitrio, &c.

At inquit Capellus, *isti, quid clanculum ageret Arminius, non noverant:* nempe Dordraci clarius videbant lyncei isti Pastores, quid Leydę ageretur, quam qui in ipsâ urbe & Academia quotidie Arminium aut docentem, aut disputantem audiebant. Necessum profectò est, ut Capellus aut stupidos fuisse credat Professores Theologiæ, qui Leydę agebant, ut præ stupore non perciperent, quid rerum apud ipsos gereretur, aut tam lentos frigidosque pro Dei veritate, ut, quamvis optimè perciperent, quid ageretur, non magnoperè tamen id curarent, susque deque habentes, Veritas an falsitas triumpharet: quo quid ineptius? Adde, cum rectius omnia scirent Dordraceni, an probabile putat Capellus, eos id celaturos fuisse Gomarum & Collegam ipsius, aut de facto eos id celare voluisse? Quis credat? Scivit itaque Gomarus, quid post siparium ageretur: Neque Zelum ei pro causa sua deesse, ne gravius nunc quid dicam, scire poterat, quisquis Gomarum vel semel Disputantem audiverat: Sed nec amore Arminij impeditum eum fuisse, quo minus officium faceret, satis multa jam fidem fecerant. Quid igitur? Necessum est,

ut dicat Capellus, velit nolit, Professores istos judicasse, Dordracenos nullam justam caussam habere, cur secus de Arminio opinarentur; ac proinde Arminium rectè respondisse, suspiciones ipsorum temerarias esse. Constat itaque hactenus Arminio candor suus; testimonium ipsi præbentibus collegis ipsius, & frustra eum per cuniculos suffodientibus Dordracenis.

Crescentibus in dies suspicionibus, suspicionumque caussis. Non crescebant caussæ, sed quærebantur: Suspiciones paulatim in odia exibant, &, quæ odia comitari ac fovere solet, diffidentiam. Nec deest unquam prætextus. Quod volunt Sabini, id somniant. *Arminius tamen*, inquit, *perstabat*. 1. *in detrectatione cognitionis Synodalis.* Falsò & ineptè. Falsò; quia Synodus nulla unquam, nec per se, nec per Deputatos, eum in finem expresse ablegatos, vocavit Arminium, ut de ejus caussa cognosceret. Ut autem Synodus Nationalis haberetur, in qua cognitio caussæ instituueretur, tantum abest ut Arminius detrectaverit, ut Synodum talem pro virili promovere semper studuerit. Ineptè; Quia Arminius & Professores Theologiæ Synodo particulari non suberant, ut, si omninò detrectasset in ea caussam suam cognosci, jure merito detrectare potuisset.

isset. Tantum verò abest ut detrectaverit etiam in ea aut per eam cognosci caussam suam, ut etiam, quando Deputati Synodi, qui vocantur, ipsum compellarent, tanquam cognituri quid de fama ista esset, etiamsi eos sciret ad id ipsum Deputatos non esse, sed sua sponte istam provinciam in se suscepisse, semper tamen ijs responderit, paratum se esse defendere sese, si modo accusator prodiret, & coram ipsis ostendere, injuriam sibi fieri summam malignis istis rumoribus, quos suspicaces quidam mortales de se spargebant & fovebant, vel, si accusator non prodiret, paratum se esse ad conferendum cum ipsis, si modo Deputatorum qualitatem exuerent, tanquam cum fratribus & Pastoribus, de omnibus Articulis fidei, sine ulla distinctione, eâ lege, ut tam liceret sibi quærere, quæ vellet, quam ipsis: Alioquin præjudicium nimis magnum & manifestum fieri sibi, Professioni suæ, facultati Theologicæ & Academiæ Curatoribus. Sed alia longe mens erat istorum hominum, quam non ignorabat Arminius, alijque, quibus eorum consilia perspecta erant. Habebat Arminius Considerationes, quia rogatus fuerat à Synodo, uti & Collegæ ipsius, ut eum in finem Confessionem & Catechesin relegeret &

examinaret. Non diffitebatur itaque se habere aliquas, nec diffitendi caussam habebat: Eas movere, ante quam Synodus celebraretur, illicitum sibi & nefas putabat, publicæ pacis caussa: Aperire aut patefacere eas quibuslibet sciscitantibus, & quidem animo sæpe non bono, importunum, inutile, ac noxium esse sibi persuadebat. Atque in isto proposito ita obstinaverat animum, ut fidenter semper diceret, se paratum subire quamlibet vel durissimam censuram, si contrarium egisset. Eodem modo se habet res cum dissimulatione, in qua Arminium perstitisse, affirmat Capellus. Nunquam dissimulavit Arminius, se aliter sentire de Prædestinatione, quàm nonnulli Theologi. Nunquam dissimulavit, se habere Considerationes, fassus est utrumque ingenuè. Sed Considerationes, inquis, non indicavit. Esto. At hoc non est dissimulare, sed rotundè, sed ingenuè, animi sui sententiam declarare. Sed nec dissimulare semper crimen est: Candor cum dissimulatione optimè potest aliquando consistere. Prudentia jubet aliquando dissimulare, ut veritatis promotioni & proximo melius consulatur. Verum tantus erat viri candor, ut ne quidem dissimulare vellet.

Atqui

Atqui Hagam evocatus Anno 1607. eam ob caussam, ne tum quidem animi sui sensa palam aperire voluit. Ut Psittacus loquitur Capellus, quod non intelligit. Nec evocatus fuit eam ob caussam, Anno 1607. Et caussam, ob quam evocatus tum fuit, ita liberè, ita apertè, voce, scripto dixit, ut nihil supra. Conventus præparatorius ad Synodum tum fuit indictus, eum in finem, ut in eo de loco, tempore, & forma Synodi Nationalis maturè deliberaretur. Quid hæc res habet commune cum eâ, de qua Capellus agit? Profunda est hęc historiæ inscitia.

Anno 1609. demum paucis ante mortem mensibus ausus est ea declarare. Imò verò jam multò ante ultrò & sponte sua Declarationem obtulerat. Nec declaravit sese, nisi jussus à Magistratu supremo. Quis pudor itaque, Capelle, dicere, *cum jam videret quam multos Pastores, quam multos Proceres in Sententiam suam pertraxisset.* Non ante se declaravit, quàm juberent, quibus jubendi jus erat, & simul atque illi juberent. Nullam occasionem callidus captavit: sed cum detrectare non posset sine scelere & inobedientiæ culpa, dixit sententiam, & dixit ea modestia, ea animi alacritate, ea rationum vi atque efficacia, ut in omnium Procerum animis

animis admirationem simul & amorem sui incredibilem excitaret.

Sed ne tum quidem, ut oportuit, ait Capellus. Credo, quia non loquebatur ad palatum eorum, qui ipsi malè volebant, & qui famam ipsius auctã istâ oratione dolebant. Sed quid desiderabatur? ***Tum quoque Synodum omnem detrectabat.*** Atqui, quomodo detrectabat Synodum, qui jam sententiam de loco, tempore, & forma Synodi habendæ cum alijs apertè dixerat? qui jam Confessionem & Catechesin seriò excusserat? qui Considerationes jam habebat paratas, nihilque optabat magis, quàm ut eas in Synodo proponere liberè posset, & sic ab omnibus istis, quas quotidie pius Vir patiebatur, vexationibus, calumnijs, obtrectationibus simul ac semel liberari? Falleris Capelle; Arminius non detrectabat Synodum; sed ij, qui Decretum Ordinum de Revidendis Formulis improbabant, qui Revisionem Formularum nolebant, & id unum tantum operam dabant, ut Decretum isthoc Ordinum prorsus enervarent, atque eliderent.

2. ***Cum quæreretur, non in genere, quid sentiret, sed an dissentiret à formulis, ne tum quidem rotundè respondit.*** Falsissima hæc sunt: semper respondit apertè Arminius, se non dissentire

ſentire à Formulis receptis, ſed tantum à privatis quorundam Doctorum Opinionibus de Prædeſtinatione. Alia dicere non jubebatur, imò contra jubebatur, Conſiderationes, ſi quas habebat ſuper Formulis, nonniſi ad Synodum Nationalem referre.

Oratione longa teſtatus eſt, eſſe quatuor de Prædeſtinationis Objecto ſententias. Hac oratione quid potuit apertius, candidius, aut nervoſius deſiderari? Utinam ita candidè atque ingenuè ſententiam ſuam dixiſſent Adverſarij Arminij in Collatione Hagienſi, & nuper in Synodo Dordracena de Reprobatione! Sed ſi unquam quiſquam vel diſſimulavit, vel detrectavit ſententiam ſuam dicere, certè ij detrectârunt maximè. Et ferè ita fit, cui culpæ quis ſe maximè affinem eſſe ſentit, eam alijs fidenter improperat, ut quam longiſſimè ab ea abeſſe videatur.

At diſſimulabat eam, quam tertiam nuncupabat, in Confeſſione Belgica exprimi. Imò non diſſimulabat hoc, ſed negabat apertè, quia eam ſimiliter, ſi non ijſdem omnibus, ſaltem pleriſque incommodis gravari dicebat. Opinionem ſuam de Prædeſtinatione, quæ iſtis incommodis carebat, & verbis ſenſibuſque Confeſſionis, benè quadrabat, iſtâ Confeſſione contineri veriſimilius eſſe conten-

contendebat. Nulla hic calliditas, sed aperti pectoris indicia ac signa. Et eadem omnia deprehendet Capellus in Oratione Episcopij, si animum advertat, & non eam canum instar, ex Nilo bibentium, fugiens legat. Ostenderem id prolixius, si indicium ullum calliditatis fecisset Capellus.

Concludens itaque dico, Arminium fide bona & candidè omnia sua egisse: Doctrinam, quam tenuit, aperte est professus: eam formulis Ecclesiarum contineri ingenuè semper se credere dixit: Formulas nunquam damnavit: Considerationes, quas ex Decreto supremi Magistratus & rogatu Synodi consignaverat, nuspiam nisi in Senatu Ordinum, & jussus quidem, aperuit. Quare immeritò candorem in isto candidissimo pectore desiderat Capellus.

Verum enimverò non satis fuit Capello in Arminij mortui manes infami calamo incurrere; etiam in universum ejus Gregem, sed afflictum, dispersum, atque oppressum arietare audet. Nempe contra omnes sufficit unus. *Sinceritatem in ijs desideramus*, inquit, 1. *Quia ut Arminius, sic et illi semper recusarunt, quo minus de suis controversijs, ad fidem pertinẽtibus, in ijs Cœtib⁹ ageretur, qui tũ ex Dei verbo*, &c. Atqui uti frustra in Arminio desideravit Candorẽ Capellus, ita in ijs, quos Arminij

Secta-

Sectatores vocat, frustra eũ desiderare candoré, brevi planũ fiet. ***Semper***, inquit, ***recusarunt***, &c. Contrariũ verũ est: Nunquã id recusarunt: Sententiã suã semper candide sunt professi, &, quantum fieri potuit, terminis Formularum publicarũ, quibus subscripserant, expresserunt & asseruerunt. Et ex OrationeArminij, alijsq; ipsius scriptis, jam erat nota eorũ de PrędestinationeSententia. De eâ conferre in Consistorijs, Classibus ac Synodis, nõ tantum nõ recusabant, sed volupe ducebant; quin & ultrò ipsi sępè offerebant. Conventus istos isti potissimũ fini servire ac destinatos esse sciebant: In istis Collationes amicas ac fraternas, salvâ cõcordia ac pace, fieri posse ac debere ex animo credebant: Et quia utraque pars formulis Confessionis & Catecheseos Heydelbergicæ se tuebatur, si convenire non poterat, in terminis formularum istarum utrinque manendum esse arbitrabantur, usque dum earum Revisio in Synodo Nationali facta, & à Synodo in hãc aut illam partem decretum esset. Decisioné in Synodis particularibus non frustra tantum fieri dicebant, sed cum Revisionis, jam ab Ordinibus decretæ, manifesta subversione, ac proinde Synodi totius, quæ ista Revisione potissimum nitebatur, totali impeditione. Examina quorundam Zelotarum impor-

importuna & indecora putabant. Si quis deliquisset contra publicas Formulas, aut contrarium subscriptioni suæ fecisset, eum censura justa notari, fas ducebant. Nunquam Ordini Ecclesiastico obstiterunt. Quid poterant aliud, aut candidius facere?

Imò sæpius, inquiunt, significavimus nobis Synodum placere, modo pars adversa Iudicis officio non fungatur. De sola Synodo Nationali hæc pronuntiant. Verba eorum integra hæc sunt, quæ mutilatè Capellus proposuit: *Gravamur etiam hac accusatione, quod, quoties alij fratres judicarent, non posse commodiore via huic malo obviam iri, quàm per Synodum, nos huic consilio restiterimus, semper Synodum impediverimus. Respondemus nos, hoc verum non esse. Etenim ipsimet Synodum efflagitavimus, optavimusque, ut ea istis, quibus primum decreta erat, conditionibus haberetur. Etiam in Remonstrantia nostra eam petivimus, & exinde sæpius Scriptis editis, & non editis significavimus, Synodum nobis placere, modò pars adversa Iudicis officio non fungatur, ex solo Dei verbo Decisiones fiant, & charitati suus quoque locus concedatur.* Hac Oratione quid rectius, apertius aut justius dici potuit?

At partem adversam vocabant omnes ferè Belgij Fœderati Pastores. Nihil minus. Norant, quàm multi non è minimis ab isto crimine

mine essent immunes. Eos vocabant partem adversam, à quibus jam se, ut hæreticos extra Conventus legitimos, imò in vetitis & à summo Magistratu prohibitis conventiculis, damnatos norant, quorum odia atque inimicitias, plusquam Vatinianas, experti erant per aliquot annos, qui, quà clam, quà palam, ex ambone & suggestu ipsos convitijs atrocissimis insectati erant, qui populum, ut ab ijs secederet, Tribunitijs Concionibus adhortati sæpè fuerant; qui Revisionem, ab Ordinibus decretam, suggillare quotidie non desinebant; qui secessiones & schismata ab ijs, indictâ caussa, invitis Proceribus, fecerant; qui Conventicula, Fœdera & Syncretismos clancularios inter se inierant; quibus Doctrinam eorum, non modo falsam, sed & intolerabilem pronunciaverant; qui cum illis Conventus Ordinarios celebrare detrectaverant, qui literas eorum Systaticas rejecerant, membra eorum à Cœna arcuerant, imò qui orare cum illis recusaverant: Eos, inquam, vocabant partem adversam. Quid videtur, Capelle? jure an injuriâ? Si jure eos vocabant partem adversam, an non caussam habebant clausulâ ista utendi? Si injuriâ; da igitur Definitionem partis adversæ. Me quod attinet, si quæ unquam

 sub

ſub ſole fuit pars adverſa, contra quam jure excipi potuit, hæc fuit: Neque crediderim, Proteſtantes tot ac tam graves rationes habuiſſe, propter quas Concilium Tridentinum adverſam partem vocarent, quàm habuerunt Remonſtrantes, cur tales Zelotas partem ſibi adverſam vocarent. Et hi ipſi fuerunt Patres iſti, qui in Synodo Dordracena, non multò poſt, utramq; paginam fecerunt & ſententiã de plano dixerunt in Remonſtrantes. Sed de hac re in fine pluribus.

Ejuſdem commatis eſt, quod ſequitur: *Cum rogarentur ut explicarent rotundè, quid potiſſimum improbarent in Formulis publicè recepti in Belgio, nunquam adduci potuerunt, ut ad poſtulata directè candideque reſponderent.* Contrarium eſt verum: Semper directè candideque reſponderunt, ſe in ijs nihil improbare, ſed in placitis quorundam Doctorum, quę cum iſtis arbitrabantur non convenire, quæ Capitibus quinque contineri dicebant.

Atqui ea diſtinguebant, tanquam majoris momenti Capita ab alijs, quæ minoris momenti erant. Ita eſt. En candorem ipſorum. Prę-ter iſta fatebantur, ſe habere Conſiderationes quaſdam ſuper Formulis receptis, quas minoris momenti vocabant duabus de cauſſis. 1. Quia circa Quæſtiones minoris

momenti

momenti versabantur, & non paucæ phrases, ordinem, modumque tradendi potius spectabant, quàm res. 2. Quia Considerationes tantum erant, non autem Conclusiones, de quibus nihil dum certi apud se statuerant, uti de præcedentibus Quinque Capitibus. Considerationes autem illas natas dicebant ex accuratâ & attentâ Formularum Belgicarum relectione, quæ à Synodo Suyd-Hollandicâ ipsis injuncta erat atque imperata, & quidem eum in finem, ut eas in Synodo Nationali fratribus amicè expendendas darent, quando Formularum istarum Revisio in Synodo istâ, ex Decreto Ordinum, futura erat.

At illas exponere semper recusarunt, cum rogarentur. Ita est. Caussæ justissimæ erant, cur id recusarent, & quidem tres. Prima: Quia supremus ipsorum Magistratus Considerationes illas clausas, consignatasque ad se mitti jusserat, vetueratque disertè eas proferre aut aperire in Synodis aut Conventibus ullis Particularibus, pacis ac concordiæ causâ. Secunda: Quia intempestivum & sine fructu id erat futurum. Quorsum enim movere in Synodis Particularibus, quæ à Synodis istis tolli non poterant, & quæ novarum ac majorum litium semina futura erant? Tertia:

Quia videbant eos, qui id maximè urgebant, hoc unum agere, ut ij, qui Considerationes istas habere se fatebantur, in Synodis particularibus damnarentur, tanquam HETERODOXOI, & per provisionem à Ministerio suspenderentur. Quorsum? ut ij postea ad Synodum Nationalem non venirent, tanquam partes & membra, sed tanquam rei & per appellationem, ut loquuntur, idque apud eos ipsos, à quibus jam ante damnati & rei judicati essent; quod ipsis videbatur, non modò injurium adeoque contrarium intentioni & Decreto Ordinum, sed & manifestam tyrannidem affectare in Ecclesiam, ubi videlicet non liceat tutò ac sine periculo Considerationes in Formulas receptas adnotare, etiam cum id supremus Magistratus jubet, aut ubi adnotaveris, non proponere nisi cum censuræ aut maculæ periculo, etiamsi si cætera intra terminos Formularum, quàm potes maximè solicitè te contineas.

Hæ sunt Rationes, quibus movebantur, ut in conventibus particularibus Considerationes suas non exponerent. Et has ipsas Rationes non celabant, sed apertè & candidè, quoties occasio se dabat, in medium proferebant. Quia vero zelotæ isti non cessabant eos, hîc illîc, Quæstionibus, veluti

luti fidiculis quibuſdam, torquere, ut aliquid exprimerent EVDIABLETON, & ſi nihil poſſent, cenſuris ac ſuſpenſionibus à munere, tanquam contumaces, vexare atq; affligere, coacti tandem fuerunt repræſentare innocentiam ſuam Supremo Magiſtratui ſuo, eumque libello ſupplice pro pace ac quiete ſuâ interpellare. Obtulerunt itaque Quinque Capita illa, de quibus Capellus ait, non tanquam Confeſſioni aut Catecheſi contraria, ſed eorum tantum opinioni, à quibus tam duris modis vexabantur. Obtulerunt autem tantâ cum ſinceritate, ut unum trium ſupplices orarent: Vel ut Ordinibus placeret Synodum, quam fieri poſſet maturiſſime, convocare: Vel ſi id fieri non poſſet, ut Tolerantia mutua ſanciretur uſque ad Synodi tempus, cujus beneficio interea temporis ipſis quietis eſſe liceret à vexationibus Symmyſtarum ſuorum: Vel, ſi neutrum è re publicâ eſſe judicarent, ut juberent ipſis cedere functionibus ſuis: paratos enim ſe damno ſuo privato ſancire publicam quietem, & Patriæ pacem. Quid poterat aut ſincerius, aut æquius ab ipſis fieri? Totum mundum appello judicem.

Cum Delphis in Synodo rogarentur, an non eſſent plura, in quibus diſſentirent, obtulerunt,

aperturos se sua sensa, modò prius alij de ferendo in ipsis Quinque Capitum dogmate professionem edidissent. Posito quod verum esset, hæc in Synodo Delphensi acta esse: Quis candorem in Remonstrantibus desideret, quando hæc obtulerunt? Profitentur se habere Considerationes: profitentur, se eas aperturos omnes & singulas, sed eâ lege, ne ipsis hoc fraudi sit, aut damno cedat. Potuissent jure suo hęc non offerre, quia Decreto Ordinum jussi erant Considerationes suas non aperire, sed obsignatas ad ipsos mittere; & rationes erant alioquin etiã graves, quas jam paulò ante indicavimus, cur id non offerrent. Quando itaque, non obstante isto Decreto & sepositis tã justis rationibus, nihilominus profitentur, se fratribus suis velle Considerationes suas omnes pandere, si modò profiteri velint, ipsis fraudi hoc nõ futurum; alioquin posse & malle jure suo uti, quomodo violati candoris postulantur?

At hic quæro, inquit Capellus, *Quis unquã pius pios fratres, in Synodo legitimâ congregatos, ausus sit ita compellare, ijsque leges hujusmodi præscribere?* Respondeo, 1. dum hoc quærit Capellus, ostendit, quàm sit ignarus rerum earum, de quibus agit. Non erat Synodus, in qua hæc agebantur: Conventus tantum erat particularis trium Remonstrantium ex una

una parte, & trium Contra-Remonstrantium ex altera parte, qui de consilio Comitis Guillelmi consenserant inter se, ut simul convenirent & dispicerent, an Concordiæ & pacis viam reperire possent. 2. Conventus erat, in quo ipsi Contra-Remonstrantes, ut Acta ipsorum testantur, stipulabantur, ut ageretur, quicquid ageretur, tanquam inter particulares, absque ullo Ecclesiarum præjudicio. Sed posito etiam, quod justa ac legitima Synodus fuisset, in qua hęc Acta sunt, tum certè nihilominus fateatur, necesse est, Capellus, eos, qui ita, ut Capellus ait, respondebant, fuisse ejusdem Synodi membra, qui jus suffragij habebant, uti cæteri. At quis, inquam, quæsivit, utrum ijs, quibus suffragij jus est in libera Synodo, liceat pro jure suo loqui & compellare Collegas suos? An pietati repugnat, ut quis pro caussa sua respondeat ac petat, quod sibi utile ac consultũ videtur? An qui compellat eos, qui non plus juris in ipsũ habent, quàm ipse in illos, illegitimè eos compellat, aut leges ijs pręscribit? Contrariũ majori jure quæri posset: Quis unquã pius pios fratres cogere voluit ad faciendum id, quod supremus Magistratus fieri vetat, quod contra omné ęquitaté est, quod ad Veritatis pręjudiciũ facit, & ad ipsorum oppressionem directè tendit?

 Sed

Sed particularis tantùm iſte, uti diximus, fuit Conventus, ſex in univerſum Miniſtrorum; & quidem hoc fine inſtitutus, ut ſuper Controverſijs, jam motis & toto orbe notis, ratio aliqua pacis concordiæque iniretur. Quando autem id unum candidè & ſeriò ut ageretur expectabant Remonſtrantes; præter omnem eorum expectationem, ſex alia Religionis Capita in ſcenam producta fuêre à Contra-Remonſtrantibus, pæneque tricenæ ad ea de novo cuſæ Quæſtiones, ad quas non modò tres illos, qui aderant, ſed & reliquos omnes in univerſum Remonſtrantes reſpondere, ex animi ſententiâ, juſſerunt, ut ſe ab omni heterodoxiæ, circa illa Capita, ſuſpicione purgarent: quâ, tanquam fælici animorum PROTHERAPEIA, præmiſſâ, tum demum diſpici voluêre, An & Quomodo commoda aliqua pacis via, circa Diſputationes, jam ad quinque notos Articulos motas, pleno utrimque conſenſu, inveniri poſſet. Intellexerunt protinus Remonſtrantes, hac agendi ratione, ſub ſpecioſo prætextu, pro concordiâ tantopere deſideratâ, novarum litium ſementem inſidioſè quæri, in noxam cauſſæ ſuæ; viſumque ipſis maximè præpoſterum, ut occaſio movendis novis altercationibus captaretur, antequam eæ, quæ jam motæ,

motæ, vel compoſitæ forent, vel ſaltem de earum momento inter partes conveniſſet; ideóque gravati ſunt ipſorum poſtulatis hac in re obſequi. Veruntamen, ne vel in ſpeciem amabili concordiæ deeſſent, receperunt ſe & homodoxos omnes ad Quæſtiones, de novo propoſitas, ingenuè reſponſuros, modo tres illi, qui Contra-Remonſtrantium nomine Cætui intereſſent, pro ſe quiſque antecedenter declararent, ſe Sententiam Remonſtrantium ſuper quinque dictis Articulis pro ejuſmodi habere, quæ neminem SacroſanctoMiniſterio indignum redderet: ſi enim ſecus ſtatuerent, non videre ſe, quorſum ſervituræ eſſent Reſponſiones ſuæ ad tot novas Quæſtiones: quia, etiamſi ex quærentium voto eas formarent; nihilominus tamen propter ſolam diſſenſionem circa Controverſias antehac motas præconio Euangelij indigni habendi eſſent. Iudicent pij Lectores, judicet univerſus Orbis Chriſtianus, an hoc ſit legem Fratribus præſcribere, quemadmodum à Capello qualificatur. Cæterùm, Contra-Remonſtrantibus detrectantibus id, quod poſtulabatur, profiteri, Remonſtrantes Quæſtiones quidem illas novas ſe cum homodoxis ſuis communicaturos receperunt: ſed Interdicto Illuſtrium Ordinum interveniente ad

 eas

eas respondere vetiti sunt, videntium nimirum id agi, ut Considerationes Remonstrantium, hactenus apud ipsos & ab ipsis pressæ, ante tempus in lucem protraherentur, unde necessariò novarum litium densissimum agmen brevi exoriturum esset.

Attamen, inquiet fortasse Capellus, istas Considerationes non reservabant sibi, sed occultè eas interim disseminabant. At hîc cardo versabatur. Hoc erat, quod probandum esse dicebant Remonstrantes: Non petendam ex domo rei accusationem, non extorquenda, quæ pacis caussâ silere ipsos jusserant Ordines, & quæ ad publicam pacem usque ad Synodi tempus sileri tutius erat, quàm proferri: In prævaricatores animadvertendum, sequendam formam usitatam; accusandos delinquentes, censurâ notandos, suspendendos, exauthorandos, excommunicandos, prout res mereretur. Semper enim id juris habitum apud nos in caussâ Religionis; uti rectè Patronus ille verè magnus & rerum Patriæ peritissimus ait, *accusatione, non inquisitione grassandum.*

Verumenimverò hoc Axioma Iuris, omni exceptione majus & consuetudine loci roboratum, non movet Capellum. *Verum id quidem*, inquit, *nisi justæ sint, & amicè fiant Inquisitiones istæ.* Esto. At utrumque hîc deerat:

erat: nec amicè fiebant, nec justæ erant. Ut amicè factas ostendat Capellus: *In sanguinem, inquit, in necem non grassabatur Delphensis Synodus, nec adhibebat comminationes, nedum tormenta.* Pulchrè. Ergo amicè agit cum Capello, qui eum non interficit, aut in necem ejus non grassatur, vel equuleo eum non adhibet. Quod si Capello id est amicè agere, periculosa est amicitia, quæ cum illo contrahitur. Crederet enim se amicitię jura omnia integra atque inviolata servare, si à sanguine, à cæde & equuleo tantum abstineret. Sed retorqueo Argumentum, cum in sanguinem & in necem aliorum non grassarentur Remonstrantes, cur non illos etiam amicè pro jure suo respondisse & petijsse, quod petierunt, credit Capellus? Deinde, unde constat Capello, Synodum illam, id est, plerosque vel Antesignanos adversarios Remonstrantium, qui in Synodo illâ aderant, non dico à comminationibus abstinuisse (quis enim contrariũ nescit?) Sed in necem, in sanguinẽ eorum grassatos non esse, quantum in ipsis erat? Ego nõ opto, ut vadimoniũ istius rei apud Deũ obeat Capellus. Nota sunt axiomata, dicta ac facta pluriũ, quę à sanguine & sęvitia nõ abhorrent. Et si non tam vis quàm zelus & prætextus ijs defuisset, novit Deus, quorsum consilia quorundã fuissent

fuiſſent evaſura: quorum major Propoſitio habet, Licere, imò laudabile eſſe, in hæreticos pertinaces, quos vocant, & qui pacem publicam turbant, gladio animadvertere, illis facile eſſe ſubſumere Minorem, unde quam repentè ſanguinaria ſequatur concluſio, quis non videt? Multi certè, ubi iſti homines rerum potiuntur, magno ſuo damno id experti ſunt. Calét adhuc foci multis in locis, ubi ex præſcripto eorum ſententia lata fuit. Rubet etiamnum ſententia Synodi Dordracenæ, ſanguine & injurijs optimorum civium ſcripta, & rubebit amplius, ſi voti ſui compotes fiant Diotrephes iſti, quod Deus avertat. Quæ mens ſit Capello, Deus novit. Certè, ſi quid colligere licet ex verbis ipſius, D. Vorſtij p. m. Sententiam eodem atramento ſcripſiſſet, quo Draco leges ſuas, aut eum ipſum argumento à faſciculis, cum Calvino præceptore ſuo, confutaſſet. Ita enim de eo loquitur, ut jam Minor Propoſitio ab eo adſumta ſit, tanquam certa, hęc videlicet, *Multas easque perniciosiſsimas hæreſes malicioſiſsimè diſſeminavit*, quæ in Concluſionem ſanguinis deſinat neceſſe eſt.

Atqui Synodus cupiebat animo fraterno candidoque ſecum agi. Atqui Caïn etiam Abelis frater erat, &, ut ait ille, *fratrum quoque*

gratia

gratia rara est. 2. Si cupiebat secum agi fraterno animo, æquum erat, ut ipsa eodem animo ageret: At eodem animo egit. Unde id scit Capellus? Verbis eorum credendum est. Atqui quæro, Cum Arminius & ejus sectatores, quos vocat, semper protestati sint, sese cum ipsis animo candido ac fraterno agere, quid est, quod Capellum movet, ut credat, eos nihilominus veteratorio animo omnia egisse? *Actiones*, inquit, *aliud testantur.* Vide ergo horum Actiones & judica. Si fraterno animo agebant, cur tam amarulentas de ijs suspiciones sine caussâ fovebant: Cur tam diris modis & tam varijs illos vexabant & affligebant? Cur innocentibus atque invitis tot gemitus, tot suspiria quotidie expectorabant? Cur eos hostes declarabant, indictâ caussâ? Cur ab ijs, conjuratione factâ, secedebant? Cur Ecclesias suas hortabantur, ut cum ijs commune nihil haberent? Cur plebem promiscuam Tribunitijs suis Concionibus & libellis famosis concitabant in capita eorum? Cur pacem offerentibus recusabant? Cur eos adeò aversabantur, ut ne quidem cum illis communes ad Deum preces fundere dignarentur? An hæ Actiones sunt fraternæ? Sed ita fit: Quos impensè amamus, eorum vitia, tantum abest ut videamus,

mus,ut ea virtutes putemus: quos odimus, ab ijs nihil rectè fieri credimus,imò eorum rectè facta pro vitijs enormibus reputamus: Tantùm valet,quo animo atque affectu aliquid videamus.

Sed caussæ, inquit, *erant justißimæ* 1. *Quia dissensionem suam, quam saltem in quatuor Articulis profitebantur, hactenus multos annos dissimulaverant.* Atqui posito, quod id verum sit, idcirco injustæ erant. Si enim dissimulaverant, quid inquisitione opus erat? An non erant liberę eorum conscientiæ? Videat Capellus, quid dicat Thes. XXXII. Disputat. posterioris, *In conscientias non inquirunt Dordraceni.* An non pacis studiosi erant, quod ea, quę habebant, sibi solis habebant, & intra animum suum conservabant?. Cui nocere, cui obesse poterant ea, quę premebant apud se, manentes interim in terminis Formularũ, quæ receptę erant? Atqui, inquiet Capellus, occultè ea disseminabant: Atqui, inquam ego, id ipsum, quod occultè ea disseminabant, aut notum erat, aut non. Si notum erat, jam sanè occultum id amplius non erat;quid ergo opus erat inquisitione? Accusandi erant tanquam culpę manifesti: idque eo magis, quia id à se fieri negabant, & cum ipsis id objiciebatur, probari sibi cupiebant. Si non erat notum,

notum, quomodo ſcit tamen Capellus, eos id feciſſe?

Sed probabile erat, nondum eos totam ſuam diſſimulationem exuiſſe, ſed forte plura majoraque premere, Probabile non ſufficiebat ad novam inquiſitionem inſtituendam; ſuſpicaci animo rarò deſunt probabilia. Probæ neceſſariæ eſſe debent, non probabiles. 2. Sed & nullo modo id erat probabile, quia expreſſè negabant, alia ſe habere, præter Conſiderationes quaſdam, quas jam obſignatas miſerat quiſque pro ſe, prout eas privatim apud ſe conceperat. Quid reſtabat? Suſpicioni nunquam ſatisfit; imaginatur ſibi difficultatum montes, ubi omnia ſunt plana.

2. *Videbat Synodus, quàm multis modis faverent Vorſtio.* Neque hîc ulla juſta cauſſa: etiamſi id verùm eſſèt. Cur enim favere non poterant Vorſtio, homini erudito, homini pio, obnixè oranti, ut benignè audiretur, obteſtanti, injuriam ſibi fieri, parato & promto ad rationes dandum pro innocentiâ ſuâ? An non poterant favere Vorſtio, & errores ipſius, ſi quos habebat, odiſſe? Quid? An ægrè ferebant iſti mortales, quod eum cane pejus & angue non odiſſent? Quod in caput ejus non concitarent Proceres & plebem? quod crucifige,

ure

ure & ſeca cum illis non ingeminarent? quod eum ad furcam, aut Gęmonias raptandum non curarent? quod non differrent eum ad exteros Reges, Principeſque, ut de eo mereret Carnifex? Alia ipſis mens, alius animus. Oderunt ſanguinaria omnia Conſilia & carnifices voces contra eos, quos pios & Dei timentes vident; hæreticidam oderunt, hæreticum, ſi pius ſit, amant: Pietatem, modeſtiam, docilitatem animi tanti faciunt, ut eum, in quo iſta locum habent, favore, non odio dignum arbitrentur, etiamſi graviter etiam erret. Inimicum diligere, hoſti benedicere, maledicentibus benedicere jubentur, quanto magis errantibus quidem, ſed pijs, ſed Dei timentibus, ſed veri ſtudioſis: impios, peccatores, profanos, homicidas, &c. odiſſe Chriſtiani animi gloria eſt; errantibus, ſed pijs favere, decus putant.

Atqui hæreſes multas easque peſtilentiſſimas fovebat. Eſto. Ne hæreſis quidem debet eſſe cauſſa odij, quando is, qui eam tenet, vir probus eſt, & conſcientiæ ſuę intereſſe aſſerit, ut ab eâ non diſcedat, eo quod hęreſin eſſe non intelligat. Alia eſt ratio, quando hæreſis ſignificat pertinacem contendendi libidinem de re nihili, & quæ ad pietatem ac ſalutem nihil facit, quamque talem

talem esse is, qui contendit, apud animum suum persuasus ac convictus est. Hæc enim hæresis pertinaciam habet palpabilem & culpabilem, & de eá loquitur Apostolus ad Tit. 3. 1. Corinth. 11. Ista hæresis aliud nihil quàm inculpabilis error est. At errans odio non est dignus, sed commiseratione: Docendus est, instruendus est tanto ardentius, quanto errat gravius, imprimis si docilem, si supplicem se præbeat, & paratus sit rationes dare & audire: In hac hæresi non habet locum pertinacia, aut si aliquando locum habet, de eá non nisi Deus cordium inspector judicare aut potest, aut debet. Nemo præsumi debet studio errare velle, ubi se certissimum æternæ suæ salutis damnum incurrere novit. Non cadit in hominem tam barbara cogitatio, ut studio æternum miser esse velit: saltem qui nullum infallibile ac peremtorium Ecclesiæ Iudicium in terris agnoscunt, ij pertinaciam nullam possunt aut debent impingere alijs, nisi eodem jure secum agi velint. Pontificiorum, qui Ecclesiam suam errare non posse credunt, alia est ratio. 2. Sed unde obsecro constabat jam tum Vorstium hæreses, easque multas & pestilentissimas fovere? An judicio aliquo publico damnatus erat Vorstius? An convictus? Nihil horum:

 Imò

Imò tantum abeſt, ut convictus aut damnatus fuerit ullius hæreſeos Vorſtius, ut ea ipſa, quæ ipſi imputabantur pro hæreſibus, à ſe rejici, quin & nonnulla pro graviſſimis hæreſibus à ſe ipſo haberi affirmaret, idque tantâ ſæpe argumentorum vi, tantaque animi præſentia ac moderatione, ut auditores vel invitos in adſenſum raperet. Vidi & audivi non ſemel, quomodo ad incitas redigeret eos, qui cum Capello hæreſes ipſi impingebant. Et erat ea viri moderatio, ea pietas & humilitas, ut qui nollet vel invitus faveret dicenti & cauſam ſuam agenti, adeò ut, ſi erraret, hæreticus tamen pertinax dici nullo modo mereretur. Quin & ea fuit fiducia animi, ut ipſi Synodo Dordracenæ fidem atque innocentiam ſuam probare obtulerit, idque ſupplex ſemel atque iterum petierit: Sed pudeat æternùm Synodum illam, quòd damnaverit eum, quem audire noluit ſupplicantem.

Sed hæreſes maliciosiſſimè diſſeminabat. Carpat te Deus, impudens os. Non poteras homini pio, homini mortuo, homini, quem fortè nunquam vidiſti, nunquam audiviſti, maledicere niſi in ſuperlativo gradu; Malitiam ſi in calore orationis ei impegiſſes, quid poteras impingere atrocius? quid, quod minus probare poteras? Nunc cum mali-

maliciosissimè eũ egisse, non dicis tantum, sed etiam sedato animo scribis, quin & publicè defendendum suscipis, quis pudor, quæ frons? Reposcet à te Deus tantum scelus, nisi pænitentia seria veniam poposceris. Ego vidi & novi hominem, dum vixit; sed à malitia tam eum esse alienum, vita, sermones, & actiones ipsius omnes testabantur, quàm credo Capellum ab ea alienum videri velle.

Quod de Remonstrantibus subjungit, copum eorum fuisse introducere licentiam quaslibet novitates invehendi, in eo facit psis non minorem injuriam. Scire poterat & debebat, quoties & quàm seriò contraium fuerint protestati; neque ullum eiusce ei indicium unquam allatum fuisse, etiam um in Synodo Nationali, ut id fieret, obixè & sæpe peterent. Episcopij Oratio atis hac in re testatam fecit innocentiam psorum. Nemini mortalium ea prægranis videbitur, nisi qui innocentiam eorum ı ea detegi ægrè fert. Quod si tamen ea Capello prægrandis videbitur, aut si Remonstrantium omnium defensionem vide: mavult, legat Præfationem Remonrantium, quam Confessioni suæ præmiseınt: ibi communis omnium vox sonat; icentiam ipsis exosam atque invisam,,

 esse,

,, esse, non minus, imò plusquam tyranni-
,, dem: Mediam viam inter utramq; tenen-
,, dam esse: & si omninò id fieri nequeat,
,, tutius multò esse sub tyrannide quàm li-
,, centia vivere: plus enim periculi esse,
,, ubi omnia quàm ubi nulla licent: Pietatis
,, terminos non esse licitum loco movere;
,, Caritatis & prudentiæ esse statuere, quo-
,, modo intra reliquos consistendum sit, ne
,, conscientijs vis fiat, & pax tamen ac con-
,, cordia publica sarta tecta maneat; In
,, utroque peccari graviter posse & solere:
,, multos esse, qui longâ tyrannide pressi
,, in licentiam, ex altera parte positam, solo
,, tyrannidis odio incidunt: eosdem verò,
,, postquam licentiam sibi sumserunt, om-
,, nia pænè, quæ ad pietatem parum aut ni-
,, hil faciunt, magno animo innovandi &
,, toti Christiano orbi in os contradicendi,
,, simul atq; alicubi pedem fixerunt, tanto
,, licentię odio ferri, ut contradictionem
,, nullam vel minimam ferant, imò contra-
,, dicentium animis & linguis fibulam im-
,, ponant, multo arctiorem, quàm eã, quam
,, ipsi suis conscientijs ac linguis antea ex-
,, cusserunt. Ab his sese alienos esse profi-
,, tentur, & ut ne, vel odio tyrannidis in li-
,, centiam, vel licentiæ odio in tyrannidem
,, incidant, solicitè operam dandam esse
existi-

existimant. Repræsentarunt toties hoc Remonstrantes, ut mirum sit, quomodo tribuere nihilominus eis Capellus audeat, quod licentiam affectaverint.

Licentiam hanc obtegebant duobus speciosis Titulis. Primus erat fraterna Tolerantia; alter verò libertas prophetandi. Non opus habebant tegere licentiam, quam ex animo oderant. Tolerantiam fraternam & Prophetandi libertatem amabant, & amare se apertè profitebantur. Neutra cum licentia commune quicquam habet. Tolerantia fraterna non necessariò schismati opponitur: Libertas prophetandi excludit tyrannidem: Illa tum locum habere ipsis semper videbatur & etiamnum videtur, cum pietatis periculum non est, quamdiu ex præscripto Christi ita vivi ac doceri potest, ut salutis spes non laboret: ubi periculum hujus rei est, ibi prius quidem tentanda omnia remedia, ad periculum istud tollendum comparata: Sed, si ea frustra sint, merito jure solius æternæ salutis amore secessionem fieri. Reliquas omnes secessiones, factiones potius esse politicas, aut populares seditiones, credunt, quàm religiosa divortia: imprimis si cum damnationibus & Anathematis fiant: ferè Reipublicæ negotium & Regionis controversiam ijs misceri, quæ cum Reli-

gione & conſcientiâ ſæpe nihil aut parum habet commune: Et hujuſmodi ſeceſſiones non paucas in Chriſtiano orbe factas cum viderent, Tolerantiæ, tanquam Panacææ cujuſdam, remedium rectè adhiberi poſſe judicârunt: Et quia credebant Tolerantiam, quam Ordines Hollandiæ ſanciverant, locum habere poſſe inter ipſos & Adverſarios ipſorum; ſi modò ea mutua eſſet, & intra certos ac præſcriptos terminos placidis animis utrimque ſtaretur; pro eâ etiam ſtabiliendâ omnem operam navârunt, rati ſufficere, ſi neceſſaria atque utilia ad pietatem & ſalutem utrimque tenerentur, animorumque ſimul ac ſententiarum divortia non fierent. Ita cenſuerunt ſemper, atque etiamnum adhuc cenſent. Schiſma interim non exiſtimant ſemper in ſolâ cætuum diverſitate poſitum eſſe, ſed in animorum disjunctione, quâ fit ut cætus cætum anathematizet, tanquam Chriſtiano nomine indignum. Fieri enim poſſe credunt, ut cætus alij alijs puriores nobis videantur, noſque non huic, ſed illi cætui nos aggregemus, non quòd in illo ſalvari nos non poſſe credamus, ſed quòd in hoc via ſalutis planius proponi nobis videatur; Unde Synagogas plures & unum Dei Templum nihilominus eſſe poſſe ſibi perſua-

persuadent. Quod si prior ista Tolerantia impetrari non possit, hanc secundam saltem commendatam omnibus esse volunt; eo quod citra omnem controversiam salva constare possit tota Religionis Christianæ essentia, ac proinde concordiæ pacisque vinculum, etiamsi cætus varient.

Libertatem Prophetandi in pretio etiam se habere profitentur. Nihil ea commune habet cum licentia: Circumscripta est prudentiæ & caritatis Christianæ legibus. Prudentia jubet, ut temporum, locorum & rerum diligens ratio habeatur; Caritas, ut personarum. Hinc nemini fraudi esse debere contendunt, si liberè, ubi & quando oportet, considerationes suas aperiat, imprimis quæ ad Pietatem promovendum utilitatis aliquid habere videntur. Novæ eæ sint, an veteres, susque deque habendum existimant. Si Verbo divino & rectæ rationi consentaneæ esse reperiantur, pari alacritate novas recipiendas, quâ veteres rejiciendas putant. Si aliter facerent, Veritatis studiosi non essent. Et hinc pleraque mala in Christiano Orbe oriri credunt, quod quisque in eâ, quâ semel à primis annis imbutus, aut in quam occasione hac aut illâ delapsus est, Sententiâ,

 glorio-

gloriosum putet consenescere. Neque mirari satis possunt, axioma hoc placere ijs, qui nuper Novitatibus tot ac tantis Christianum orbem turbare non dubitárunt; illos libertati obicem ponere, qui sibi ipsis licentiam fecerunt vetera & recepta omnia uná pænè liturá delendi; illos novitatis arcessere alios, qui Novitias ipsorum ac verè paradoxas opiniones respuunt aut convellunt. Vix toleranda est hæc tam immanis Tyrannis in novitia sectá, & eá, quæ fatetur, nullum infallibile judicium in terris à Christo relictum esse, unde nos pendere necesse sit. Sed videamus, quid in utrâque culpet Capellus.

Tolerantiã, inquit, *scimus multis errantibus cum laude concessam, sed & scimus eam à nullo mendacij Doctore meritò postulari.* Et hic contra umbram suam pugnat Capellus. Supponit Remonstrantes supplices orasse Tolerantiam ab adversarijs suis. Nihil minus. Tolerantiam mutuam statuerant ac sanciverant Ordines, auditis utrinque partibus, & quia id rectè ac jure factum credebant Remonstrantes, laudaverunt & probaverunt Tolerantiam. Ut eam à cæteris postularent opus non habebant. Eodem jure dabant, quo petebant. Quod si quando postulasse eam visi sunt, benevoli id potius, quam supplicis

plicis animi signum fuit. Plures causas habebant, ut non tolerarent Adversarios, quàm ut tolerari ab ipsis peterent. Non parum enim de jure suo remittebant, quum placita tam horrenda, tam noxia, &, si per se æstimentur, non modo virtuti uni atque alteri, sed toti Religioni & Pietati Christianæ noxia tolerare se velle profitebantur; Sola caritas & fraterna commiseratio ita facere eos jubebat. Nimirùm credebant ad extrema remedia non esse veniendum, nisi tentatis primum lenioribus. Multorum animos benignitate flecti, qui aspeiltate acuuntur ad perniciem publicam: Suasionibus & argumentis fortius & efficacius eximi errores, quàm immoderatis ac crudis partium studijs. Et jam id curaverant Ordines, ut quę maximè atrocia atque horrenda erant in opinionibus adversariorum silentio premerentur; quin & tales terminos posuerant, intra quos stari tutò poterat. Sed posito etiam, quod eam postulassent, non postulassent tamen Tolerantiam, ut Capellus vult, mendaciorum aut saltem opinionum, quas jam aut ipsis, aut alijs constabat mendacia esse. 1. Ipsi eas pro mendacijs non habebant. 2. Nullum Concilium, nec Vetus nec novum, uspiam terrarum eas mendacij damnaverat. 3. Non

 postulassent

postulassent Tolerantiam nisi ad tempus, usque dum à Synodo legitima decisio facta esset. 4. Non petijssent minori jure, quàm in Eirenico suo Paræus tolerari suos à Lutheranis petit.

Duo hic quærit Capellus. 1. *An meritò possit à Doctore mendacij postulari Tolerantia?* 2. *Si non, An postulanti jure concedi possit?* Primum quod attinet: *Tolerantiam ab ijs*, inquit, *qui falsa docent, iniquè postulari dicimus.* Hic primum noto, ineptam esse Disputationem, quando Status Controversiæ in principio clarè atq; expresse non ponitur. Id hic fit. Ita generaliter loquitur Capellus de Tolerantia, ut, quis Status Quæstionis sit, intelligi nequeat. Quicquid generale est, id simile est confuso. Non distinguit, quos errores, quæ falsa intelligat; an omnium parem & eandem esse rationem velit. 2. Non determinat, quam, aut qualem Tolerantiam intelligat: An Tolerantiam, quâ quis toleratur, ut Ecclesiæ membrum maneat. An, quâ quis toleratur, ut Ecclesiam doceat, & quidem, An ita ut maneat in eadem communione, an ut ab ea separatus & disjunctus. Hæc Disputatoris erat accuratè proponere, & Præceptoris imprimis discipulis distinctè examinanda offerre. 3. Non discriminat inter eos, qui falsa docent,

cent, quæ ipsi falsa esse non ignorant, & inter eos, qui falsa docent, quæ tamen falsa esse ignorant. Denique inter eos, qui non modò ignorant falsa esse, quæ docent, sed qui ea credunt etiam verissima esse, adeóque necessaria ut doceantur, ad æternam salutem consequendam. Primos iniquè postulare, ut tolerentur, nemo dubitat: at secundi & tertij generis Doctores iniquè id postulare, quo jure dicit Capellus?

Quod erroris, inquit, *in Religione potissimùm, is sit genius, ut qui fallitur, etiam fallat.* Itáne Capelle? Ergone fallere rectè tibi dici videtur is, qui imprudenter fallitur? Quis credat, hoc ex Reformato cerebro proficisci? Non rectè sanè fallere dicitur, nisi qui fallendi animum habet: quomodo itaque fallere dicetur, qui animum habet juvandi, succurrendi, & salvandi eum, quem in errore versari credit? At tales sunt, qui docent ea, quæ credunt vera esse, etiamsi falsa sint, & imprudenter fallantur. Et hujus generis censendus est error omnium eorum, qui in Religione errant. Error enim, si voluntarius est, error amplius non est: Scelus est, imò sceleris atq; impietatis apex, studio aliquè fallere velle in negotio Religionis.

Id

Id enim tantundem eſt, atque operam dare velle, ut quis æternum pereat. At hoc de nullo errante, qua tali, præſumi unquam debet. Hoc ſi ita ſit, quæ iniquitas, quæ injuſtitia in eo eſt, ſi is, qui errat aut imprudenter fallitur, poſtulet, ut in docendo toleretur? *At cum falſa doceat*, inquies, *reipſa fallit, etiamſi imprudens.* At falſa non docet, inquam, judicio ſuo, ſed alieno, quod nihili facit. Itaque non fallit, nec fallere vult, ſed officium ſuum facere, & alios juvare vult, ut æternùm ipſis benè ſit. Quæ voluntas tantò æſtimanda eſt juſtior, quantò id, in quo errat, exiſtimat eſſe dignius, magiſque neceſſarium vel utile quod doceatur. Et certè, ſi hoc Axioma valere debet, neceſſum eſt ut fateatur Capellus, nemini unquam licere poſtulare ab alijs, ut toleretur in docendo ea, quę non conveniunt cum iſta Doctrina, quæ ſemel recepta eſt, aut recepta eſſe creditur. Cum enim is, qui id poſtulat, ſemper credatur falſa docere ab ijs, qui contraria ipſi docere ſunt conſueti, ipſe autem ſui ipſius Iudex eſſe non poſſit, neque magis cenſeri debeat vera docere, quia ſe vera docere ſibi perſuadet, quam is, qui falſa docet, cum is etiam ſibi perſuadeat ſe veriſſima docere; utique neceſſum eſt, ut iniquè eum poſtulare dicamus, ut toleretur

leretur in docendo. Hoc si semel concedatur, videat Capellus, an non veritati ostium axiomate isto suo claudat, & magnis multísque absurditatibus latam fenestram aperiat. Certè, alia vox, alia oratio fuit eorum, qui olim se in Belgio tolerari postulabant, & ista unica conditione Regi Hispaniarum milliones aliquot auri offerebant, qui libris varijs tuebantur, Tolerantiam ejusmodi divinis humanísque legibus licitam adeoque utilem esse Reipublicæ Christianæ. Et dispar longè fuit etiam oratio eorum, qui in Gallia olim tolerari petebant, & postulatum illud suum usque adeò justum credebant, ut armis etiam illud contra Principem & Dominum suum legitimum sibi adserere ausi fuerint. Neque est quòd hic Capellus dicat, se non loqui de quavis Tolerantia, sed de ea, quæ in eadem Ecclesia & communione est, qualem nunquam Belgæ aut Galli sibi concedi petierunt. Esto, ita sit; manet tamen eadem difficultas. Nam si idcircò iniquè postulat mendacij Doctor Tolerantiam, quia Religionis genius is est, ut qui fallitur, etiam fallat; quomodo jure postulabit Tolerantiam extra eam communionem? Postulabit enim, ut fallere sibi liceat extra communionem. At hoc nunquam ipsi postulare licet.

cet. Viden ut Tyrannidi sternatur plana via, & damnentur omnes, qui unquam postularunt tolerari se ab ijs, à quibus diversa docebant? Sed videamus, quid de Secundo membro dicat.

Ergòne potest jure concedi, quod iniquè postulatur? Potest sanè. At si hoc potest concedi, & quidem jure, quomodo verum est, quod Thes. 42. dicis non minus universaliter: *Nunquam debet concordia quæri cum hominibus veritatis divinæ dispendio?* Hæc non conveniunt. Deinde secundò, sic contra te argumentor: Nemo potest alicui jure concedere, ut porrò fallere ipsi alios liceat, imprimis in rebus, ad fidem & pietatem spectantibus. Ratio Majoris duplex est. Primò, quia si non licet ei, qui imprudenter fallit nisi perinjustè petere, ut porro sibi fallere liceat, multo minus licet ei, qui scit alium fallere, prudens sciensque concedere, ut porro ipsi fallere liceat. 2. Quia alioqui concedi jure alicui posset, ut alios, quantum in se est, æternùm perdat, quod absurdum est. At qui concedit mendacij Doctori docendi Tolerantiam, is concedat necesse est, ut alios, quantum in se est, perdat: *Hic enim est erroris in Religione genius,* verba tua sunt, *ut qui fallitur, etiam fallat.* Conciliet hæc Capellus, si potest. Neque juvabit eum, si dicat,

dicat, Intentionem eius, qui concedit Tolerantiam, non esse, ut Doctor iste alios fallat; Intentio enim bona non sufficit ad hoc, ut jure aliquid fieri posse dicatur. 2. Nec intentio ejus, qui postulat tolerari, est fallere. Et si tamen hunc, non tantum injustè, sed perinjustè postulare dicis, ut fallere sibi liceat, quæ ratio est, cur illum jure concedere dicas, ut alios fallere ipsi liceat?

At in litibus certè potest quisque jure suo cedere, licet sentiat, id sibi per vim aut fraudem unquam eripi. At qui cedit alicui coactus, non rectè dicitur jure concedere id, ad quod cogitur. Deinde negotium Religionis & salutis proximi nostri non est jus nostrum, quo nobis cedere licet; sed jus Dei & proximi nostri, quorum interest, ut nunquam à nobis concedatur id, quod unius gloriæ & alterius æternæ saluti per se obest ac nocet. Alioquin nec Deum glorificamus, nec proximum nostrum servamus, quantum in nobis est, sed per nos aliquo modo stat, quominus illius gloria & hujus salus promoveatur. In litibus alia plane ratio est: in ijs cujusque jus proprium versatur. De jure autem suo quisque cedere potest, non tantum cum jus suum sibi ereptum iri videt, sed etiam volens ac sponte sua. Nemo enim sibi ipsi injuriam facere creditur.

Et

Et in litibus, qui de jure suo cedit, is tantum abest ut alteri, cum quo litem exercet, injuriam faciat, ut contra cedendo ipsi beneficium non exiguum præstet.

In negotio Religionis errantes considerari possunt, ut seducti, vel ut seductores. At hic jam mutatur Status Quæstionis. Quæstio enim instituta fuit de tolerando Doctore mendacij. At Doctor mendacij non recte consideratur, vel ut seductus, vel ut seductor. Quod si nihilominus id velit Capellus, ad rem tamen adhuc nihil dicit. Perinde enim est, sive Doctor aliquis consideretur ut seductus, sive ut seductor. Seductor enim non intelligitur à Capello, qui seducendi intentionem habet, sed qui reipsa, etsi imprudenter, alios seducit. Quid autem ad rem facit, sive is primus sit erroris author, sive à primo seductus: Seducti enim non rarò seductoribus ipsis sunt pejores. Sed esto, sequamur confusum disputatorem, & expediamus, quæ sine ordine ullo dicta sunt.

Optimus quisque remotissimus est à suspicione, ac indubiò putat in meliorem partem omnia sumenda. Ita est. Utinam Capellus cum suis axioma hoc tam intelligeret practicè quàm theoreticè. *Possunt*, inquit, *errantium eæ dotes esse, ut meritò credas, eos falli potius, quàm fallere.*

At,

At Capelle, antea dixeras, *erroris in Religione genium hunc esse, ut qui fallitur, etiam fallat.* Quomodo hæc conveniunt? Sed esto; transeat etiam hoc cum cæteris. *Possunt*, inquit, *errantium eæ esse dotes, ut speres, cum iis intermoriturum errorem, nullo brevis Tolerantiæ damno.* Quis hæc confusa evolvat? De errantibus in genere loqui videtur, cum de Doctore erroris quæstio sit. De errorum qualitate ac discrimine nihil prorsus definit. Deinde de Tolerantia loquitur, sed quam præcedit promissum de non modò nō docendo palam, sed ne propugnando quidem Doctrinam. Age nos experiemur, an mentem ejus rimari possimus. Errantes, de quibus loquitur Capellus, vel errant errorem, qui cum fide & salute ipsorum errantium aliorumque aut consistere omninò non potest, aut saltem qui fidei & saluti ipsorum detrimentum adferre aptus natus est; vel errant errorem qui lethalis non est, aut qui nec errantis, nec aliorū, qui in eundem errorem incidunt, saluti per se noxius est, id est, quo stante, fieri nihilominus potest, ut ij, qui ita errant, credant omne id, quod necessario credendum est, ut Deo & Christo obediant atque ita salvi fiant. Si errantes primum genus erroris errent, dicat Capellus an statuat, jure tolerari istos posse

& concedi ipsis, ut errores istos, aut habere, aut docere permittantur, sive semper, sive aliquamdiu, inter eos, qui tum suæ tum aliorum salutis sunt studiosissimi? Si affirmet, videat tum etiam atque etiam, utrum tolerari possit in communione Christi externa is, quem certum est membrum Christi esse non posse, nec salvari posse cum Christo, quamdiu in errore isto manet. Quotquot certè in externa communione Christi tolerantur, de ijs, saltem judicio caritatis, statuendum est, quod sint vera Christi membra, ac proinde in statu gratiæ ac salutis posita. At de ijs, qui istos errores errant, id statui non potest. Neque verò caritatis nec prudentiæ Christianæ est, tolerantiæ limites usque ad taliter errantes, nedum ad eos, qui errata ista lethalia docent, extendere. Si Capellus neget, se de istis errantibus loqui, sed de ijs solis loqui se dicat, qui errant errores non lethales, id est, cum quibus fieri potest, ut quis sit verus Iesu Christi discipulus, & spem vitæ æternæ habeat; tum videat primò, quam ineptè egerit, cum ita generaliter ac confusè de errantibus in genere loquutus est. Secundò, an non ineptius multò egerit, quod in dubium vocet & magno molimine disputet de eo, an tolerari possint, qui errant errores non

lethales

lethales, sive sint Doctores & Pastores, sive Discipuli & Oves. Quis enim pius aut pacis studiosus de eo disputet? Nec enim periculum ullum verum, aut ad seductores, aut ad seductos, ex erroribus aut errorum istorum doctione, ut ita dicam, redire potest, quando id tantum seriò inculcatur; errorem, quem is errat, aut de quo quæstio est, fundamentalem non esse. Hoc enim amuleto, si Ecclesia seriò fuerit instructa, cessat periculum seductionis. Deinde, ipsa libertas periculi omnis remedium est: Cum contra, si errores omnes ac singulos etiam minutissimos, qui errores tibi videntur, cum rigore tollere satagas, & in errantes severis legibus ac conditionibus animadvertas, periculum non tollas, sed augeas: Fit enim ut decisionibus non necessarijs ingenia acriuscula irritata, odia intus alant, quæ non multò post in apertas factiones exeunt; aut si severiter ac publicè reprimantur, in occulto virus suum disseminent, eruptura aliquando cum charitatis periculo ac damno. Nullius autem veritatis non necessariæ, nec valdè utilis, conservatio æquare potest jacturam ac detrimentum charitatis. Sed fortè de Erroribus agere se dicet Capellus nec præcisè lethalibus, neque etiam

admodum levibus, ſed de ijs, qui verſantur circa veritatem, quæ utilis eſt, aut utilis ſaltem eſſe creditur ad verum Dei Chriſtique cultum rectè exercendum & ad ſpem æternæ ſalutis in animis noſtris fovendam. Eſto. At nec circa hoc Caput difficultas tanta erat movenda. Statuendum ante omnia, tanquam indubium, erat, Tolerantiam eorum, qui circa utilia iſta errant, ſive ſeductores ſint, ſive ſeducti, per ſe licitam eſſe. Salvis enim neceſſarijs omnibus, nullius hominis ſalus in periculum adducitur. Deinde, quia tamen error omnis fæcundus eſt, &, ut ut parvus in principio, magnos tamen errores de ſe non rarò parere ſolet, prudentia tantum opus eſſe dicendum fuerat, ut neceſſariorum omnium veritati benè caveatur, ne occaſione erroris tolerati labefactari unquam poſſit, aut detrimentum aliquod pati. Hoc ubi factum fuerit, periculum contagionis ceſſabit, error paulatim ſponte ſua evaneſcet, & animorum concordia manebit ſarta tecta. Alijs & ſeverioribus molitionibus irritatur mali atrocitas, non ſanatur. Sola pro neceſſarijs ſollicitudo facit, ut ſaluti ſingulorum & omnium paci, ac libertati ſimul conſuli poſſit. Fieri enim vix poteſt, quin ij, qui in neceſſarijs conſentiunt, ſi modò viri boni

 ſint,

ſint, quod ſemper præſumendum eſt, niſi contrarium appareat, in cæteris rebus omnibus, in quibus diſſentiunt, terminos moderatos reperiant, intra quos lubentes volentéſque compingi ſe ſinant boni publici cauſsâ. Affectus dominentur neceſſe eſt, ubi turbatur ob alia, quàm quæ præciſe neceſſaria ſunt. Turbatur autem tum, cum quieti externæ adeò conſulitur, ut libertati omni, etiam in rebus non neceſſarijs, peſſulum obdamus: aut contra, cum libertati in univerſum ita indulgetur, ut nullis æquis moderatíſque conditionibus eam frænari patiamur in rebus non præciſè neceſſarijs. Soli caritatis & prudentiæ defectui tribuendum eſt, cũ pax non colitur, ubi opinionum divortia circa res non neceſſarias nata ſunt. Quis enim, ſi modo pius ſit, non ad quaſlibet pænè conditiones, conſervandæ pacis gratiâ, adduci ſe patietur, ſi credat, non præciſè neceſſarium eſſe, ut doceatur id, in quo ab alijs diſſentit, & interim videat, libertati ſuæ vim nullam fieri? Næ aut improbus, aut perverſus ſit neceſſe eſt, quiſquis ad quaſlibet leges adduci ſe non patitur. Hæc paulò prolixius dicenda putavi, quia video, Capellum in eâ eſſe opinione, ut libertatem diſſentiendi aut diverſa docendi omnẽ

ex Ecclesiâ proscriptam velit, idque eâ solum de causiâ, ut externa tantum tranquillitas & pax in Ecclesiâ non turbetur: & quia id unum agit, ut externæ quieti Ecclesiæ quovis modo consulat; hinc est quòd tam solicitè & tam operosè de modo tolerandi errantes, sive dissentientes, hic laboret, tanquam si scopus Christianorum unicus esse debeat, curare ut externè quovis modo benè ac tranquillè habeat Ecclesia. In quo vehementer non eum tantum, sed & multos Christianorum errare crediderim. Pax vera nulla est, quæ animorum consociatione non constat. Itaque sic paci publicæ consulendum est, ut libertati debitæ vis non fiat. Quin & ratio docet, tum demum optimè ac tutissimè consuli communi paci atque animorum concordiæ, cum libertati suus conceditur locus, solis prudentiæ & caritatis cancellis circumscriptus. Ubi libertas circa non necessaria omninò pellitur, ibi viget Tyrannis, ibi animorum vincula dissolvuntur, ibi suspicionum, odiorum, machinationum plena sunt omnia, & pro concordiâ verâ non nisi larva atque hypocrisis pacis ac concordiæ externæ colitur. Violenta enim sunt media pænè omnia, quæ eum in finem adhibentur: Violentia autem omnis generat odia: quicquid enim exprimitur

mitur grave est; unde fieri non potest, ut pax ista duret: malus enim diuturnitatis custos est metus, multò pejor odium, imprimis quod premitur. Hæc si Capellus accuratè expendisset, non tam operosè ad quæstionem utramque à se propositam respondisset. Duo tantùm dixisset, Tolerantiam in rebus, quæ præcisè necessariæ non sunt, postulari & cõcedi jure posse dixisset, sive Doctor, sive Discipulus sit, qui eã postulat, aut cui ea conceditur. Deinde prudentię & caritati cętera omnia detulisset. Istarum enim duarũ virtutum ope facilè est viam reperire mediam, quâ libertati & paci simul consulatur, & confusio omnis atq; offensio vitetur. Non ivisset per tot ambages, per tot distinctiones; non tot cautionib⁹, tot conditionibus se & rem totam intricasset. Sed alia ipsi mens est; ut externam pacem in Ecclesia reperiat, tanquam unicum ferè bonum suũ, libertatẽ dissentiendi nullã in ea locũ habere vult, nisi eam, quę intra animã & conscientiã cujusq; propriam manet æterno silentio & silentij promissione circumvallata. Quod si verò hoc commodè & sine perturbatione obtineri nequeat, tum connivendum ad tempus, habendam esse rationem qualitatis & quantitatis personarum, ne aut immature, aut importune quippiam fiat, cum majore

 peri-

periculo ac damno desideratæ illius quietis & tranquillitatis externæ. En hæc est Theologia Capelli circa Tolerantiam eorum, qui errare ipsi aut Ecclesiæ ipsius videntur in rebus non necessarijs ad salutem. Et huic convenit etiam Ecclesiarum ipsius praxis. Neminem dissentientem in ullo vel minimo Confessionis ipsorum articulo ferunt, si modo tutò eum punire possunt: alioquin serviunt tempori & scenæ: in Doctore verò aut Pastore non modò non ferunt dissensionis professionem, sed ne quidem dissensionis cogitationem. Si enim dissentire tantùm suspicentur, sive quia phrasibus istis non utitur, quibus ipsi uti consueverunt, sive quia argumentis quibusdam non utitur, quæ ipsis usitata sunt, sive quia cum singulari zelo bonorum operum necessitatem urget, continuò Quæstionibus, examinibus, obtrectationibus ei imminent, ut, quam libenter ipse celatam voluisset, dissensionem extorqueant, vel si tergiversetur, ut veluti proditorem, qui per cuniculos suffodit veritatem, obruant: Nec eruditionis, nec pietatis, nec meritorum ipsius ratio habetur: quieti consulendum est: omne id, unde quies turbari aliquo modo potest, protinus in herbâ opprimendum est: Nemini parcendum, Tros

Ruti-

Rutilusve fuat. Pax Ecclesiæ externa suprema lex esto. Si oppressus pareat, benè quidem; gratia fortè illi fiet, sed eâ lege, ut seipsum libertate omni exuat & silentio æterno mancipet. Si non pareat, eo quòd rationibus se convinci non sentiat, aut alijs de caussis, tanquam in contumacé animadvertitur. Si turbare pergat, ut tanquam in perturbatorem pacis & quietis ipsorum animadvertatur gladio, fasciculis, laqueo, vel carcere, operam dant. Atque ita quidem Reformati nostri Doctores suæ carnali quieti ac veritati, uti credunt, consulunt. Excusabilius, si Sententiæ eorum, à quibus discesserunt, subscriberent, id est, si crederent cum Pontificijs, Ecclesiam in eo, quod semel definivit, errare non posse, aut Reformationem suam tam exactam absolutamque esse, ut in eâ nihil unquam desiderari possit: Sed cum contrarium prorsus se credere profiteantur, equidem non modò malè in eo facere, sed longè Pontificijs deteriores esse censendi sunt, qui in omnibus ijs, quæ expresse ab Ecclesiâ definita non sunt, libertatem concedunt sanè liberrimam, nullo pacis aut concordiæ suæ damno ac detrimento. Sed ferè fit, quod Capellus Thes. 41. ait; *Nulli tolerantiam veritati negant insolentius, quàm qui toleran-*

 tiam

tiam erroribus ſuis, ſæpe peſtilentiſſimis, poſtulaverunt obnixiſſimè. Docuerunt id, inquit, *olim Arriani*. Sed non opus erat, ut tam longè abiret Capellus, docent id hodie (proh dolor!) Reformati, & cum ijs Capellus ipſe. Notæ ſunt humiles ac ſupplices ipſorum voces, Libelli & Remonſtrantiæ non unæ, cum adhuc ſub jugo Hiſpanorum & Pontificijs gemerent, ut Tolerantia ipſis concederetur, ſi non in eadem communione, ſaltem in eadem Republicá; Nec ſufficiebat tolerantia liberæ ac privatæ diſſenſionis, aut quæ intra parietes domus claudebatur, Tolerantia apertæ ac publicę profeſſionis poſtulabatur; quia ſine eâ libertatem conſcientiæ ſuę ſalvam eſſe poſſe negabant. Et in Gallia nota eſt ipſorum oratio, cùm res ſuas laborare vident, cùm vel gratiâ vel auxilio regio opus habent. Conſcientiæ & profeſſionis libertas, prima & ultima pænè vox eſt: At ubi ipſi rerum potiuntur, ubi vires nacti ſunt, ibi ſtatim cum fortunâ mutatur ipſorum animus, tantò in alios ferocior, quantò antea viſus fuerat humilior: Soli dominari volunt: libertatem conſcientiæ tum ſe concedere dicunt, cum conſcientiam cuique liberam relinquunt, & privatim cuique familiam ſuam inſtruere permittunt. Aliâ libertatem ſponte

te suâ nulli sectæ concedunt. A quibus antea obnixissimè tolerari petierant, eos pellunt omnium primos. Si quibus libertatem concedant, id non nisi inviti faciunt, & majoris mali metu; quin et legibus adeò duris, ut, si eæ ipsis antea positæ fuissent, sub tyrannide gravissimâ se vivere clamaturi fuissent. Testis est una sola Geneva, ne plura alia nunc loca allegē, sed in Galliâ solâ subsistam: Nulli Sectæ in istâ urbe morari, imò nulli mortali istic domicilium figere licet, nisi qui eandem cum cæteris Religionem profitetur, idq; eorundem sacrorum communione testatum facit. Reliqui omnes, veluti profani & anathemate devoti Cananæi, Hitthæi, & Iebusæi, exesse jubentur. Et ex istâ urbe, veluti ex equo quodam Trojano, prodierunt pleriq; mortales isti, eorumque Axiomata. Et hinc idē in omnibus genius, idem omnes simul ardor agit, qui statim & ubiq; se prodit, ubi rerū summâ penes ipsos est. Quàm hæc sit deplorāda simul ac detestanda agendi ratio, mirū est eos nō videre. Nimirum, ne quid gravius dicam, dignos se reddunt qui eodem modo ubique locorum ab alijs tractentur, indignos, quorum querelæ audiantur, aut quorum supplicationibus fides habeatur, juxta Regulam, ***Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.*** Neque tamen
eos

eos hæc ita interpretaturos ſpero, quaſi ego alios in capita eorum concitem: abſit à me tantùm facinus: Non invideo illis favorem & fælicitatem mundi totius: tantùm opto, ne ipſi eam invideant alijs, imò ne eam invideant ſibi ipſis. Si tolerari velint ab alijs, oſtendant ſaltem, ſe alios tolerare paratos eſſe ijſdem legibus, quas ab alijs ſibi ferri poſtulant. Quid æquius? Si nolint; certè exemplo ſuo armant atque incitant alios contra ſeipſos. Neque verò hîc excipere jure poſſunt, ſe ipſam Veritatem docere, cæteros autem alios errare. In eo enim aſſerendo, quod veritatem doceant, fatentur ipſi, fieri poſſe, ut errent: Aut ſi id non fateantur, quis eſt, qui ſibi non perſuadet, ſe non errare? Nemo ſtudio errare vult. Imò ſunt, qui affirmant, ſe in eo dicendo errare non poſſe. Sed videamus, quid moveat Capellum, ut viam hanc ſibi ineundam putet.

Non ſunt, inquit, *facienda mala, ut inde eveniant bona.* Atqui, inquam ego, tolerare errantem aut errorem, qui in ſe tolerabilis eſt, malum non eſt. Imò contra, non velle tolerare errorem tolerabilem, id demum verè malum eſt, & dominatum ac tyrannidem ſapit. Deinde, tolerare malum non eſt facere malum. Toleratur enim malum,

lum, cui tamen contradicitur, quod reprehenditur, quod taxatur: Non enim probat errorem, qui errantem tolerat, sed redarguit; ita tamen, ut propter errorem istum errantem non damnet, aut eum cætu suo indignum non judicet.

Nunquam tamen, inquit, *concordia cum hominibus quæri debet Veritatis divinæ dispendio.* Rectè, cum necessariæ Veritatis dispendio quæri non debet concordia: Concordiæ enim utilitas nullâ parte æquat necessariæ Veritatis damnum. Veritas necessaria tanti nobis esse debet, ut malimus amore mortalium omnium, quàm illâ unâ, carere: Salus enim æterna omnibus bonis præponderat. Attamen. 1. dispendium non patitur Veritas necessaria, cum toleratur error circa non necessariam Veritatem. 2. ne quidem dispendium patitur Veritas non necessaria, cum toleratur is, qui circa istam Veritatem errat: Manet enim Veritas, quæ antea erat, & manet libera illius professio; manet libertas contradicendi errori, eumque confutandi, salvâ animorum concordiâ: dissensio non adimit suum Veritati pretium aut decus. Denique. 3. Quid obstat, quo minus concordia quæri possit aliquando cum dispendio Veritatis non necessariæ? Fieri enim potest, ut ex

Con-

Concordiæ rupturâ multò majora incommoda oritura sint, quàm fructus ex non necessariæ Veritatis conservatione sperari possit. Hoc casu quis non malit Veritatis istius præfractum patrocinium deserere, & errori non lethali cursum liberum dare, majoris boni consequendi aut plurium incommodorum evitandorum gratiâ, quàm importunâ ejus propugnatione se aliósque in profundum multorum incommodorum barathrum præcipitare? Verum quidem est, nunquam licet cuiquam Veritatem abnegare, aut verum dicere id, quod falsum esse credit, & contra. Semper habendus est hic honor Veritati & Conscientiæ, ne unquam falsitatis turpitudine aut infamia maculetur. Neque unquam is honor errori habendus est, ut veritatis nomine decoretur. Sed aliud est errorem tolerare, aliud veritatem damnare. Aliud veritatis non necessariẹ defensionem non persequi præfractè, aliud eam improbare, & errorem contrariũ probare. Qui errorem tolerat, ejusque cursum importunè non sistit, quando eum sine damno ingente sisti non posse videt, is errori non censentit, aut Veritatem non improbat, licet eam non propugnet eo, quo alioquin poterat, zelo. Prudentiæ hic actus est, non perfidiæ. Et quid aget Capellus, si aliter

aliter sentiat? Necessum est ut dicat, concordiam coli non posse in Ecclesiâ cum ijs, qui Objectum Prædestinationis statuunt hominem nondum lapsum, sed increatum adhuc aut integrum; quia cum Veritatis divinæ, quam in Synodo Belgicâ & Gallica assertam esse credit, & à qua se ad extremũ halitum non discessurum jam credo cum cæteris Gallis juravit, dispendio fit. Deinde, necesse est ut dicat, concordiam coli non posse, cum ijs, qui statuunt, actionem, qua Deus hominẽ efficaciter convertit, non esse nisi moralem, uti Camero alijque. Contrariũ enim definivisse vult Synodum utramque, Belgicam & Gallicam. Tertiò, necesse ést, ut dicat, concordiam coli non posse cum ijs, qui statuunt, Remissionem peccatorum sufficere ad Iustificationem nostri, & Imputationem justitiæ Christi activæ nõ esse necessariam ad ejus perfectionem. Hanc enim Sententiam ex Catechesi Heydelbergensi, quæ in Synodo Dordracena approbata est, expressè apparet erroneam esse: ut jam alia non allegem. Quid hîc dicet Capellus?

Ut ut sit, ex hisce, quæ prima hac Disputatione sua Capellus proposuit, liquidò apparet, quid de tota Sequente ipsius Disputatione statuendũ sit. Hypothesis tantum ad Thesin applicetur. Thesis Capelli est, uti ex

ex præcedentibus & imprimis ex Secunda Disputationis Thesi sextâ in terminis liquet: *Curandum esse Pastoribus Ecclesiarum ut ne quid novæ sordis contrahat Grex ipsorum atque ut quæ remanserunt Veteris fermenti sordes eluantur potius, quam ut novis detur locus.* Verba ipsissima Capelli sunt. Unde colligo, ubi vel metus, vel periculum novarum sordium est, vel ubi tutò veteres sordes elui possunt, ibi Doctores aut Pastores, qui sordibus istis polluti sunt, tolerandos non esse. Tota itaque Disputatio hæc uno Syllogismo comprehendi potuisset, cujus Major Propositio est: Veritatem tanti faciendam esse, ut non toleretur doceri quicquam, quo ea maculari potest. Minor Propositio: Arminij Doctrinam continere ea, quibus veritas divina maculatur. Sed noluit Capellus ita apertè Sententiam suam proponere. Multis ambagibus & prolixis primam Propositionem involvere maluit & tegere: Minorem autem mirificè exaggerare, ut speciosior videretur damnatio, & majoribus pluribusque nixa fundamentis. Quo tamen ipso Disputationem totam sequentem, quam inscripsit: *Satiusne fuerit, Doctrinam Arminij tolerari, quàm damnari:* ineptissimam reddidit, & quidem multis modis. 1. Quia si vera est Propositio illa

Capelli,

Capelli, tum profectò ineptum est, postea adhuc quærere, an satius fuerit tolerari, quã damnari Doctrinam Arminij. Assumenda tantùm erat Propositio minor, & probanda; Inde enim Conclusio necessariò sequitur. Tantùm autem abest, ut hoc Capellus fecerit, ut contra præpostero planè ordine quærat: ***Satiusne fuerit damnari, an tolerari Doctrinam Arminij***, postquam jam assumsit, Arminij Doctrinam non tantùm continere ea, quæ falsa sunt & veritatem maculant, sed etiam per quæ fundamentum Religionis Christianæ convellitur, id quod toties antea & disertis plane verbis Thesi decimâ Disputationis Secundæ asserit. Si enim toleranda non est vel ista falsitas, quia Doctrinæ veritas maculatur, quomodo rectè quæritur, an tolerari potius debeat, quam damnari ejusmodi Doctrina falsa, quæ ipsum fundamentum Religionis convellit? Hoc enim est quęrere, an damnari potius debeat, quàm tolerari id, quod prorsus intolerabile est judicio ipsius Capelli. II. Quęrit hoc postquam jam ante asseruerat, Doctrinam Arminij eas hęreses reipsa continere, quę olim in Concilijs quamplurimis à veteribus Orthodoxis damnatę fuerunt, & quas jure merito damnatas esse vult, non tantùm tanquam falsas, sed tanquam intolerabiles,

 puta

puta hęresin Anthropomorphitarum & Pelagianorum. Atqui quis non judicet, ineptè ab aliquo quæri, an satius sit, hanc aut illam Doctrinam tolerari, quàm damnari, qui jam ante asseruit, Doctrinam illam olim jure optimo in diversis Concilijs Nationalibus & Provincialibus, ut intolerabilem, damnatam esse? Imò quis non quæri id ineptè judicet ab eo, qui credit & profitetur, Pastorum officium esse, ut sordes potiùs omnes arceant atque expurgent è grege suo, quàm ut ullas seu veteres seu novas doceri tolerent? Posito enim, quòd omninò Capellus non dixisset, Arminij Doctrinã continere ea, per quę fundamentum Religionis Christianæ convellitur, aut quæ olim in Concilijs antiquioribus damnata sunt, sufficiebat si assumsisset tantùm, eam falsa & erronea continere; quia satis est Capello ad hoc, ut Doctrina aliqua doceri non permittatur in Ecclesiâ, quòd ea falsa sit. Omnis enim falsitas Capello noxia est, quia sordes continet in se gregi inficiendo, quæ eluendæ potiùs sunt, quàm tolerandæ. Hoc autem ita esse, colligo ex ipsis Quæstionis terminis, quos Capellus format. Quærit enim, an tolerari satiùs fuerit Doctrinam Arminij, quàm damnari. Tolerari itaque & damnari opponit, non autem tolerari

tolerari & non tolerari. Vult itaque, Sententiam, qualiſcunque tandem ea ſit, ſi tanquam falſa damnetur, tolerari non poſſe nec debere. Nam ſi falſum aliquid eſſe & tanquam falſum damnari poſſe credidiſſet, quod nihilominus tolerabile eſſe & reipſa etiam tolerari poſſe ſenſiſſet, ineptè oppoſuiſſet tolerari & damnari. Neque verò per damnari intelligere poteſt damnari non ut falſum, ſed ut intolerabile. Tum enim abſurdiſſima nihilominus eſſet Quæſtio, An ſatiùs ſit, Doctrinam Arminij tolerari, quàm damnari, ut intolerabilem? Si enim intolerabilis non erat, quo jure quæritur, An ſatiùs fuerit damnari eam, ut intolerabilem, quàm tolerari? Si intolerabilis erat, quomodo non abſurdè quæritur, An ſatiùs fuerit eam tolerari, quàm damnari? Ex Labyrintho hoc non video quomodo ſe Capellus poſſit expedire. Videtur quidem aliquando judicare, Sententiam Arminij tolerari potuiſſe, & ita loquitur hîc illic, ut non omninò tolerantiam omnem damnare videatur: Sed ſi quis ea, quæ alibi dicit, cùm ex profeſſo de Tolerantiâ agit, cum ijs conferat, fateri cogetur, Capellum aut ſibi non conſtare, imò ſibi ipſi imprudenter contradicentia loqui, aut ſtudio hîc illic diverſa quædam dixiſſe, ut

M 2 mentem

mentem ſuam tegeret,&c, ſi fortè premeretur effugio locum ſtatim reperiret, aut ſi eadem & conſentanea dixit, ſub involucro ambiguitatum latere voluiſſe. Ita cum Theſi 12. Diſput: ſecundæ ait: ***Omninò Belgæ potuiſſent eam, ut in alijs, ſic in Arminio tolerare, ſi ſimpliciter eam in medium protuliſſet Arminius, ut Melanchton in Locis Communibus***; videtur utique tolerantiam docendi concedere. Sed ſi quis ea cum Diſputatione totâ præcedente, & cum Theſi ſextâ hujus Diſputationis alijſque conferat, neceſſum eſt ut credat, Capellum aut planè contraria ſibi dixiſſe, aut iſtis verbis talia quædam dicere voluiſſe, quæ revera nihil minus, quàm tolerantiam concedendam eſſe arguunt. Etenim incertũ eſt, utrum Capellus de totâ Arminij Sententiâ, an de Sententiâ ejus ſolâ circa objectum prædeſtinationis loquatur, 2. Incertum eſt, quomodo Capellus credat, Melanchtonem de re hac tota locutum eſſe. 3. Incertum eſt, quid illud ſit in medium proferre, & quid ſimpliciter in medium proferre; utrum ijſdem verbis, an æquipollentibus efferre, vel tantùm proferre in medium in Conſiſtorio, in Claſſe, in Synodo, an etiam in ſuggeſtu pro concione, in Scriptis libríſque publicis, & an ita, ut nemo ferè intelligat mentem proferentis; an verò

ut

ut quilibet eam intelligat, & de veritate ejus persuasus esse possit: Denique, quid illud sit tolerare ut in alijs; qui enim sunt isti alij? An Doctores & Pastores, an verò privati? Si Doctores & Pastores; ubi tolerantur Doctores ejusmodi, & quomodo? Si privati; quid Tolerantia ista cum hac, de qua agitur, habet commune aut simile? Certè, si propius omnia hæc explicaret Capellus, tum demum constaret manifestè, quàm aut dissimiliter sibi ipsi, aut callidè & tectè hæc dixerit. His adde, quod cum de tolerantia loquitur hac Disput: Secunda, ita de ea loquatur, tanquam si per tolerantiam intelligeretur dissoluta quædam & incircumscripta licentia, qua cuique liceat impunè sententiam adversariam vellicare, traducere, insectari, respuere, & acerbè damnare, uti apparet ex responsionibus ipsius, quas Thesi ultima Disputationis prioris & Thesibus 3. 4. Disput: posterioris facit. Quo quid ineptius? Quis enim, qui ullo, vel Dei vel proximi amore vel salutis propriæ desiderio tangitur ejusmodi licentiam aut sibi dari cupiat, aut alijs concedat? Quid foret Ecclesia aliud, quàm forum litigantium? Quid ambones & cathedræ, quàm arenæ gladiatoriæ? Quid cętus Christianorum, quàm pugilum & luctatorum circuli? Quisquis

quis tolerantiam ſibi & alijs concedi cupit, is eam nullo alio fine concedi cupit, quàm ut pax fraterna tantò ſit certior, tutior & diuturnior in Eccleſiâ. At quiſquis iſtum agendi modum, iſtam effrænem licentiam poſtulat, is finem iſtum ſibi propoſitum habere non poteſt: nihil enim eſt, quod ad turbandum pacem & concordiam, animóſq; in ſe mutuò irritandos efficacius eſt, quàm vaga iſta & incircumſcripta contradicendi licentia. Patietur itaq; facilè circumſcribi libertatem iſtam cancellis juſtitiæ, ne in licentiam degeneret. Lubens abſtinebit ab omnibus iſtis agendi modis, quibus jure offendi frater poſſit, & ut ab ijs idem abſtineat facilè impetrabit: Sententiam ſuam dicet modeſtè, & cum prȩfatione licitȩ amicȩque diſſenſionis; utque idem alius faciat, haut invitus permittet: planè uti in explicationibus varijs locorum Sacrȩ Scripturȩ fieri ſolet apud Reformatos, & apud Catholicos in omnibus, quæ ab Eccleſiâ præciſè definita non ſunt. Et hoc cùm facit, quis, quæſo, offendetur? Quis non gaudebit tam placidâ animorum conſenſione in medijs Sententiarum diſſidijs? Quis non excitabitur in amorem liberum veritatis? Quis non cum voluptate ponderabit, quæ hinc inde cum ſummâ modeſtiâ adferuntur, rationum momenta?

menta? Et ut ut hisce vel illis adsensum prębeat, quis propterea vel hilum minus amabit eum, à quo dissentiet? Christian⁹ animus ita comparatus est, ut adversarius sententiâ multis esse possit, inimic⁹ nemini esse velit.

Dissentire bonos etenim de rebus ijsdem,
Incolumi licuit semper amicitiâ.

Denique ineptè movit hanc sententiam Capellus: Videri enim vult veri studio potissimùm ductus examen ejus instituere, cũ aliam caussam subesse vel cæcus videat. Nempe damnata jam erat Sententia Arminij, non tantùm tanquam falsa, sed etiam tanquam intolerabilis, & damnata solemniter in Conventu tali, in quo Calvinisticarum Ecclesiarum calculi ut consentirent, laboratum fuerat. Gallicæ Religionariorum Ecclesię damnationem jam factam juramenti inusitati religione firmaverant: Damnatio ipsa, & quod eam secutum est schisma, proscriptionibus, edictis, persecutionibus, cęde denique ac sanguine oppressorum sancitum erat. Princeps Sedanensis damnationem factam ratam esse voluerat, & jam locis suis moverat, quibus damnata et triumphata Sententia non omninò displicebat. Principis jussibus hac in re non obluctaturum Capellum, facile erat colligere: quippe qui ante damnationẽ factã Collegã

ſuum D. Tilenum, quem in partes Arminij jam conceſſiſſe certum ipſi erat, Orthodoxum ex cathedrâ pro concione renunciare non dubitaverit, nulla alia ratione adductus, quàm quòd Princeps ita vellet jubetque. Poſt hæc omnia credimuſne Capellum, ſtudio veritatis adductum, Quæſtionem hanc diſputandam propoſuiſſe, & quidem quæſtionem, quæ tota facti eſt, de quo ipſe nihil, niſi per rumorem aut famam accepit, & de quo rectè judicare ipſi impoſſibile fuit, niſi intelligeret arcanum Reipublicæ, unde tota hæc Quæſtio ortum habuit? Et quæ ſubeſſe cauſſa alia potuit, inquies? Nempe calculus Academiæ Sedanenſis deerat adhuc, ne alio quàm communi omnium Calviniſtarum ſuffragio Sententia Remonſtrantium damnata videretur: ut ſuum adjicerent Eccleſiæ Gallicæ, Synodum Dordracenam, cui per imperium regium intereſſe non potuerant, in mediâ Galliâ, ſub ipſis Regis oculis, totidem verbis ac ſyllabis Sententiam dicere juſſerant, & novo atque inuſitato juramento defectum juramenti ſui Dordraceni ſuppleverant. Non poterat Academia Sedanenſis, in meditullio cæterarum ſita, acclamationibus tot ac tantis PSEPHISMÒN ſuum denegare: Celeuſmate igitur illuſtri opus
fuit,

fuit, quo id toti mundo testatum fieret. Hoc Capellus edidit Academiæ nomine. Atque ita PANTES EPEVPHEMEESAN ACHAIOÌ.

Sed quicquid sit hac de re, videamus, quomodo quæstionem hanc propositam tractet. Nulla adfert argumenta, quibus alteram Quæstionis partem adstruat. Tantùm objectiones quasdam sibi ipsi solvendas sumit, quas alicujus momenti esse credidit; sed quas plerasque ita frigidè ac dilutè proponit, ut eas facillimè, aut pro caussâ suâ utiliter solvi posse crederet. Nos illum argumentis novis non urgebimus, neque adstringemus fortiùs quæ proposuit: scimus enim frustra nos laboraturos. Nec enim verisimile est, eos, qui in Synodo Dordracenâ & jam in Alezianâ & Charentonensi tam solemniter damnàrunt Remonstrantes, unquam in gratiam cum ijs redituros, nisi legibus ijs, quas iniquas & conscientijs suis intolerabiles censent Remonstrantes; aut si omninò vellent, eos, qui tam iniquè damnati sunt, unquam cum damnatoribus istis sese conjuncturos, nisi in docendo, judicando, agendo, vias longe moderatiores eos inire videant, à quibus hodie eos tam sunt experti alienos, quàm qui sunt alienissimi. Gaudét Remonstrantes

ſe Deo, Conſcientiæ, & Patriæ ſuæ ſatisfeciſſe, quòd quamdiu cum ipſis uniti vixerunt, morbos eorum ut curarent, pro virili operam dederint. Sed quia curari noluit Babylon, quia medicinam reſpuit, & in eos, qui medicam manum porrigebant, crudeliter ſævijt, & ſævire quotidie non deſinit, valere eam jubent, & ut res ſuas ſibi habeat, ex animo optant. Gratulantur ſibi de accepto repudij libello, & Deo gratias agunt in dies, quod oculos ipſorum aperuerit & magis magiſque aperiat, ut videant atque experiantur in ſeipſis, quibus cum mortalibus uniti antea fuerint, & quàm fęlices ſint, quòd à morbido iſto grege ſeparati ſint: Anima eorum nunquam deinceps veniat in conſeſſus eorum, in quibus tam crudelia & ſanguinaria conſilia agitari vident, quæ vel Barbari deteſtentur; In quibus doceri, foveri rebellionem contra legitimos Dominos, cędē & ſanguinem contra innoxiè errantes ſuaderi, Dominatum & Tyrannidem in diſſentientes ſtabiliri, certiſſimis documentis atq; experimentis perſuaſi ſciunt. In quibus bona opera commendari & mala reprehendi nō niſi dicis cauſsâ edocti ſunt; quippe cum in ijs bona adeóque optima nihil prodeſſe; mala adeóque peſſima Electis nihil obeſſe doceatur: Denique

nique in quibus libertas omnis proſcripta, moderatio omnis conculcata jacet, & ſchiſmati, ſeditioni, non neceſſarijs bellis, oppreſſioni eorum, quos conſilijs ſuis ſchiſmaticis obſtare, aut non favere vident, opera datur: In quibus ſcelera, flagitia, privata, publica, fanda nefanda aut excuſantur, aut teguntur, quando ea ſolum pro ſalute Eccleſiæ ipſorum aut patrata ſunt, aut patrata videri poſſunt. Hæc faciunt, ut hiatus, qui jam factus eſt inter hos, magnus ſit adeò, ut qui apud hos ſunt ad eos redire, & qui apud iſtos ſunt ad hos venire aut non poſſint, aut non velint. Quod cum ita ſit, non afferemus ergô argumenta nova, quibus probem⁹ ſatius fuiſſe tolerari, quàm damnari Doctrinam Arminij. Quorſum enim id nunc faceret? Tantum examinabimus, quid ad argumenta, quæ ſibi Capellus ipſe objicit, reſpondeat, ut appareat, quàm parum conſideratè & ſolidè Quæſtionem hanc tractaverit, & quàm parum intellexerit iſtarum rerum, quæ ad Quæſtionem hanc rectè tractandam ſcitu neceſſariæ erant.

Argumentum Primum hoc facit; *Optimi quique cenſent tolerandos Lutheranos. Ergo multo magis Arminianos tolerandos eſſe, cenſere debent: Ratio eſt. Quia Armini-*

Arminiani non per omnia, sed in quibusdam tantum consentiunt cum iis, quæ damnantur in Lutheranis.

Ad hoc argumentum respondet hunc in modum: *Valeret hujus Argumenti consequentia, si cætera, aut utrobique paria essent, aut ejusdem generis esset tolerantia, quam flagitat Arminij schola, cum eâ, quam Ecclesiæ nostræ concedunt aut offerunt Lutheranis.*

Responsio hæc obscurior est, quàm ut primâ fronte intelligi possit. Nec enim distinctè proponit, quomodo cætera utrobique paria non sint, & quomodo non sit ejusdem generis Tolerantia: Ex sequentibus colligi id necesse est. Nos elucidabimus Responsionem. Disparitatem primo facit Capellus in genere Tolerantiæ. Est enim secundum ipsum Tolerantia quædam, quæ extra Ecclesiam est; quædam, quæ intra Ecclesiam est. Illa est, quâ alius alium tolerat in separatâ communione. Hæc, qua alius alium tolerat in eadem communione. Prima Tolerantia locum habet, uti vult, inter Calvinistas & Lutheranos: At de secunda quæritur. Hæc est, distinctio illa, qua argumentum hoc validum elidere hactenus conati sunt schismatici in Belgio, & quâ nunc idem tentat Capellus. Operæ pretium est, ut quid ea solidi in recessu habeat, exami-

examinemus. Tolerantia extra Ecclesiam in separatâ communione, aut est tolerantia, quâ quis aliquem tolerari posse credit in eodem Imperio, Regno, Principatu, Repub. Civitate, Oppido aut Pago: uti, Ex. gr. Tolerantia, qua Lutherani & Calvinistæ tolerantur in Germaniâ, ac quâ Lutherani, Calvinistæ, Papistæ simul tolerantur, ut Dantisci; quâ denique omnis generis Sectæ tolerantur, ut in Polonia: Aut est Tolerantia, quâ quis aliquem tolerari posse credit in diversis Regnis, Principatibus, Rebuspublicis, Civitatibus, Oppidis aut Pagis: ut Ex: gr: Tolerantia, qua Græci, qui in Oriente sunt, Latinos, qui in Occidente sunt, tolerant: quâ Calviniani tolerant Lutheranos, qui in Saxonia sunt, & isti Calvinianos, qui Genevæ sunt. Quando itaque Capellus dicit, tolerari potuisse Arminianos, uti Lutherani tolerantur, explicandum fuerat, quomodo tolerari eos potuisse intelligat; an isto genere Tolerantiæ, quo, Ex: gr: Latini tolerant Græcos, ut longè ab ipsis in Oriente ex animi sui Sententia & legibus ac ritibus suis vivant; & quo Genevenses tolerant Lutheranos, ut ij in Saxonia Cætus suos habeant: An verò illo Tolerantiæ genere, quo Ex: gr: Rex Poloniæ tolerat Lutheranos, Calvinistas &c. & quo in

in Belgio Ordines tolerant Lutheranos, ut in ijſdem Civitatibus, uti Calviniſtæ, ſeorſim cætus ſuos faciant. Si primum genus Tolerantiæ intelligat Capellus, tum ex ipſo ſciſcitari lubens velim, quodnam illud genus Tolerantiæ ſit? Tolerare enim ita poteſt quis alterum diverſas ob cauſſas: Vel quia exiſtimat, Principi cuique jus eſſe in ſuo territorio Religionem talem permittendi ac ſanciendi, qualem vult, & alteri fas non eſſe, jus illud ſuum Principi ereptum ire. Vel quia id quidem illicitum eſſe non putat, ſed tamen adeo periculoſum, ſive cum tanto periculo ac difficultate conjunctum, ut ſatius ſit tolerare, ut Religio erronea ſub Principe iſto vigeat, quàm ut ejus cum Principe exſtirpandę cauſsâ in periculum manifeſtum ſe ſuoſque conjiciat: Vel quia exiſtimat, ſuam cuique Religionem liberam concedendam eſſe, ac proinde illicitum eſſe eum, quem quis errare credit, vi cogere ad errorem deſerendum, aut eam, quam credit veritatem eſſe, ſuſcipiendum: Vel denique, quia exiſtimat eam, quam tolerandam cenſet, ſententiam talem eſſe, quę ſine ſalutis damno aut periculo tolerari poteſt. Si prius ſe intelligere dicat Capellus, quę iſta, obſecro, foret Tolerantia? Certè, qui in alterum jus

jus nullum habet, is eum tolerare dicì non potest. Si Secundum, ista Tolerantia non liberâ voluntate, sed invito, ac tantùm non reluctante animo concederetur, & desineret simul atque cessaret periculum. Si Tertium, tum velim rationem ullam justam mihi det Capellus, cur non in eâdem civitate, oppido & pago Tolerantia eadem legitimè concedi possit ac debeat. Si enim illicitum est vi errorem impedire, aut errantes ad deserendum errorem violentia vel armis cogere; utique si contingat, errorem aliquem in civitate, oppido, aut pago grassari, ratio postulat, ut error iste toleretur & à vi omni contra errantem abstineatur. Et hoc uno fundamento Rex Poloniæ nixus tolerat in Regno suo diversi generis sectas: Et non pauci Magistratus in Civitatibus, oppidis & pagis suis, non tantum diversas ejusdem Religionis Sectas, sed ipsos etiam Iudæos, juratos licet Christianæ Religionis hostes, tolerant; quòd Religionis non sit religionem cogere, & quòd tyrannidis apex sit, animis & conscientijs hominum imperare velle, uti corporibus & linguis. Si verò ad hoc accedat Quartum, quòd videlicet Tolerantia hujusmodi concedatur, quia id, quod tolerandū censetur, tale est, quod in se etiam reipsa tole-

tolerabile eſt, tum nulla juſta ratio eſt, cur duplex Tolerantiæ genus ſtatui debeat. Quid enim obſtat, quo minus tolerantia, quæ jure concedi poteſt in ijſdem Regnis, Rebuſpublicis, Civitatibus, Oppidis & Pagis, non etiam pari jure concedatur in ijſdem Eccleſijs, in ijſdem Templis, in ijſdem cætibus, in eadem communione? Exempla multa in contrarium allegat Capellus: Sed exempla non faciunt regulam. Non enim quæritur, quid fiat, ſed quid rectè fiat, & quid jure fieri poſſit. Detur ulla ratio ſufficiens, cur error, qui tolerabilis eſt, & qui in eadem civitate, in eodem oppido toleratur, non etiam in eadem Eccleſia, in eodem cætu, eadem prorſus ratione tolerari poſſit? Nulla alia dari poteſt, neque Capellus ipſe aliam ullam dat, quàm *quia Veritatis & Religionis puritas non tam certò tutòque conſervari poteſt, ſi juxta eam in eâdem Eccleſiâ doceri permittatur error, quàm ſi non permittatur. Et quia periculo errandi non tam commodè poteſt occurri iſto, quàm hoc caſu.* At verò, inquam ego, ratio hæc non ſufficit. Primò. Quia majoris illius & non neceſſariæ ad ſalutem puritatis conſervandæ ſpes æquare nullo modo poteſt periculum, quod ex ſeparatione oriri poteſt, ac pænè neceſſariò oritur, nimirum caritatis & benevolentiæ mutuæ inter-

internecionem. Separatio enim, quæcunque tandem illa ſit, raró ſtat intra mentem atque intellectum: uti ex odio aut ægro animo ferè gignitur; ita odia alia ex alijs ſolet poſt ſe trahere. Nimirum ne leviter aut ſine gravi cauſſa facta videatur, quęruntur primùm colores pingendæ ruptionis neceſſitati; ut quæ primùm non niſi majoris alicujus commodi gratiâ facta videbatur, non multò poſt neceſſariò propter ſalutis periculum fieri debuiſſe credatur. Et poſtquam aliquamdiu in partibus conſtiterunt animi, alienatio gignitur, per quam fit, ut vulneris inflicti labia tractu temporis tam longè à ſe invicem disjungantur, ut conſolidari poſtea vix poſſint. Statur itaque in pertinacibus odijs, &, quibus illa veluti follibus accenduntur, litibus, jurgijs, partiumque ſtudijs. Quiſque pro ſua parte contra diſſentientem contendit tanto animo, tanto zelo, tanquam ſi in damnationis certiſſimum periculum ſe præcipitaret, qui tranſit ad alteram. Hinc fit, ut pars una alteram, quibus poteſt, modis maculare ſtudeat, quo eam inviſam reddat & tranſitionem impediat; uſque adeo ut tandem ſpes reconciliationis omnis planè decollet. Colloquia, ſi quæ deinde fiunt reconciliandis animis, illa ferè ſunt ſuſpecta, acria

& ambitiosa, in quibus victoria potiùs, quàm veritas quæritur. Vnde fit, ut ex ijs plus incommodi fere ac mali, quàm fructus percipiatur. Et fieri aliter vix potest, ubi semel dissoluta est animorum compages, & ruptum caritatis vinculum. Quis cum hisce tam ingentibus incommodis unius non necessariæ veritatis conservandæ spem conferendam esse putet? Certè periculum perdendæ caritatis longè gravius pio cuique videri debet, quàm est periculum perdendæ non necessariæ veritatis. Caritas enim præcisè necessaria est, ut salvemur: at puritas major ad salutem præcisè necessaria non est. Secundò. Quia Tolerantia in eâdem communione medium est multò tutius commodiusque, quo errori occurratur, & veritati tum stabiliendæ tum propagandæ consulatur, quàm Tolerantia in communione separatâ. Ubi enim Tolerantia in eadem communione habet locum, ibi animi, quoad vinculum principale, manent conjunctissimi, ibi colloquia sunt blanda, familiaria, amica, fraterna, ibi non metuuntur lites periculosæ, quia liberæ, quia publicæ sunt, & utrimque creditur, non obstante opinionum divergio, salvam semper manere unionem circa illam veritatem, à quâ unâ fides, spes & caritas Christiana depen-

dependent. Quod ſi omninò fiat, ut ex collationibus graves oriantur rixæ, aut incommoda quædam ingentia oritura metuantur, formula concordiæ tutius faciliuſque reperiri poteſt, integro adhuc, quàm rupto ſemel unionis vinculo. Quod ſi denique ne reperiri quidem poſſit concordiæ formula propter ingeniorum affectuumque diſſimilitudinem, aut quòd pars utraque conſcientiæ ſuæ intereſse putet, ut puritati Veritatis conſervandæ optimam operam navet; nihilominus tamen ſeparati cætus fieri poterunt, ſalvâ communione principali, quæ circa veritatem neceſſariam eſt. Quid enim obſtaret? Exemplo nobis eſt Eccleſia Iudaica. Multæ ibi Synagogæ & diverſæ; multi cætus & non levia inter eos diſſidia: unum tamen templum, eadem ſacrificia, ijdem ritus, idem cultus. Quid impedit, quo minus Chriſtiani hoc exemplum ſequantur? Nullum majus periculum his eſt metuendum, quàm iſtis. Nec aliud ſpecioſius velum habent Chriſtiani, quo immania ſua divortia tegant, quàm Iudæi. Nam ſi eadem inter ipſos fundamentalis veritas viget, ſi eadem Religio, eadem ſpes, eadem ſalus, quid vetat, eos in eâdem communione manere conjunctos, &

 interim

interim cætibus disseparari, pro judiciorum circa non necessariam veritatem varietate? An pro veritatis non necessariæ incolumitate ita in partes eundum, aut in partibus consistendum est, tanquam si salus, fides, Religio tota Christi in discrimine præsenti versaretur, nisi id fiat? An Christianus Christianum propter non necessariam veritatem Regno, Principatu, Civitate, Oppido aut territorio suo prohibebit, quum eum consentire credat secum in eâ veritate, per quā Deo conjunctissimus est, per quam divinæ gloriæ hæres est, & per quam æternum cælestis civitatis jus habet, eodemque domicilio cum Deo & sanctis omnibus Angelis fruetur? Quanto satiùs facerent, si profiterentur unionem suam signo aliquó concordiæ circa necessariam veritatem, uti separatos cætus faciendo dissensionem suam profitentur circa veritatem non necessariam? Utique non necessarium tantùm, sed & valdè utile hoc foret. Necessarium; ut animorum conjunctio isto signo, veluti glutine aliquo subinde firmaretur. Utile, ut ne æquo plus augerentur Sententiarum discrimina, tanquam si ea circa ipsa ad salutem necessaria capita versarentur. Scio hanc rem difficilem esse factu & fortè importunum esse consilium hoc tempore, quo Christiani,

qui cætibus tantum ſeparati ſunt, & interim circa Veritatem neceſſariam conſentiunt, tàm longè, tam inimiciter à ſe diſſident, tanquam ſi capitales hoſtes eſſent, qui in mutuam internecionem conjurârunt. Scio etiam hanc rem non carere incommodis ac difficultatibus, quæ ſine dubio pleriſque graves videntur, inter quas hæc etiam una eſt, quòd hac viâ Cætibus innumeris oſtium latum panderetur, atque ita cætuum ſeparatorum, nec modus, nec finis eſſet futurus. Sed ex alterâ parte ſcio, longè plures difficultates poſitas eſſe, ſi videlicet Chriſtiani diſſenſionem ſuam profiteantur in non neceſſarijs, &, cum in neceſſaria Veritate conſentiant, conſenſionem ſuam nullo ſigno concordiæ teſtari velint. Multa inde & pleraque mala videmus naſci, quæ hodieque Chriſtianos pręcipuè turbant. Atque his omnibus occurri poſſet, meo judicio, ſi Chriſtiani ſe mutuò in eâdem communione tolerarent, omnibuſque caritatis officijs ſibi invicem juncti manerent; quamdiu alter alterum errare non credit, niſi circa non neceſſariam veritatem. Hoc ſi fieret, ita me Deus amet, reſpirare inciperet nonnihil Chriſtianus orbis, poſt tot triſtes plagas, poſt tam immania vulnera, poſt tam diras

distractiones, tam acerbas, tam pudendas, tam funestas secessiones dicam an factiones? Non audirentur tam futiles, tam inanes, tam noxiæ veritati simul ac pietati lites inter tam pacifici Magistri discipulos. Non personarent ambones, cathedræ, pulpita tot factiosis concionibus; non complerentur compita, trivia tot procacibus dicterijs, tot infamibus scriptis, quibus, tanquam aculeatis mucronibus atque infestis unguibus, magis magisque in dies discerpuntur ac distrahuntur inflicti vulneris labia: Non impeterentur tam profanis, tam obstinatis, tam diris convitijs, probris ac contumelijs, qui errare creduntur, atque interim vitam sine labe, sine maculâ ducunt: Nec tam furiosè errores omnes damnarentur, tanquam si omnium articulorum par & æqualis esset necessitas: In vitia, in peccata, in scelera acuerentur odia; in peccatores, in profanos, in litigiosos, rixosos, in pacis osores, eósque quos Deus ipse regno suo excludit, linguæ & calami nostri exercerentur. Hos Societate nostrâ indignos judicaremus, in horum insectatione, reprehensione, castigatione palmam alter alteri præreptum iremus, ut obtinere possemus encomium illud à divino Spiritu: *Novi*

opera

opera tua, & quòd non poßis ferre malos.

Atqui, inquit, Capellus, *Paſtoris eſt curare, ne quid ſordium contrahat grex ſuus.* Rectè. curet id Paſtor; ſed videat, ne, dum errantes non tolerando ſordes errorum à Grege ſuo arcere vult, odiorum aliorúmque affectuum carnalium erroribus longe pejorum ſordes animo eorum per factioſas ſeceſſiones ſuas injiciat aut obrepere ſinat. Purget ſordes, ſed ne novis ac majoribus ſordibus. Veræ ſordes Gregis ſunt peccata, non errores innoxij. Diſſenſio talis non inficit gregem lethaliter; ſed odium diſſentientium. Hoc vitium, hoc malum ante omnia curet ut à grege ſuo arceat: ut autem non erret Grex ſuus, doceat, inſtruat, erudiat, corrigat errantem, cum omni lenitate, quâ ſecum agi cupit: oſtendat errorem, perſuadeat veritatem, quantum in ipſo eſt: invitet, alliciat, trahat ad ſe argumentorum & rationum vi diſſentientes: ne alienet aut exaſperet eos importunâ aut non neceſſariâ ſeparatione, quamdiu in ijs pietatem, Dei timorem, & Chriſti Spiritum locum habere videt: Si errantem ab errore ſuo liberare hac ratione curaverit, officium fecit. Si revera ab errore liberavit, habet quod Deo gratias agat, & proximo ſuo gratuletur:

 ſin

ſin minus, nihil eſt, quod aut ſibi, aut proximo ſuo metuat; dummodo is Dei timens ſit; dummodo à vitijs, à peccatis, ab odio, alijſque pravis affectibus immunem eum præſtet. Vti perſuaſa Veritas eum ſalvatura non fuiſſet; ita non perſuaſa nihil officiet ſaluti ipſius: hoc pacto conſcientiæ ſuæ & paci communi conſuluerit.

Atque hac quidem ratione reſponſioni primæ Capellanæ ſatisfactum abundè credo. Cæterarum reſponſionum, quæ ex eâ dependent & multis deinde Theſibus deducuntur, infirmitas, imò vanitas nullo negotio ex his, quæ jam dicta ſunt, animadverti poteſt. Dicam tamen pauca quædam ad ſingulas, ut magis pateat veritas. Objectionem itaque ſecundam hoc pacto format:

Non poſtulamus, inquiunt, ut in eodem Templo pugnantia doceantur; ſed ut cuique ſuum aſſignetur templũ. Quaſi dicat: *Tolerantia itaque*, ex mente mea, *in diverſis templis concedi poteſt: & aliam non poſtulant ſibi Remonſtrantes, cur itaque illis ea non conceditur?*

Hîc nota, falſum prorſus eſſe, quod Capellus Remonſtrantibus tribuit. Nunquam poſtularunt illi, ut ſuum cuique templum adſignaretur: nunquam conſuluerunt, ut id fieret. Schiſma hoc ſapiebat, à quo illi omninò

ninò adhorrebant,& quod toto animo sēper aversati sunt. Aliorum hoc fuit, seu Postulatum, seu Consilium, & quidem non eo fine atque animo datum, ut schisma sanciretur, sed ut schismati, quod Remonstrantium adversarij moliebantur, & jam grassari incipiebat, hac ratione occurreretur, & ut conscientijs multorum, pacique & tranquillitati publicę aliquatenus consuleretur. Occasio hæc erat: Calviniani multi è plebe promiscuâ, seu proprio, seu alieno instinctu, vel zelo, seu rerum novandarum studio (plerique enim erant non admodum pij) secessionibus operam dare incipiebant, parvo primùm successu, sed crescentibus, uti fit, odijs animisque, paulatim ita aucto, ut turmatim & agmine facto, si quem Pastorem Remonstrantem suggestum viderent ascendere, templo excederent & ad eos confluerent, quos secum sentire dicebant. Nec hoc contenti, ut manifestius fieret schisma, in pagos, vicos, agros vicinos magnâ cum turbâ se conferebant, ut ibi suos Pastores, id est, studiosos juvenes & adolescentes quosdam audaciores, eum in finem contra & præter omnem ordinem examinatos ablegatósque audirent; tanquam si ægrè ipsis esset, quod ij, qui cum ipsis sentiebant, apertiorem secessionem non facerent. Et hæc

faciebāt, cum Pastores duos tresve sæpenumero in civitatibus suis haberent, quos secū sentire ipsi agnoscebant; cum nulla adhuc Synodus habita esset, in qua controversiarū decisio facta erat; cum Magistratus edictum non unum factionibus ejusmodi interposuissent, easque, quantum in ipsis erat, salva semper Tolerantia mutua, inhibuissent. Et eousque procedebat furor hic, ut loca publica, authoritate Magistratuum obserata obsignataque, per vim ab istis schismaticis effringerentur, armorumque omni genere instructi cætus, invitis Summis Imisque Magistratibus agerentur, &c, ut illustrissimo signo authoraretur Secessio, Sacramenta seorsim celebrarentur. Hæc cum viderent Proceres in nervum aliquando eruptura, propositum aliquoties fuit in Consessu Ordinum, An non isti factioni occurri posset, si suum cuique templum adsignaretur; ita ut quos quisque vellet Doctores & Pastores audiret. Sed frustra. Odio solius schismatis, quod Lerna plerumque malorum est, consilio huic locus non fuit datus inter Proceres. At Remonstrantes ipsi nunquā petierunt, nunquā postularunt, ut id fieret: Sed contra, Secessiones ejusmodi, ut importunas, ut illicitas, ut factiosas, clam, palam detestati sunt, suosque Auditores serio semper monuerunt, ut

ab

ab istis sibi caverent, pacem sectarentur & concordiam, sine quâ nemo videbit Dominum. Schismata ista esse opus carnis, quod Apostolus damnet & inter ea recenseat, quę nos excludunt ex Regno cælorum: Religionis & conscientiæ caussâ ista non fieri, quando ij, qui Secessiones istas faciunt, Pastores suos habent, quos orthodoxos credunt, & quos audire possunt, quando volunt. Hæc aliaque in dies pæne inculcabant, & sæpe ad ravim usque. Sed posito etiam, quod cum ista publicè & coram sole, jnvitis & frustra renitentibus Magistratibus fieri viderent, quod, inquam, petijssent, ut tolerantia illa in ijsdem templis exerceretur, atquę eo fine suum cuique adsignaretur templum, pacis & accommodationis ergo, usque ad Synodi tempus: Quid? An crimen aliquod in eo commissum ab ipsis diceret Capellus?

Postulassetis, inquit, ***ut impunè vobis schisma facere liceret, idque nullâ necessitate.*** Atqui schisma jam ab adversarijs ipsorum formatū erat impunè, & nulla necessitate, & nec precibus, nec rationibus, nec authoritate, nec cōsilio, nec accōmodationis ullo genere reprimi potuerat. Accesserat Aurãtię Princeps & exēplo atq; authoritate suâ schismaticorū animos

animos adeò auxerat, ut incurabiles essent, & hîc illic petulantissimè turbare inciperent cætus eorum, à quibus secesserant, eáque ipsa templa, quibus excesserant, reddi sibi solis postularent. Quid facerent Remonstrantes? An paci & concordiæ amplius potuissent litare, quàm consilio tali, ut suum cuique templum adsignaretur? Certè, si ab istis Schismaticis & Turbatoribus secessionem fecissent, rectiùs & caussæ suæ utilius fecissent. Verum quia pacis studiosi erant, & Proceres ipsos Patriæ à Schismate abhorrere videbant, malebant extrema quæque tentare, quàm cauterio isto pacis omne remedium tollere. Dicet fortasse Capellus, si pacem amassent, secuti fuissent secedentes; tolerassent Secessionem, & desertâ Sétentię suæ professione illis se junxissent. At, inquam ego, & hoc frustra fuisset; odia nimis excreverant: non ferebant schismatici Pastores istos, quos à se dissensisse antea sciverant, nisi consensionem, non silentio, sed voce profiterentur & manu signarent. Quod adeò verum est, ut ne privatos quidem Remonstrantium Sententiæ addictos cætibus suis immixtos, aliter quàm ægris oculis adspicerent, scommatisque probris & contumelijs suis efficerent, ut non amplius inter ipsos comparere auderent.

Sed

Sed nec poterant bonâ conſcientiâ Sectarijs iſtis ſe jungere; imò ut ab iliis non apertè ſecederent vix ab animo ſuo impetrare poterant. Sola ſpes pacis & Reipublicæ ſalutis faciebat, ut apertè illis nuncium non remitterent. Neque tamen ſchiſma fieri, aut quod factum erat, approbari judicaſſent, ſi, ut ſuum cuique templum conſenſu publico & communi adſignaretur, conſuluiſſent, cum ſchiſma dici non poſsit id, quod communi conſenſu pacis & vitandi veri ſchiſmatis cauſsâ ad tempus tantum fit; etiamſi ſpeciem aliquam ſchiſmatis habere videatur.

At ſi Controverſia non eſt tanti, quin poſsit alter, alterum tolerare, quid opus eſt ſchiſmate? At quando ſchiſma hoc factum erat, non erat amplius Controverſia de Sententia, ſed de facto. Controverſia tolerari poterat: at factioſa & illegitima iſta Controverſiæ deciſio, &, quod ex eâ natum erat, Schiſma prorſus erat intolerabile. Non erat cognita adhuc cauſsa in ullo Conventu legitimo. Conventiculis & coitionibus clancularijs atque illegitimis erat damnata à quibuſdam Paſtoribus zelotis patriarum Traditionum, quibus cæteri tacitè ſuffragabâtur. Huic deciſioni innixum erat Schiſma; idque invitis & magno molimine obnitentibus Magiſtratibus

tibus. Urgebatur autem in dies tanto furore, tantâ audaciâ, tanta obstinatione, ut qui ullo conscientiæ bonæ studio ducebatur, non posset non toto animo ab eo ejusque authoribus & fautoribus abhorrere. At Pastores, inquiet fortasse Capellus, nondum in illud consenserant. Atqui, inquam ego, pleriq; ejus fuerant authores, aut fautores. Docent id actaAmstelodamensia, Schiedamensia, Hagiensia, quę ipsorum manibus subsignata habebantur, quæ cæteri ferè omnes, non modò non improbabant, nedum, quicquid supplicibus votis rogarentur à Remonstrantibus, redarguebant aut carpebant, sed facto etiam exemploque suo confirmabant, cum cętus istos, qui secessionem tam illegitimam fecerant, consilijs, concionib⁹, studijsq; suis in secessione ista quotidie stabilirent & confirmarent. Quare cum Capellus ait; *Nulli unquam Pastori licuisse impunè Schisma facere*, Sententiam contra seipsum dixit, & damnavit eos, quibus se patrocinari credidit. Et tantum abest, ut isti non impunè fecerint firmaverintve Schisma istud, ut Schismatis illius beneficio ad Synodum illam grassati fuerint, in qua eos ipsos (quis credat?) qui pacis & Tolerantiæ præcones semper fuerant, tanquam schismatis authores damnarunt. Hęc vera est rei gestæ Historia, quam

quam aut ignoravit aut ſcire noluit Capellus. Quod cum ita ſit, totum illud, quod Capellus Theſi VII. & VIII. operoſè inculcat, ut oſtendat, parem non eſſe rationem in Tolerantia Lutheranorum & Remonſtrantium, quod videlicet in iſtos jus nullum haberent Eccleſiæ Belgicę, uti in hos, quos ſciebant Eccleſię ſuæ membra eſſe, non modò non pro ipſo, ſed planè contra ipſum facit. Si enim ij ipſi, qui Remõſtrantium erant adverſarij, Eccleſię erant membra, & tamen ſchiſma fecerũt à Remonſtrantibus, antequã Remonſtrantes ab Eccleſia, cui jus eſt tolerandi aut non tolerandi, eſſent condemnati, utiq; culpa Schiſmatis non Remonſtrantibus, ſed adverſarijs ipſorum tribuenda eſt: Et ſi culpa ſchiſmatis ipſis tribuenda eſt, utique jam ipſis jus non fuit amplius in Arminianos, tanquã in membra Eccleſię ſuę, quia ſchiſma faciendo eos membra Eccleſiæ ſuæ amplius eſſe noluerunt, aut ſaltem ſeipſos, ut membra Eccleſiæ iſtius haberi noluerunt. Sed ut idem clarius adhuc intelligat, en ipſũ porrò adhuc ſuis ipſius verbis cõvinco. Fatetur Theſi 7. & 8. *Eos, qui Eccleſiæ alicujus mẽbra ſunt, ſive Paſtores ſint, ſive oves, jus nõ habere faciẽdi ſchiſma.* Rectè, *& ſuos* HOMOPSEPHOUS, *qui ejuſdẽ Eccleſiæ membra erãt, largiri noluiſſe dicit Arminianis jus faciẽdi Schiſma non*

non necessarium, id est, Tolerantiam in diversis Templis concedere recusasse, eo quòd Arminiani Schisma non necessarium esse, & Tolerantiam retineri posse ac debere etiam in eodem Templo judicarent. Adversarij autem ipsorum eos considerabant, ut reos, non tantum *Illorum quatuor Errorum*, verba sunt Capelli Thesi VIII. *sed & aliorum multorum, quorum numerus illis constare non poterat, &c.* Si hoc verum est, itaque non fecerunt Arminiani Schismá, neque Secessionem; & tamen Schisma tale factum fuit, antequam ullo judicio publico aut legitimo accusati, nedum damnati essent Arminiani. Necessum itaque est, ut Schisma primum factum sit ab ijs, qui adversarij ipsorum erant: at ij alij non fuerunt, quàm Ecclesiæ istius membra, & Ecclesiæ Pastores quidam, qui eos schismatis facti jam accusant, quia alij esse non potuerunt: Quo jure itaque negare possunt Tolerantiam in diversis templis Arminianis propter caussam Schismatis? Vides, ut seipsum suo laqueo proprio jugulet Capellus? Sed res hæc probatione non indigeret, nisi Capellus ostenderet, se plane ignarum esse, aut studio dissimulare ea, quæ in Belgio coram sole ipso gesta sunt.

Objectio Quinta, quam sibi Capellus

facit,

facit, est hæc : *Non possunt Arminiani fundamentum fidei convellere, ergo tolerari possunt.* Antecedens probari dicit. *Profitentur enim se nihil Gratiæ Dei subducere, nihil hominis merito largiri velle.*

Ut hoc Argumentum paulò enucleemus, in formá perfectè proponam illud:

Qui profitentur, se nihil Gratiæ Dei subducere, nihil hominis merito largiri velle, iÿ non convellunt fundamentum fidei. Arminiani id profitentur. Ergo.

Ad Majorem hanc respondet Capellus dupliciter. 1. Non satis esse, ut quis profiteatur, se nihil Gratiæ Dei subducere & nihil hominis merito largiri velle, necessum etiam esse, ut reipsa Dei Gratiæ nihil subducat & hominis merito nihil reipsa largiatur. Agnosco distinctionem. At quòd Arminiani facto ipso Dei Gratię nihil subducant, & nihil tribuant hominis merito, jam ante evicimus. Neque dixit Capellus vel verbulo uspiam, quâ in re in terminis Arminiani subducant aliquid Gratiæ, aut tribuant quippiam hominis merito. *At quàm sæpe contingit,* ait Capellus, *ut quod homines cauti dextra porrigunt, id sinistra subducant?* Ita est, fit hoc non raro ; sed nec minus raro id fieri dicitur, & creditur, cum non fit. Sæpius enim homines suspiciosi

aut maligni credere nolunt, dari ſibi, quod utraque manu ipſis porrigitur. Morbus iſte eſt animi ægri, cui raro ſatisfit. Suſpicio vitri picti aut oculi lippi inſtar eſt, qui res aliter ſemper apparere facit, quàm ſunt. Doce, Capelle, ubi & qua in re id fiat. *Sed eſto*, inquit, *Secundò demus, eos id, quod nobis largiuntur, bonâ fide largiri, nihilne præterea metuendum reſtat?* Ergo, inquam ego, non ſufficit Capello id, quod ſuffecit olim Synodis, adverſus Pelagianos habitis. Imò dicam amplius, hoc ipſum, quod Synodi omnes, ipſeq; adeò Auguſtinus credidit veriſſimum eſſe, id Capello ſufficit ad condemnandum Arminianos & ad aſſerendũ, quòd id non modò falſum ſit, ſed ipſum fidei fundamentum convellat. Quod idcirco tantùm noto, ut videas, quomodo Auguſtini & Cõciliorum Veterum authoritate pugnare ſoleant Reformati, cũ ea ex uſu ipſorum eſt, & quàm ęgrè ferre ſoleant, ſi quis ab iſtis diverſus abeat, tanquã ſi capitale crimen foret ab ipſis diſſentire, & quomodo interim in eodẽ argumento, quando ipſis aliter videtur, eorum autoritatem non flocci modò faciant, ſed eos ipſum fundamentũ fidei convellere intrepidè aſſerere audeant. Cothurnus ipſis eſt autoritas Patrũ. Rem teſtem do.

Nihilne aliud metuendum reſtat? inquit Capellus.

pellus. *Quid si negando Perseverantiæ certitudinem, pijs multas easque Sanctas & salutares consolationes ereptum eant?* &c. *Hæ Syrtes*, inquit, *an nō fundamentū Religionis Christianæ respiciunt, adeoque convellunt?* Syllogismus hic est:

Qui negant Perseverantiæ certitudinem, ij convellunt Religionis Christianæ fundamentum: quia negando eam ereptum eunt pijs multas easque Sanctas & salutares consolationes. At hoc faciunt Arminiani. Ergo. Hic Syllogismus si verus est, jā certè necessum est, ut Capellus dicat, Synodos veteres, Patres antiquos, ipsumq; adeò Augustinū, Prosperū, &c. quorū authoritate alioquin in hoc argumēto triumphare solet, nō erraſſe tātū, sed & fundamentum Religionis Christianæ convulsisse, pijs multas easq; sanctas & salutares cōsolationes ereptum ivisse, ac proinde intolerabiles esse. Senserunt enim isti, fideles, quamdiu in hac vita sunt, de perseverātiâ suâ certos non esse, Deumq; adeò voluisse, ut certi nō sint, paucis exceptis, quib⁹ id speciali aliquâ revelatione certum facere voluit. En ipsius Augustini verba lib. XI. de Civitate Dei Cap. 12. *Qui* (justè ac piè viventes) *licet de suæ perseverantiæ præmio certi sint de ipsâ tamē perseverantiâ suâ reperiuntur incerti. Quis enim hominū se in actione profectuq; justitiæ perseveraturum usq; in finem sciat, nisi aliquâ revelatione*

ab illo certus sit, qui de hac re justo latentéq; judicio non omnes instruit, sed neminem fallit. Item Epistola 107. ad Vitalē: *Utile quippe est omnibus, vel pænè omnibus, propter humilitatem saluberrimam, ut quales futuri sint, scire non poßint. Ad hoc dicitur; Qui videtur stare, videat ne cadat.* Item de Correptione & Gratia Cap. 13. *Quis ex multitudine fidelium, quamdiu in hac mortalitate vivitur, in numero Prædestinatorum se esse præsumat? Quia hoc occultari opus est hoc loco, ubi cavenda est elatio.* Augustino consentit Prosper in Responsione ad Objectiones Vincentij 12. *Prædestinatio Dei apud nos, dū in præsentis vitæ periculis versamur, incerta est.* Sed quicquid sit de mente Augustini & Veterū, videamus vim Argumenti. Ut Major Syllogismi rectè procedat, considerandū venit, qualem certitudinem perseverantiæ hîc intelligat Capellus, cujus negationem fundamentalis Veritatis convulsionem esse vult. Perseverantiæ enim certitudo intelligi potest, vel de ea certitudine, qua quis certò persuasus est, sibi nunquam defuturum divinæ Gratiæ auxilium, ut pius existens ad finem usq; vitæ in pietate perseverare possit, & actu semper in Gratia Dei perseveret: vel de ea certitudine, qua quis certò persuasus est, se vel in actione profectuq; justitię perseveraturum usq; in finem, vel saltem in favore

favore aut in gratia Dei immutabiliter man-
ſurum; etiam cum in actu profectuq; juſti-
tiæ non perſeverat, imò cum in peccatis &
flagitijs atrocibus contra conſcientiam ſuam
vivit. Si primam iſtam perſeverantiæ certi-
tudinem intelligat Capellus, concedam
Majorem propoſitionem. Sed tum Mino-
rem falſã eſſe non negabit, opinor, ipſe Ca-
pellus. Si Secundam intelligere ſe dicat, tũ
nego Majorem. Et negationis manifeſta eſt
ratio. Is enim, qui certitudinẽ ejuſmodi ne-
gât, non eripit conſolationes pijs, qua tali-
bus. Piorum enim, qua taliũ, conſolatio eſt,
quòd ſemper in Gratia aut favore Dei per-
ſeverent, & eã, quamdiu pij ſunt, nunquam
excidant, qua conſolatione quæ Major dari
poteſt? Sed eripit Conſolationes peccatori-
bus, ſive ijs, qui pij eſſe deſinunt, & deſerta
juſtitię ſemita peccatis ſe dedunt. His enim,
qua talibus, nõ conveniunt Conſolationes,
ſed reprehenſiones, cõminationes, damna-
tiones; adeò quidẽ, ut ſi quis eandẽ conſola-
tionẽ, id eſt, eandẽ perſeverantię certitudi-
nẽ competere velit peccatorib⁹ talibus, quę
pijs & Deum timentibus competit, neceſſe
habeat, concedere ei, qui ſemel pietati ope-
ram dederit, non neceſſum eſſe, ut in pie-
tatis ſtudio ſolicitè perſeveret; cùm ea-
dem certitudo perſeverantię in gratia di-

vina haberi possit, imò reipsa & actu habeatur, atque haberi credi debeat sine pietatis exercitio, quæ habetur in & per exercitium pietatis. Quare tantùm abest, ut qui hujusmodi perseverantiæ certitudinem negat; idcircò fundamentum Religionis Christianæ convellat; ut nihil sit, meo judicio, quod fundamentum Religionis Christianæ, id est, necessitatem Pietatis & Sanctimoniæ magis radicitùs evertat, quàm ejusmodi certitudo. Nihil enim fœdius, turpius aut indignius de divinâ Christi Religione cogitari potest, quàm si ea perseverantiæ certitudinem in fide & Gratiâ divinâ tribuere dicatur ijs, qui in peccatis vivunt, postquam per agnitionem veritatis à peccatis & inquinamentis mundi purgati semel fuerint.

Secundum Argumentũ quod ex Potentię divinæ convulsione deducit Capellus, cum ait: *Quid si Dei potentiam convellant, dũ volunt Deũ sæpe finem suum non adsequi, quantumvis eum adsequi conetur & quidẽ magno nisu? &c.* prolixè in præcedentibus tractatũ est & excussum. Non repeto idem hîc, ne actũ agã.

Addit Tertiò Capellus, *non leve videri debere id, quod convellunt Arminiani, eo quòd ipsi sectatores Arminij plus satis doceant, quanti momenti rem esse putent, aut credi velint, cum Doctri-*

Doctrinam nostram tot incommodis obruere conentur, quasi Deum authorē peccati faciat, quasi totum Euangelium histrionicum reddat, quasi studium bonorum operum extinguat, Religionem omnem evertat. Atqui, inquam ego, ex eo sequitur quidem, Arminij Sectatores judicare Sententiam Capelli aut Synodi Dordracenę periculosam & valdè noxiam esse: sed ex eo non sequitur ipsos convellere fundamentum fidei & Religionis Christianæ, nisi ipse Capellus fateatur Sententiam illam, quam tot incommodis gravant Arminiani, fundamentum fidei esse. Hoc si dicat Capellus, tum consideret apud se, an non gravissimam caussam habuerint Arminiani ab istâ Doctrinâ dissentiendi, quam tot & tam immanibus absurditatibus scatere videbant: et in quâ tamen fundamentum, & basin Religionis, imò Reformatæ Religionis collocari audiebant? Deinde, an non magna fuerit eorum moderatio, magna caritas & admirabilis patientia, quòd pacem colere non recusaverint usque ad Synodi tempus cum ijs, quos tam absurdæ, tam profanæ Sententiæ patronos esse sciebant, & quòd statim ac primi non secesserint ab illis; Sed rationibus, lenitate, & mansuetudine sua ad meliorem eos mentem reducere maluerint, quā importuna secessione eos à se alienare?

Sed, inquit Capellus *ijdem nunc quoque palam faciunt, quo consilio Tolerantiam postulaverint, ut videlicet paulatim invalescerent, & alteram partem cuniculis artibusque varijs labefactatam, saltem in quibusdam Provincijs, tandem opprimerent.*

Erras, Capelle, & injuriam facis ijs, quorum consilia ignoras. Non erat hoc ipsorum consilium. Tolerantiam mutuam, ab Ordinibus usque ad Synodi Nationalis tempus decretam, approbabant ex animo, laudabant, exercebant. Nec repugnabat hoc ipsorum factum judicio ipsorum, quo Sententiam contra-Remonstrantium tot incommodis onerabant: Ipsi enim illi absurda ista verè absurda esse agnoscebant, sed ea ex Doctrinâ suâ consequi negabant. Quin & contra-Remonstrantes Geldri Sententiam Sententiæ Remonstrantium de Prædestinatione ejusque annexis contrariam, & decem illis notis Positionibus comprehensam, non tantum ut falsam, sed etiam ut blasphemam atque horrendam publicè in Synodo damnaverant. 2. Ordines jam constituerant idoneos terminos, qui absurditatibus illis docendis ansam præscindebant. 3. Tolerantia non nisi usque ad Synodi Nationalis tempus duratura erat. Quòd autem Tolerantiam illam Arminiani probaverint, ut invalesce-

valeſcerent, id quidem fieri potuit. Nemo id illis jure vitiò verterit aut crimini dederit. Ecquis enim eſt, qui non optat & cupit invaleſcere Sententiam illam, quam credit veram eſſe? Tolerantia autem iſti fini erat idonea: tum enim animi aureſque patent adhuc ad Collationes: tum rationes adhuc militant, & argumenta, quibus veritas perſuadeatur: tum colloquendi occaſiones & oportunitates adſunt, quibus omnibus anſa præciditur, ſimulatque in partes itum eſt. At quòd Tolerantiam poſtulaverint, ut opprimerent alteram partem, id planè eſt falſum. Amabant animitus omnes & ſine PROSOPOLEPSIA, quotquot Tolerantiam mutuam colere ſe velle profitebantur; imò non rarò præ ijs, quos Sententiæ ſuæ favere compertum habebant, eos promovebant, quos contrariæ ſciebant addictos; ſi modò eos pacificos, modeſtos & pios eſſe intelligerent, ne ſuſpicandi occaſionem fratribus ſuis darent, quaſi oppreſſos eos cuperent. Sciebant enim, quantum poſſet ejuſmodi maligna ſuſpicio.

Atqui ſimul ac obibat Paſtor aliquis, tum Procerum, quos in Sententiam ſuam pertraxerant, authoritate ſubſtituebant homines, quos per occulta & fida ſciebant ſententiæ ſuæ favere.

At ſi quis hæc neget Capello, quomodo

ea probaret? Quis hæc dixit Capello? Recitat quod ignorat. Plura loca dare possem, quæ calumniam istam ad oculum revincerent. Quod si tamen quandoque eos, quos Sententiæ suæ favere intelligebant, alijs prætulerint, aut in defunctorum locum substituerint, quod factum aliquando esse non nego, id fiebat duabus de caussis. 1. Quod qui alterius Sententiæ erant, Tolerantiam ab Ordinibus decretam aut damnabant, aut ita frigidè probabant, ut non tam ex animo, quàm ministerij consequendi gratiâ eam se probare facilè ostenderent. 2. Quia eos, quos Sententiæ suæ esse sciebant, nuspiam locorum recipi, ubiq; deditâ operâ excludi videbant; adeo ut, nisi ab ipsis oblatâ occasione promoverentur, in Ceritum tabulas à Contra-Remonstrantibus relati viderentur. *At si tam bona fide*, inquit, *tolerandam censebant utramque Sententiam, qui fit, ut nunc non tolerent eam sententiam, quæ plures ac potentiores Patronos nacta est?* Bellè equidem, mi Capelle. Quis non miretur acumen tuum? At vicissim quæro ex te, Capelle, cur quęso tolerarent eam sententiam, quę ipsorum Sententiam, quam vicissim tolerari cupiebant (non enim nisi mutuam Tolerantiam probabant) non tantùm non toleravit, nec tantùm damnavit ut falsam, sed ut errorum

vari-

variorum latibulum & ut intolerabilem censuit? Cur tolerarent ejus patronos, qui eos, qui utramque Sententiam pariter tolerandam esse sentiebant, Ecclesijs, Academijs, Scholis, Functionibus omnibus ejecerunt & in dies adhuc, quantum in ipsis est, omni persecutionum genere oppressos cupiunt? Qui Doctores & Professores Sententiæ istius non tantum non tolerare volunt docentes, sed & diro æterni silentij promisso obligari curant, aut si renuant, exilij perpetui, aut æterni carceris pœnâ mulctari suadent? Quis, qui hæc audit, non per ludibrium hæc à Capello quæri credat? Censuerunt Arminiani, bonâ fide mutuam Tolerantiam colendam esse, cur itaque, inquit, non tolerant eam partem, quæ alteram oppressit? Idcirco sanè, quia ea ipsa pars illegitimè & inique eos ut partem alteram opprimit, & mutuam Tolerantiam, quam sanciverant Ordines, penitus conculcat, tolerare eam nec possunt nec debent. Sed obsecro, Capelle, quid si oppressi isti Pastores tolerare se velle triumphantem jã istam Sententiam profiterentur, an tolerares eos, an Sacramenta ipsis conferres, si in sua Sententia se permanere velle profiterentur, & communionem peterent? Si non, cur quæris caussam, ob quam non tolerent?

An

An nõ hoc est miseris acerbè illudere, & adflictis addere adflictionẽ? Si tolerandos eos dicas, consule tum Acta Synodi Nationalis Charentonensis, quæ ante paucos menses habita est, & intelliges, quid Ecclesiæ Gallicę eâ de re statuant. Censuerunt illos omnes quotquot Sententiæ alterius sunt, quam ea, quæ Dordraci approbata est, excommunione separãdos & nullo modo tolerãdos esse: Instruendos quidem primùm, sed si instructioni non cedant, prorsus excommunicandos esse. Atqui, inquies, in Belgio longè aliter fit. Atqui, inquã, cum hoc in Synodo istâ objiceretur, respondit Synodus, in Belgio quidem id fieri propter politicas Considerationes; at ubi eæ non militant, ibi aliter agendum esse. Nec dubium est, quin eadem mens sit cæteris omnibus. Docuerunt id satis Belgæ nostri, cum ante Synodi aut Cætus ullius legitimi Sententiam Schismata passim facerent & non tantùm secederent ab ijs, à quibus dissentiebant; sed etiam eos qui ad ipsos cum literis Systaticis accedebant, rejicerent tanquam communione suâ indignos. Et hæc cum ita sint, apparet sanè, Quæstionem hanc plenam felle esse. Prorsus tamen insulsum est, cum pro ratione addit: *Quòd plures & potentiores Patronos nacta sit Sententia ista.* Utique si pios, si Dei timentes

tes dixisset, auxisset argumenti vim. At cum plures & potentiores Patronos dixit, nihil equidem dixit, quod ad Sententiam commendandam facit. Plures enim ferè sunt mali, quam boni. *Argumentum pessimi saepe est turba*, inquit Seneca: Potentiâ verò etiam tyranni gloriantur. Nec ignorabant Arminiani, quibus artibus id factum fuerat, quòd plures & potentiores Patronos nacta erat ista caussa. At eas artes tam damnabant, quàm ipsam caussam. Sed quicquid eâ de re sit, Veritatem non amat, quisquis ab istis mundanis rebus pendet, & ad plurium aut potentiorum fortunam conscientiam suam, veluti navigium aliquod, dirigit. Si Capello ea sedet Sententia, componat se ad Principis sui nutum, & quem in gratiam ipsius orthodoxum antea declaravit, eundē nunc mutatâ rerum facie in ejusdem gratiam Hęreticum Pelagianum, & Anthropomorphitam, & non multo post iterum Orthodoxum, si volet, faciat. Qui in Belgio mutuam Tolerantiam bonâ fide primum coluerunt, & per artes ac fraudes, per vim & violentiam, patriâ suâ ejecti, & ab Ecclesijs suis carissimis fuerunt avulsi, qui adhuc nullius criminis aut sceleris rei, aut in exilio perpetuo, aut sub persecutione gravissimâ vivere coguntur, ijs alia mens, alius animus est.

est. Malunt illi separati semper vivere ab ijs qui horum omnium authores sunt & fomites, & quamdiu aliter non licet, vitam suam extra eorum cōmunionē soli Deo suo probare, quàm communione illorum conscientias suas polluere, aut signo ullo testari, sibi cum cætibus istis carnalib⁹ aliud quid commune esse, quàm benevolentiæ & caritatis affectum, quem etiam hostibus atque inimicis debent ex lege Domini sui, nihil dubitantes, quin Deo innocentia ipsorum & vita, quæ labe & macula caret, grata sit, etiamsi nec his, nec illis cætibus, à quibus animę suæ contagium metuunt, sese jungant, aut externo istius Religionis exercitio careant.

Objectio Sexta, ad quam respondet Capellus, ab eo proponitur hunc in modum: *Cum*, inquit, *ita se habeant quatuor de Prædestinationis objecto Sententiæ, ut tres primæ sese mutuo ferant, cur non etiam quartam tolerare possint?* Respondet autem, *Omnino Belgæ potuissent eam, ut in alijs, sic in Arminio tolerare, si simpliciter eam in medium protulisset Arminius, ut Melancthon in Locis communibus & alij quidam: Sed cum ita propugnatam voluerit, ut tres priores, eoque duas Confessiones in Belgio publicè receptas, non modò falsi damnarit, sed & impietates horrendas in se continere dixerit,*

rit, ipse sibi præclusit aditum ad Tolerantiam illam.

Responsio hæc lubrica est & inepta. Lubrica, quia non dicit. 1. Quod Sententia illa in se tolerabilis sit; sed quòd eam Belgæ potuissent tolerare. Non caret autem mysterio, cum Belgas solos nominat, eósque Sententiam istam tolerare potuisse dicit. 2. Nec dicit, quid illud sit, si simpliciter eam protulisset. 3. Nec explicat quâ de Tolerantiâ agat; quia dicit, potuissent Belgæ tolerare eam in Arminio, sicut in alijs. Qui enim sunt alij isti? Et quomodo Belgæ eam tolerant in alijs? Sed esto, intellexerit, ut voluerit, hanc periodum Capellus; inepta tamen est ejus responsio. 1. Quia Arminius ita propugnatam non voluit Sententiam suam, uti Capellus ait; Sed cum celare amplius eam non posset, cum accusaretur, quòd eam clarè satis non explicaret, cum juberetur à Magistratu supremo Sententiam suam rotundè atque ingenuè dicere, dixit eam & propugnavit pænè invitus, ac nolens; quia in Synodo eam dicere maluisset. Deinde 2. Posito, quòd eam ita propugnatam voluisset; hæc tamen justa satis caussa non erat, ut nõ toleraretur: Ratio est. Quia authores triũ istarum Sententiarũ idem faciunt. Quilibet eorum

eorum Sententiam suam non modò non proponit simpliciter, sed ita eam propugnat, ut, qui tertiam tenet, primam & secundam non modò falsi damnet, sed etiam impietates horrendas in se continere dicat; Quippe per primam Deum injustum, tyrannum, authorem peccati fieri: per secundam Deum (absit blasphemia) insipientem aut fatuum reddi: Et tamen hæ tres Sententiæ se mutuò ferunt, non obstante istâ propugnatione. Quid caussæ est, cur hæc propugnatio Tolerantiam non impediat in his tribus, & in quartâ Sententiâ impediat? At, inquit Thes. xv. *Neutra alteram adeò præcisè simpliciterque damnat, sed ex harum Sententiarum assertoribus quidam putarunt, suam ijs niti fundamentis Sententiam, ut eam alteri damnare non possit, quin incidat ipsa in periculosam aliquam Syrtem.* Atqui, Capelle, hoc non est solvere argumentum, sed obscurâ quadam locutione responsionem involvere, ut intelligi non possis. An non satis damnant, judicio tuo, Sententiam, qui ex ea sequi dicunt, Deum esse authorem peccati, Deum esse injustum, Deum esse Tyrannum, Deum esse insipientem? Quid crudius, quid atrocius, quid damnabilius dixit Arminius? Absurda hæc sunt atrocissima, quibus Sententia aliqua gravari potest. *At putârunt authores*

authores earum, inquit Thes. XIII. *Tres istas inter se conciliari posse.* Citius quis aquam igni conciliabit, quàm hæc tam longè distantia & tam contraria placita. Qui camelos istos tolerare imò deglutire potest, is certè culicem percolat, quando Sententiam Arminij ferre se non posse profitetur: Nullum enim absurdum est, quod ex Arminij Sententiâ deducitur, quod cum illis absurdis vel conferri meretur. Deinde si authores trium istarum Sententiarum, qui se invicem ferunt, istis consequentijs atque absurditatibus alter alterum premit sine crimine aut offensâ; Cur Arminio crimini datur, quòd ijsdem consequentijs atque absurditatibus Sententias ipsorum gravavit? Et cur ob hoc, quod Arminius fecit, necessarium fuit Sententiam definitivam de re totâ ferre, & cum Authores primæ, secundæ, tertiæque Sententię idem fecerint, faciantque, imò pejus quam Arminius; necessarium tamen non fuit definitivam Sententiam ferre? Glutino opus habebit Capellus multo, ut hæc conciliet. Si id omninò fieri posse credit, tantummodo loquatur ut intelligi possit.

Transeamus ad Objectionem Nonam, in quâ novum Argumentum orditur Capellus, videlicet, *An ij, à quibus damnati sunt in*

Synodo Dordracenâ Arminiani, in hâc caussâ judices idonei fuerint, aut esse potuerint? Negant id Arminiani: Capellus affirmat, & respondet ad argumenta quædam, quæ in contrarium ipsi facere videntur, & ab Arminianis adferri adfirmat. Videamus, an rectè & solidè.

Primùm, inquit, dicunt Arminij Sectatores, eos, à quibus damnati sunt in hac caussâ, judices idoneos nec fuisse nec esse potuisse, quòd scilicet eorum interesset, ut eam, quam tulerunt, Sententiam ferrent. Argumentum agnosco solidum & AKATEGÓRETON: In formâ ita habet:

Quorum interfuit, ut eam, quam tulerunt, Sententiam ferrent, illi non fuerunt nec potuerunt esse idonei caussæ istius Iudices:
At eorum, à quibus damnati sunt Remonstrantes, interfuit, ut eam, quam tulerunt, Sententiam ferrent: Ergo.

Minorem hujus Syllogismi aut præterit Capellus, aut concedit, eo quòd eam veram esse credidit. Ad Majorem tantùm respondet, quæ tamen omni exceptione major est, uti statim apparebit. Negat, in eo, qui idoneus judex caussæ alicujus est futurus, requiri ut ejus non intersit, quam ferat Sententiam. *Si Christianus*, inquit, *es, si Dei filius es, interest tuâ, quid de Deo quisque sentiat.*

sentiat. Itáne Capelle? Intereſtne honoris, existimationis, ſtatus, utilitatis, commodi alicujus mei, judicare quid de Deo quiſque ſentiat? An ut favorem & gratiam populi conſequar, ut divitias, opes, honores acquiram, judicare teneor, ut hoc, non illud, quis de Deo ſentiat? *At*, inquies, ***intereſt conditionis & officij tui, ut hanc non illam Sententiam feras.*** At, inquam ego, quando controverſia eſt, & controverſia adhuc pendet, utrum hæc an illa Sententia vera ſit: quomodo officij mei intereſt, ut hanc non illam Sententiam feram? Officij aut conditionis noſtræ non intereſt, ut feramus ſententiam hanc aut illam, priuſquam præcedente juſto examine deprehenſum fuerit, hanc eſſe veram, non illam. Intereſt noſtri officij, ut non feramus Sententiam, niſi quam veram eſſe judicamus: Sed & intereſt officij noſtri, ut, cum de re & cauſſa aliquâ controverſia adhuc pendet, ita ut examine accurato opus ſit, non judicemus peremptoriè, antequam res diligenter ex omni parte examinata fuerit. Quando itaq; Synodus convocatur eum in finem, ut in ea expendatur & judicetur in timore Domini, utrum hæc aut illa Sententia, de quâ controvertitur, falſa ſit; utique qui ad eam accedit eo animo, quòd intereſſe ſua putet,

ut hanc ſententiam, non illam ferat, quaſcunque demum rationes in contrarium adferri in Synodo audiat, is idoneus Sententię iſtius judex non eſt, nec idoneus judex eſſe poteſt: judicium enim præcipitat ante debitum examen, & judicavit peremptoriè cauſſam, antequam eam examinavit, aut examinari audivit eâ mente, ut judicare vellet pro eâ parte, pro quâ rationes maximæ militaturæ eſſent. Quomodo autem judex idoneus eſſe poteſt quis, ſine idoneo & juſto cauſſæ examine? Iuſtum autem examen non eſt, quod quis apud ſeipſum ſolum facit, ſed quod quis facit ita, ut fieri debet, audiendo & expendendo quicquid ad cauſſam facere poteſt, idque ibi, ubi judicium deinde faciendum eſt. Res hæc eſt ita plana, ut non poſſit eſſe planior. Sed poſito quod intereſſe hujuſmodi non impediat, quo minus quis idoneus cauſſæ alicujus judex ſit; manet nihilominus vis Argumenti. Argumentum enim agit, non de intereſſe officij, ſed de intereſſe ſtatûs, aut commodi alicujus privati, quo carere aliquem neceſſe eſt, niſi ſententiam hanc, non illam præciſè ferat, & quo certiſſimè quis gaviſurum ſe ſperat, ſi hoc, non illo modo judicet. Senſus enim Argumenti eſt, eos non poſſe eſſe idoneos judices, qui non poſſunt,

possunt, salvo honore atque existimatione suâ, sine periculo maximo, sine certissimo damno speratorum adeóque ambitorum commodorum suorum, aliter quàm damnare Sententiam, de quâ controversia est, an damnari, an absolvi debeat. Quis hanc tam manifestam Propositionem negare ausit? Capellus certè audet: *Ne quidem*, inquit, *si tuâ privatim intersit, quam sententiam feras, continuò spoliaris omni jurisdictione. Si filius*, inquit, *patri convitium fecerit, si Prætori jus dicenti; si Pastori concionanti protervè contumeliiosèque quispiam obstrepat & obmurmuret, num propterea peribit illi omne jus suum?* At, inquam ego, de eo non quæritur, an jus suum alicui pereat puniendi eum, à quo læsus est, quando puniendi jus habet, & de facto læsionis planè constat; sed de eo, an jus alicui competat non absolvendi, sed damnandi aliquem, eo quòd ipsius intersit, ut is non absolvatur, sed damnetur, & quidem quando res facti aut juris in quæstionem venit? Pone itaque, Patrem dicere convitium sibi factum à filio, & filium id negare; Prætorem crimen aliquod tale, quale dicis, impingere alicui, & hunc item id negare. An interesse Patris putabis, ut filius, qui convitium se fecisse negat, convitium

fecisse credatur? ut Pater filium damnet, quia Pater est, & jus habet in filium, sive verum sive falsum sit, quod filius ipsi convitium fecerit? *At*, inquies, *Pater scit rem ita se habere, quòd videlicet convitium filius fecerit.* Rectè, si rem ita se habere sciat, ita ut de eo, quod factum est, dubitari non possit; jam non judicat eum puniendum esse, eo quòd ipsius intersit ut puniatur, sed eo quod puniri mereatur. Punit autem eum, eo quòd intersit ipsius ut puniatur, qui meruit puniri. Aliud est judicare, aliquem puniri meritò posse, aliud punire eum, qui meruit puniri. Ut judices puniri aliquem meruisse, tuâ interesse non debet; ut punias, tua sæpe interest, id est, officij tui. Quandò itaque Pater certus est ea certitudine, quæ ad judicium faciendum requiritur, quod videlicet filius ipsius convitium ipsi fecerit, jam judicium Patris adeò legitimum est, ut magis legitimum esse non possit; ac proinde interest officij paterni, ut filium castiget. At pone casum, Patrem affirmare, sibi in cætu hoc aut illo convitium factum à Filio, Filium autem id negare, & orare Patrem, ut cætum istum audiat, paratum se pænam subire, si rem prius diligenter inquisiverit. Quid? an privatim Patris interesse dices, ut vi-

ut videatur hoc verè factum esse, ut jurisdictione sua utatur in Filium, antequam in cætus istius sententiam exquisiverit? Non opinor. In Prætore & Pastore res est manifestior. Pone Prætorem civi honorato impingere, quod ipsi jus dicenti convitium fecerit: Pastorem Seniori aut Diacono imponere, quòd concionanti ipsi protervè obmurmuraverit: Civem autem & Seniorem negare factum. Pone rem in judicium adduci: an existimas, Prætorem & Pastorem idoneos istius caussæ judices sedere posse, quamdiu interesse sua privatim credunt, ut accusati credantur fecisse id, quod in quæstionem venit an fecerint; aut ut damnentur ij, quorum caussa in judicium adducta est? Totum mundum refragantem tibi habebis Capelle, nec dubito quin te ipsum tibi, si in judicio tali, non Prætoris, sed civis; non Pastoris, sed Senioris loco comparendum tibi esset. Quocirca, Majorem Propositionem tanquam indubitatam statuendam esse, colligo. Minorem verò quia non negat Capellus, sed tacitè concedit, probari non est necesse. Res plana est. Intererat enim pænè omnium, qui in fæderato Belgio ad Synodum Nationalem convenerant, ut non aliam quàm eam, quam tulerunt, Sen-

 tentiam

tentiam ferrem. Nempe, jam ante damnaverant eam in Conventiculis & Coïtionibus suis, additâ manuum suarum subsignatione: damnationem factam secessione & schismate aperto ratam & testatam publicè fecerant: Templa, loca publica, contra Edicta, obsistentibus Magistratibus, per vim invaserant, ut Magistratus, quos exauthorari privilegia Patriæ vetant, de statu suo deturbarentur, & in eorum locum adsciscerētur, quos sibi addictos noverant, operam dederant: fama Principis Aurantiæ, qui schismati jam se miscuerat, & eorum omnium, qui mutationis illegitimę authores fuerant, in Belgio laborabat, si aliam quàm damnationis Sententiam ferrent: Iam ingentia stipendia, lauta Ministeria & imperturbatam quietem spe pręceperant, & tantùm non devoraverant. Interfuit itaque multis modis eorum, à quibus damnati sunt Arminiani, ut non aliam quàm eam, quam tulerunt, Sententiam ferrent.

Objectionem Decimam non capio, nec scio unde eam depromserit Capellus. Credo eum umbram aliquando pro argumento sumere, & Andabatarum more pugnare.

OVK IDEN, ALL' EDOKESEN IDEIN DIA NVKTA SELEENEEN.

Objectio Undecima habet vim & colorem,

rem, si rectè proponatur; sed ita frigidè & dilutè eam proposuit Capellus, ut studio vim & ictum ejus declinasse videatur. Ita enim ait: *Omnes aut plerique, qui Arminij Doctrinam damnárunt, multis modis Sententiam suã patefecerant, eòque partes fecerant.* Quis enim nervus in hoc Argumento est? quod robur? Qui sententiam suam patefacit, non excidit propterea potestati judicandi, neque sententiam suam patefaciendo statim partes facit. Puer hæc videret. Argumentum in robore si velit Capellus, hunc in modum formandum fuerat:

Qui antea, nullo ordine Ecclesiastico servato, suâ propriâ sponte & privatá authoritate, contra expressa Magistratus supremi Edicta, conventicula fecerunt, in quibus absentes, inauditos, indefensos Arminianos subscriptione manuum suarum damnarunt: Qui schisma absque ulla praeeunte Classicali aut Synodali legitimâ Sententiâ, inauditâ & indictá adhuc caussá, aut fecerunt, aut factum approbârunt, ita ut manu sua testarentur, se ex officio teneri Arminianos agnoscere pro ijs, cum quibus licitum ipsis non esset conventus ullos celebrare, eósve pro membris cętuum suorum habere: *Qui schismatis istius ope Synodum sibi procurárunt, in quâ*

 ij ipsi,

tentiam ferrem. Nempe, jam ante damnaverant eam in Conventiculis & Coïtionibus suis, additâ manuum suarum subsignatione: damnationem factam secessione & schismate aperto ratam & testatam publicè fecerant: Templa, loca publica, contra Edicta, obsistentibus Magistratibus, per vim invaserant, ut Magistratus, quos exauthorari privilegia Patriæ vetant, de statu suo deturbarentur, & in eorum locum adsciscerētur, quos sibi addictos noverant, operam dederant: fama Principis Aurantiæ, qui schismati jam se miscuerat, & eorum omnium, qui mutationis illegitimę authores fuerant, in Belgio laborabat, si aliam quàm damnationis Sententiam ferrent: Iam ingentia stipendia, lauta Ministeria & imperturbatam quietem spe pręceperant, & tantùm non devoraverant. Interfuit itaque multis modis eorum, à quibus damnati sunt Arminiani, ut non aliam quàm eam, quam tulerunt, Sententiam ferrent.

Objectionem Decimam non capio, nec scio unde eam depromserit Capellus. Credo eum umbram aliquando pro argumento sumere, & Andabatarum more pugnare.

OVK IDEN, ALL' EDOKESEN IDEIN DIA NVKTA SELEENEEN.

Objectio Undecima habet vim & colorem,

rem, si rectè proponatur; sed ita frigidè & dilutè eam proposuit Capellus, ut studio vim & ictum ejus declinasse videatur. Ita enim ait: *Omnes aut plerique, qui Arminij Doctrinam damnárunt, multis modis Sententiam suā patefecerant, eóque partes fecerant.* Quis enim nervus in hoc Argumento est? quod robur? Qui sententiam suam patefacit, non excidit propterea potestati judicandi, neque sententiam suam patefaciendo statim partes facit. Puer hæc videret. Argumentum in robore si velit Capellus, hunc in modum formandum fuerat:

Qui antea, nullo ordine Ecclesiastico servato, suâ propriâ sponte & privatâ authoritate, contra expressa Magistratus supremi Edicta, conventicula fecerunt, in quibus absentes, inauditos, indefensos Arminianos subscriptione manuum suarum damnarunt: Qui schisma absque ulla praeeunte Classicali aut Synodali legitimâ Sententiâ, inauditâ & indictâ adhuc caussâ, aut fecerunt, aut factum approbârunt, ita ut manu sua testarentur, se ex officio teneri Arminianos agnoscere pro ijs, cum quibus licitum ipsis non esset conventus ullos celebrare, eósve pro membris cętuum suorum habere: *Qui schismatis istius ope Synodum sibi procurárunt, in quâ*

 ij ipsi,

ij ipsi, qui damnationem istam prævians aut fecerant, aut approbaverant, soli sederent Iudices, ij non possunt esse idonei aut legitimi Iudices in caussâ istâ, nec jure ullo citare possunt ita à se illegitimè prædamnatos, ijsque imperare, ut damnatores & schismaticos istos pro legitimis caussæ istius judicibus agnoscant:

At ij, à quibus damnati sunt Arminiani, vel omnes, vel plerique saltem, ista omnia ante fecerunt. Ergo.

Minorem hujus Argumenti, si quis fortè de eâ dubitet, solennibus Actis ipsorum Contra-Remonstrantium, multisque alijs documentis probatũ videre poterit in Actis & Scriptis Synodalibus Remonstrantium, pag. 42. 43. 44. 45. Partis primæ: Neque diffitebitur eam, quisquis rerum Belgicarum cognitione vel levi imbutus est.

Itaque ad Argumenti Majorem etiã tantùm respondet Capellus: *Consequens illud ego pernego*, inquit. At quo jure? *Damnarit*, inquit, *Prætor Titium: num propterea non licebit Prætori in consimili caussâ de Sempronio sententiam ferre?* Non agitur hîc de simili, sed de eâdem causâ. 2. In eâdem causâ ut sententiam bis ferat Prætor, ne jura quidem sinunt. In appellationibus res est manifesta. 3. Posito quòd id bis liceret Prætori, certè non

non liceret tamen, nisi antea legitimè sententiam tulisset. At damnarit Prætor Titium inauditum, indefensum: damnationem ejus obreptitiè & subreptitiè procuraverit: extra ordinem & consessum Iudicum sententias eorum ambiverit, prensaverit ipsos Iudices, ut non judicarent aliter quàm contra Titium: tribunal erexerit, ut in eo sententia clam lata executioni mandetur; conqueratur de eo Titius, doceatque rem ita gestam Argumentis omni exceptione majoribus: Quid? an Prætorem ejusmodi idoneum Titij Iudicem dices? Non crediderim. Quod si Prætor ejusmodi judex esse non possit idoneus in caussâ ullâ, licet minimâ, quæ sæpe pretium exiguæ pecuniæ non excedit, quomodo Pastor, qui istorum omnium reus est, judex idoneus sedebit in caussa, quæ Deum, conscientiam, salutem nostram, & Ecclesiæ pacem spectat? Quicquid hîc operosè respondet Capellus, id omne est extra hunc casum, & proinde ad rem nihil facit. Damnare potest Prætor in consimili caussa Sempronium, qui damnavit antea Titium, si legitimè damnavit. Sententiam potest ferre Pastor in pari caussâ imò centies & millies, si modò ante legitimè sententiam tulit, & sine adfectu. At si illegitimè antea damnavit, inidoneus

doneus toties est judex, quoties sen entiam in caussa ista fert. Quare ineptu & impertinens planè est, quod de Alexa dro in caussâ Arrij allegat. Damnaverit um Alexander in Synodis Ægyptiacis alio oties, ut Capellus ait, utique non nisi l gitimè damnavit, ex animi sui sententiâ, in conventibus legitimis rogatus, jussu & ordine inter cæteros damnationem d xit. Nec excepit Arrius unquam, quòd scio, contra Alexandrum eo nomine, quòd clandestinis machinationibus, secretisque coïtionibus, damnationem ipsius procurârit Alexander: Omnia ordine & ritè facta sunt, & ita facta esse narrat historia. Etiamsi enim non defuerint postea ex Arrianis, qui Alexandro æmulationem & invidiam objecerint, quòd Arrium præferri sibi videret; nemo tamen ex ijs Alexandrum illegitimi judicij postulavit. At in nullâ Synodo justâ damnati antea fuerant Remōstrantes. In conventiculis prohibitis cum importuno & illegitimo schismate, indictâ caussâ, imò cum tolerantia à Magistratu supremo usque ad Synodi tempus aliquoties solenniter sancita esset, damnaverant eos illi ipsi, qui postea judicium in Synodo Nationali de caussa eorum sibi arrogarunt. Pone idem factum antea ab Alexandro contra

contra Arrium; dicam Alexandrum inidoneum & incompetentem Arrij judicem sedisse & Arrium illegitimè ab eo damnatum fuisse. Idem dico de Osio & de Afris atque Italis, in caussa appellationum transmarinarum..

Objectio XII. planè est aliena ab hoc argumento. Non enim quæritur, an Synodus non possit esse idoneus Iudex suarum confessionum, & quæ earum genuina sit Sententia statuere ac pronunciare: Absit; Contrarium professos semper esse etiam ipsos Arminianos, id unum abundè docet, quòd in Synodo revisionem Formularum istarum fieri posse ac debere judicaverint, ac defenderint. Sed quæstio, quam hîc movet Capellus, alterius planè generis est. Querebatur in Conventu præparatorio, An, quia judicium de controversijs in Synodo Nationali erat faciendum juxta purum putum Dei verbum, si quando controversia movenda esset de ipsis Ecclesiarum Formulis, anne videlicet ubique verbo Dei consentanea continerent, ij, qui juramento Formulis istis obstricti atque obligati, & in Synodo illa judices sessuri erant, durante isto actu judiciali, ab obligatione & juramento illo absolvendi non esent? Asserebat id Arminius & tres alij, qui ad Con-

Conventum iſtum evocati erant. Reliqui negabant. Rationes, quas pro parte ſuâ adferebant Arminius & qui cum ipſo ſentiebant, tam ſunt graves & ſolidę, ut hactenus nihil viderim, quod vel probabiliter illis reponi poſſit. Sed Quæſtionem illam hîc non tracto. Sufficit mihi, ſi oſtendam Capello, diverſam eſſe hanc Quæſtionem ab iſtâ, de quâ hoc loco agitur, eumq; METABAINEIN EIS ALLO GENOS. Itaq; totũ illud, quod Theſibus 22. 23. prolixè adfert, huc non quadrat. In exemplo, quod ipſe adfert, rem claram facio. *Si quis palam iniquitatis damnet leges publicas*, inquit, *in quarũ verba juravit Magiſtratus, num ſpoliabitur jure ſuo?* Non Capelle. Sed ſi Magiſtratus ipſe cenſeat leges publicas, in quas ipſe juravit, examinandas & revidendas eſſe, anne videlicet leges illæ, in quas juravit, ſint leges, quæ verbo divino aut rectæ rationi ſunt cõſentaneæ: anne exiſtimas, Magiſtratum, cum examen iſtud inſtituit, legibus illis obſtrictũ manere, ita ut eas pro legibus juſtis, juxta juramenti ſui formulam, habere teneatur, & interim idoneum ejus rei judicem eſſe poſſe, an illę juſtæ ſint? Certè nemo poteſt rei iſtius judex eſſe, cui aliquomodo obſtrictus eſt. Iudicij enim actus eſt actus juris & poteſtatis ſuperioris in illud, de quo judicium

eſt

eſt faciendum. Et hæc cauſſa fuit, cur Proteſtantes olim judicaverint neceſſarium habendo Concilio œcumenico, ut Pontifex Romanus Epiſcopos, Prælatos & Antiſtites Eccleſiarum, quotquot fide datâ & jurisjurandi vinculis obſtrictos ſibi habebat, ijs vinculis primum ſolveret, & juramenti gratiam omnibus faceret. Similiter Neoſtadienſes monent, ut ad Synodum non veniant jurati in ullam Confeſſionis particularis aut privatæ formulam. Quicquid itaque extra hunc controverſiæ ſtatum adfert Capellus, id extra oleas eſt.

Objectio XIII. non continet Argumentum, aut quicquam, quod juſtæ rationis vim habet, ſed tantum circumſtantiam, quæ ad illuſtrandam rationem aliquam, eamque probabiliorem faciendam AVXESIOS cauſſâ adferri ſolet. Nemo tam ineptus eſt, ut velit eum, qui judex ſententiæ alicujus eſt futurus, ita liberum eſſe à judicio omni, ut de re iſtâ, quæ in controverſiam vocatur, judicium nullum unquam apud ſe formaverit. Abſit. Quis enim ita vacuum, ita indifferentem animū in hoc mundo reperiat? Tantum requiritur ad hoc, ut quis ſit idoneus judex controverſiæ alicujus, ut animū non adferat, ita ad unam controverſiæ partem determinatum, quin rationes ex alterâ

parte

parte positas ex æquo & bono examinare velit. Et hoc est præjudicium illud, quod abesse debet ab omni justo ac legitimo judicio. Itaque non voluerunt Arminiani, ut ad Synodum venirent, qui neutrius partis sententię addicti essent: sic enim se ipsos excludere opus habuissent: tantum dicebant eos, qui Sententiæ suæ ita se addixerant, ut nollent in animum inducere aliam ullam veram esse posse, idoneos Iudices Sententiæ istius, quando ea in controversiam venit, esse non posse. Quare omnes eos, qui se Sententiæ suæ actu aliquo illegitimo ante judicium obstrinxerunt, aut qui signo aliquo testati sunt, se à Sententiâ suâ recedere nolle, aut se sententiam suam ita certam credere, ut nullam rationem opponi posse persuasum habeant, ad judicandum inidoneos judices esse habendos censebant. Et cum hujusmodi essent omnes aut plerique Provinciales, qui ad Synodum convenerant, idque Argumentis sole clarioribus Remonstrantes demonstrarent: quomodo fieri poterat, ut eos caussæ suæ judices agnoscerent? Ineptum autem est, quod Capellus ait, *Si quis vehementior justo fuerat, & ultra quàm par esset progressus, qui tamen ad Synodum missus fuerat, id si planè ab Arminij doctrinæ fautoribus fuisset propositum*

his

his Synodus satisfacere potuisset. Quasi verò ea Synodi cura fuerit. Canat Capellus hanc fabulam alijs. Norant se mutuò damnatores isti, & mulus mulum scabebat: Non agebatur de uno atque altero: Plerique erant, quos citati nominatim omnes digito designare poterant, qui turbarum omnium authores & incentores fuerant. Acta privata & publica eorum ad manum habebant, quæ Belgium totum jam menses & annos aliquot oculis suis legerat: Schismata eorumque authores, præcones, vindices, non in Hollandiâ tantum, sed in Provincijs cæteris omnibus tam erant notorij, tam manifesti, *Quàm solis esse radij olim cum sudum est solent.* Nec sciebant hæc tantum, sed & probare in se recipiebant, idque Synodo in os dicere non reformidabant: Si quid frontis habuissent, plerique conscientiæ suæ morsum tegere non potuissent. Sed sedebant Patres, non ut accusatores sui audirent, sed ut alios pro arbitrio suo judicarent: Itaque hæc surdis dicebantur.

Objectio XIV. Etiam ij, qui schisma non fecerant, ab alijs factum probabant. Ita est. Quid hîc respondet Capellus? *Non est necesse,* inquit, *singula secessionum istarum momenta perpendere.* Imò verò, mi Capelle, id omninò necesse est, quia ex istis benè

perpensis pendet tota juris hujus quæstio. *Longius*, inquit, *nos abduceret hæc facti quæstio.* Imò verò hæc facti quæstio recta te ducet ad quæstionem juris intelligendam. Si enim factum est ab ijs, qui in Synodo sederunt, id, quod factum ab ijs esse asserunt Arminiani: jam ij, qui in Synodo sederunt, caussæ illius, de qua quęstio fuit, legitimi judices esse non potuerunt. Si factú id ab ijs non est, nega, aut da ijs, quæ facta sunt, colorem.

Iuris quæstionem quod attinet, hoc affirmare possumus, inquit, *non idem heterodoxis adversus orthodoxos licere, quod orthodoxis adversus heterodoxos.* Esto. Quid inde? An propterea secessionem ab Arminianis facere licuisse dices adversarijs Arminianorum, non vice versa? Quo jure? *Quod isti*, inquit, *orthodoxi essent, hi heterodoxi.* Atqui, Capelle, quo judicio judicati erant orthodoxi, qui Arminianorum erant adversarij, Arminiani autem heterodoxi? In qua Synodo? in quo conventu legitimo? Doce id Capelle, & profer tabulas. Si id non potes, uti revera non potes, vide annon ipse te tuopte gladio lædas. Arminiani non erant judicati heterodoxi ullo judicio publico ac legitimo in Ecclesia, & tamen erant ejusdem cum cæteris Ecclesiæ membra:

Cæteri ſeceſſerunt ab Arminianis: utri ergo orthodoxi? Verbis tuis utar. *Cui unquam Paſtori licuit impune facere ſchiſma?* Si nulli impune licuit ſchiſma facere, utique qui ſchiſma fecerunt, in noxa & culpa ſunt, non Arminiani, à quibus ſchiſmatici iſti ſeceſſerunt. Illi itaque turbatores & heterodoxi, non hi. *At heterodoxus Paſtor, aut Doctor ne ſis, duo requiruntur.* 1. *Ne quid doceas contra Dei verbum* 2. *Ne quid contra Fidei Formulas in Eccleſiâ, cujus membrum es, receptas.* Eſto; procedat etiam hæc definitio: quanquam ineptus eſt Capellus, cum heterodoxum non eſſe, confundit cum orthodoxum eſſe. Fieri enim poteſt, ut Formulæ in Eccleſia receptæ repugnent verbo divino? Quid itaque? An, ut orthodoxus Paſtor ſis, requiritur, ut ne doceas contra Formulas iſtas, quomodo itaque docebit quis ita, ut non doceat contra Dei verbum, ſi non doceat contra Formulas illas, quæ repugnant Dei verbo? Sed tranſeat hoc etiam SPHALMA. *Heterodoxus ut ſis, ſufficit ut in alterutrum pecces.* Et hæc definitio tranſeat. At hic jam ipſiſſima naſcitur quæſtio Capelle. Si inter duos Paſtores non heterodoxos, id eſt, qui ambo videri volunt non docere quicquam cōtra verbum Dei, nec quicquam contra re-

 ceptas

ceptas in Ecclesia Formulas, controversia oriatur, eo quòd hic existimet, illum esse heterodoxum, id est, vel contra Dei verbum, vel contra receptas Formulas, vel contra utrumque simul sentire ac docere; ille verò hunc: uterque tamen ex Dei verbo & Formulis Ecclesiæ Sententiam suam propugnet. Uter horum erit idoneus caussæ hujus judex? Neuter, inquam ego; quia uterque altera pars litis est. Quod si verò, Capelle, inter plures Pastores Doctoresq; eadem lis oriatur, quis eorum judex erit? Synodus, inquies fortasse. Rectè. Quid si pars eorum una id agat, ut coïtione facta, antequam Synodus haberi possit, partem alteram prædamnari curet, actuque prædamnet; quid si pars eadem Synodum convocari faciat, ita ut pars altera in totum ab eâ exclusa sit, quod ad judicandi actum attinet, ipsique qui jam multo ante prædamnârunt suos adversarios, soli in eâ judices sedeant? Quid? an partem istam partis alterius legitimum judicem dices? Hîc vertitur ipsissimus cardo quæstionis, quem jam sæpe indicavi, & quem tamen Capellus aut per incuriam nunquam tangit, aut consultò semper dissimulat. Quare cum dicit: *Etiamsi publicæ fidei Formulæ laborarent aliquo vitio, non continuò licet publicè doctrinam*

nam ijs adversantem docere; ut ut verum sit, planè est APROSDIONUSON. Sed nec unquam Arminiani aliter aut senserunt, aut egerunt, uti in præcedentibus planissimè ostensum est. Nec ad rem facit, quod de exceptione addit Thes. XXVII. *Eam justam esse, quando tormentis silentium alteri parti imponitur* (quanquam ineptus meritò videri debeat Capellus, quòd solam tormenti exceptionem liberam relinquat). Quis enim nescit, alia esse, quæ viro bono tormento quovis graviora esse debent, & quæ non pauci plus quàm tormenta ulla metuunt? Et quando unquam in Concilio Tridentino tormentis silentium alicui fuit impositum? Quod verò Thes. XXVIII. adfert, id non modò alienum est ab hoc proposito, sed contra Capellum ipsum directè facit. Populus enim Romanus, qui Fælicem Arrianum audire recusabat, idcircò id faciebat, quia fidem illam, quam Fælix sequebatur, in Synodo Nicæna legitimo judicio damnatam esse credebat. At qui in Belgio secessionem fecerunt, ij eam fecerunt, antequam Synodus ulla legitima habita esset, in quâ Sententia eorum, à quibus secessionem faciebant, damnata fuerat. Schismatici itaque veri erant, ac proinde incompetentes caussæ istius, quæ in con-

troverſiam veniebat, judices.

Objectio XV. *Quî potuimus, inquiunt, ritè condemnari, quum ne convicti quidem fuerimus?* Quis tam ſtolidus, Capelle, qui ita argumentetur? Plus per Dei gratiam ſapiunt Arminiani, quàm ut pro tam juſta cauſſâ ineptijs ejuſmodi pugnent. Verba ipſorum, quæ citas, tam apertè alium ſenſum continent, ut palpari poſſit. Ita enim inquiunt: *Convictos nos pronunciare Synodus auſa fuit. Itane ergo &c.* Negant Arminiani in Præfatione, non quòd ritè condemnari aliquis poſſit, niſi fuerit ante convictus; ſed quòd convictus aliquis errorum dici poſſit, cui nullæ rationes ad errorem demonſtrandum idoneæ ſunt propoſitæ. *Ejecit nos Synodus,* inquiunt, *conſeſſu ſuo: Conferre nobiſcum recuſavit, quia ad judicandum, non ad conferendum ſe veniſſe dicebat: Rationes noſtræ Sententiæ audire noluit: rationes contrarias dare renuit, aut ſaltem non dedit; ſolo imperio egit omnia. Quomodo itaque nos convictos pronunciat?* Hoc Argumentum quâ veriſimili exceptione eludi poteſt?

Sed reſpondet nihilominus ad rem Capellus: *Omninò,* inquit, *convicti fuiſtis tam ſolidè, tam legitimè, quàm ullus unquam hæreticus in ullâ Synodo.* Itane Capelle? Quando? Quomodo? Quibus argumentis? Ne diſpu-

disputatum quidem fuit unquam de veritate & errore. Quotiescunque citati petebant, orabant, supplicabant, ut rationibus ageretur, & error ipsis ostenderetur, toties frustra fuerunt. Collationi statim in ipso limine spes omnis intercidebatur. Quomodo itaque fuerunt convicti; quomodo convicti solidè? quomodo convicti legitimè? quomodo tam solidè, tam legitimè, quàm ullus unquam hæreticus in ulla Synodo? Certè si minus solidè adhuc convicti sunt, quotquot unquam fuerunt hęretici, ego ausim dicere, nulli unquam hæretico à Synodis, à quibus damnatus fuit, datam fuisse caussam discedendi ab errore suo; imò caussam justissimam fuisse datam in eo permanendi & moriendi, quantum ad Synodos attinet.

Atqui, inquit Capellus, *ad legitimam convictionem non ea, quæ volunt, requiruntur.* Atqui, inquam ego, quænam sunt illa, quæ requirunt ad convictionem? *Confessionem*, inquit Capellus. Quod si Remonstrantes eam omnino requisivissent in materiâ Religionis & conscientię, fortasse nō omninò à veritate aberrassent, saltē dixissent id, quod quisque in caussa suâ, cum ab alio convictus solidè esse dicitur, dici ac credi cuperet; ac proinde quod alteri

eodem & pari jure concedere deberet. Sed & falsum est, eos ad convictionem requirere Rei confessionem : Nullum ejus rei vel levidense est indicium in verbis allegatis: Tantum dicunt, eum, qui convictum aliquem pronunciat, jure id pronunciare non posse, nisi prius ei, quem convictum pronunciat, rationes & argumenta proposuerit, quæ vel convincendo ipsi idonea putavit, vel actu convicisse credit : Ubi id non fit, ibi convictionem locum habere posse negant; saltem ibi pronunciari jure posse non existimant; quòd quis convictus sit. Enimverò satis non est ad hoc, ut quis convictus pronuncietur, ut is, à quo convictus dicitur, rationes justas se habere sibi persuadeat, quibus ipsum convinci posse credit: necessum est ut is, qui convictus dicitur, rationes illas audiat & examinet, ut si vel omninò nihil reponat, vel quod reponit tale sit, ut planè sit frivolum ac dilutum, convictus deinde dici aut credi possit: Alioquin, si ad convictionem satis est, ut is, à quo aliquis convictus dicitur, rationes satis graves se habere credat, quas ad convincendum aliquem credit sufficere; jam etiam errorum convicta dici potest Synodus à Remonstrantibus; imò majori jure ab ijs convicta, quàm Remonstrantes convicti

victi dici possunt à Synodo. Remonstrantes enim non tantum obtulerunt Synodo, se ad rationes dandum paratos esse, sed etiam dederunt scripto consignatas rationes suas Ordinum Deputatis, à quibus Synodus eas habuit & legit : At Synodus rationes suas nunquam dedit, aut dare voluit Citatis, ut eas examinarent aut expenderent.

Objectione XVI. non continetur Argumentum novum, sed carpitur tantum lacinia quædam Præfationis, quam Actis & Scriptis suis Synodalibus præmiserunt Remonstrantes. Nullo jure. Scopus enim loci istius & pæne Præfationis totius est, ostendere, si quando questio aliqua de rebus fidei, non precisè creditu, factu, aut speratu necessarijs, incidit in Ecclesia, operam dandam esse ante omnia, non ut statim quoquo modo lis ista terminetur & decidatur in alteram parté, uti Synodus Dordracena alieque plures sepe fecerunt, sed ut terminetur eâ viâ, que cum minima partium offensione conjuncta est, & quam equitas & mansuetudo Christiana dictant optimam esse: Breviter, quam ipsi nos iniri optaremus, si propria nostra caussa ageretur. Eam viam esse duplicem, ut vel placidis gravibusque rationibus veritas errantibus persuadeatur: vel, si id primâ instan-

 tiâ,

tiâ, alterâque aut tertiâ fieri non possit, via quędam media quęratur, qua partium offensio vitetur, litium periculo obex ponatur, & commodę interim occasiones, ad veritatis amicam persuasionem; apertę libereque relinquantur. Quid poterat rectius, placidius, aut utilius dici ab ijs, qui Deum in his terris judicium nullum ordinarium reliquisse credunt, ex quo omnes Christianos pendere necesse sit, & veritatem simul atque pacem in Ecclesia Christi conservatam cupiunt? Nimirum, contrarium passim in orbe Christiano fieri observabant. In Synodis omnibus id tantum agi videbant, ut externæ quieti consulatur, & simul atque aliquis litem aliquam novam movere incipit, unde pax ista turbari videtur, statim de authore ejus opprimendo cogitetur: non tam spectari errantium instructionem, quàm destructionem, non tam errorum solidam & amicam confutationem, quàm superbam & magistralem damnationem: nec tam dissentientium pacem & conciliationem, quàm divisionem: atque inde odia & schismata atrocissima nasci, quæ plurimorum malorum caussæ sunt. Quid ad hæc Capellus regerit? Sarcasticè tantum ait: *Nempe, nisi Synodus tamdiu disputandi licentiam faciat, donec utraque*

pars

pars satisfactum sibi profiteatur, nihil egit piè; victoriam non veritatem quæsivit. Sed nec hoc dicit Præfatio; tantum dicit, eam esse Synodorum veram atque unicam gloriam, quando in id viribus omnibus incumbunt, ut utrique parti satisfiat, & non tantum id operâ dant, ut quovis modo judicio aliquo peremptorio enatas controversias, veluti in herbâ, opprimant aut sopiant. Sic enim non tam veritati studeri, & mutuæ paci, quàm externę tantum & imperturbatæ unius partis quieti, quæ nil nisi carnalis quies est, & plerumque cum partis alterius offensione conjuncta est. Dicit autem hoc Præfatio, ut ostendat, quàm longè à rectâ viâ deflexerit Synodus Dordracena, quæ non ad conferendum, sed ad judicandum se congregatam dicebat, & tantopere solicita fuit de opprimendis ijs, quos errare credebat, ut de ijs instruendis ne cogitare quidem voluerit, nihilque ægrius tulerit, quàm quod judicio isti remora injiceretur ab ijs, qui collationem offerebant; imò qui orabant supplices, ut vel persuaderi ipsis posset veritas, si errarent, vel via inveniri ad mutuam pacem & concordiam. *Ecquæ verò Synodus*, inquit, *unquam id fecit?* Imò verò, inquam ego, ecquæ fuit unquam pia Synodus, quæ id non fecit? Quotquot unquam

unquam habitæ fuerunt, (factiosas & LEE-STRIKAS semper excipio) eæ, si quando inter ipsos Episcopos controversia aliqua nata esset, quæ prioribus sæculis definita non erat, & quæ fundamentum fidei præcisè atque immediatè non tangere credebatur, istam, quam diximus, viam semper institerunt. Nunquam progressæ sunt ad decisiones: Apparuit id in materia de Prædestinatione, quam ipse Capellus fassus est nullis unquam Synodis definitam fuisse, & de quâ placidè interim atque amicè adeò semper inter Episcopos velitatum est, ut Cælestinus Papa in Epistola ad Galliæ Episcopos hac de re consultus, hac conclusione uti non dubitaverit: *Profundiores verò difficilioresque partes intercurrentium Quæstionum* (difficillima autem erat ea de Prædestinatione) *quas latius pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus adstruere: Quia ad conferendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus detrahendum est, satis sufficere credimus, quicquid secundum præscriptas regulas Apostolicæ sedis nos Scripta docuerunt, ut prorsus non opinemur Catholicum, quod apparuerit præfixis Sententijs esse contrarium.* Eodem modo semper actum, etiam cum primùm controversia incideret de

ea

ea re, quam ad fidem pertinere postea judicatum fuit. Ipsa Synodus Tridentina, quicquid eam tyrannicè supra alias omnes egisse velit Capellus, istius tamen æquitatis fuit retinentissima. Quæcunque Sententia in quæstionem veniebat, ea publicè & palam diu multumque agitabatur; & quia nulla fere erat, in qua non diversi à se invicem abibant Episcopi, Doctores & Magistri, nihil aliud pæne agebat Synodus, sæpe mensibus aliquot, quàm ut aut rationibus, quæ præponderare videbantur, dissentientes in unam atque eandem Sententiam adduceret, vel, si id fieri non poterat, leni aliqua conciliatione eos inter sese conciliaret; vel, si nec hoc fieri poterat, libertas sua cuique sentiendi concederetur, atque ita pax & concordia retineretur. Et quid aliud fecit ipsa Synodus Dordracena, postquam fores publicas claudere cæpit, & secretò quæ inter Doctores Pastoresque erat non levis dissensio, componere studuit? Quomodo egit cum Gomaro, cui cum persuadere non poterat, ut in eam, quę communis omnium esse videtur, Sententiam de Prędestinationis Objecto (quanti autem momenti ea sit in antecedentibus clarum fecimus) descendere: An non concordiæ & pacis

pacis retinendæ caussâ viam mediam quæsivit, id est, protestationem ipsi suam liberam reliquit, & ut ea in Actis publicis exstaret permisit? Quomodo cum Martinio egit, qui Sententiam suam de morte Christi ita dixit, ut cum Remonstrantium Sententiâ ad unguem conveniat? Annon persuadere ipsi sunt conati sententiam suam, & cum id non possent, viam mediã repererunt, & isto modo Articulos suos concinnarunt, ut ille sine ullâ protestatione ijsdem se bonâ conscientiâ subscribere, & nihilominus propriam suam Sententiam retinere posse crederet? Et quamdiu, quàm operosè, quàm prolixè ea in re sese occupavit Synodus? Quod si hac in re à Synodo rectè ac piè actum vult Capellus, cur ægrè fert, quod eandẽ æquitatẽ, eandẽ pietatẽ requisiverint in caussa suâ ij, qui Coëpiscopi, Sympresbiterique erant eorũ, qui in Synodo judices sedebant? Annon gloria Synodi Dordracenæ hæc vera atque unica fuisset, si cum ijs eodẽ modo egisset, & ad non necessariã decisionem, sine ullâ collatione, aut saltem sine ullo conciliationis studio non prosiluisset?

At, inquit Thes: XXXII. ***Dordracenis Patribus id in votis fuit vel maximè, ut Arminianos pondere rationum suarũ ad frugem revocarent.*** At, inquã, si in votis id ipsis fuit, cur

quæso

quæso detrectârunt collationem? Cur se nō ad conferendū, sed ad judicandum convenisse dicebant? Cur, cum rationibus secum agi, & conscientijs suis satisfieri orarent Citati, imperio, edictis, decretis statutisque tantum egerunt?

Sed id ab illorum pervicaciâ non poterant impetrare, inquit. At quæ, obsecro, pervicacia ipsorū, non dico fuit, sed esse potuit, quando rationibus non agebatur cum ipsis, sed jussibus? An in eo quod optarent, orarent & supplicarent identidem, ut rationibus secum ageretur, pervicacia eorum sita fuit? Iubentur Synodum agnoscere legitimum judicem; non possunt per conscientiam: rationes adferunt, & ad eas ut sibi satisfiat petunt: Non dantur, aut si quæ dari videntur, idque obiter, non permittitur illis respondere, sed jubentur parere. Non cedunt, non quia non volunt, sed quia non possunt: Rationes obstant. Quid? an hæc pervicacia est, Capelle? Contrarium verum est: pervicaciæ rei coram Deo fuissent summo jure, si tam manifestis, quas habebant, rationibus non cessissent, aut tam iniquis jussibus Synodi morem gessissent. Similiter citati fuerant ad Synodum disertis & amplissimis verbis ab Ordinum Delegatis, ut ***in eâ Sententiam suam*** (verba sunt literarum

Cita-

Citatoriarum) *de dictis quinque Articulis liberè proponerent, explicarent, ac quantum esse necessarium existimarent, defenderent.* Postquam propositionem fecerunt Sententiæ suæ, statim, quia credo liberè satis ea facta fuerat, interponit se Synodus, explicationem liberè eos facere non sinit, sed eos intra certa quædam interrogatoria, ad caussam ipsorum odiosam reddendam & libertatem concessam penitus tollendam, pædagogico quodam ritu, puerorum aut potius servorum instar, concludit: ad ea ex tempore eos jubet respondere, & quidem singulos, ut nimirum concordes divideret. Manifestè iniqua hæc erat agendi ratio & literarum Citatoriarum tenori repugnans. Parere tamen se nihilominus velle profitentur, si modò quod ipsis literę Citatoriæ concedebant, liceat ipsis deinde liberè Sententiam propositam explicare & defendere, quantum ipsi necessarium judicarent: Hæc enim sunt ipsissima verba literarum Citatoriarum. Negat Synodus: ad interrogata respondere eos singulos jubet, & sententiam suam explicare ac defendere, *non quantum ipsi, sed quantum Synodus necessarium esset judicatura, ad Dei gloriam, suam instructionem, Ecclesiæ ædificationem & conscientiarum tranquillitatem.* Quis

hîc

hîc non videt, Synodum utrâque manu subtrahere & subducere ijs voluisse id, quod liberaliter literæ Citatoriæ concedebant? Non poterant Citati bonâ conscientiâ, sine divinæ gloriæ, sine veritatis præjudicio, sine Ecclesiarum offensâ, libertatem hanc Citatis omnibus jure communi debitam, & ipsis speciali literarum Citatoriarum beneficio concessam, deserere, aut ex adversariorum suorum, à quibus jam ante damnatos se sciebant, arbitrio caussam suam agere. Itaque non cedunt, sed jus suum sibi concessum ac debitum postulant. An hîc pervicacia locum habet? Iudicet quisquis animum judicio liberum habet: Ponat se loco nostro, & an aliter agendum sibi putaret apud animum suum statuat.

Quod Capellus Thes: XXXVIII. dicit, Citatos *negasse, se ad suæ Sententiæ defensionem accessuros, nisi sibi permitteretur libertas refutandi quævis Contra-Remonstrantium, sive viventium, sive pridem defunctorum, super eâ re scripta*, id plane falsum est. Nunquam petierunt istam libertatem sibi concedi. Videsis Acta in lucem edita, & falsitas apparebit. Sed posito, quòd eam petijssent, eo quòd judicarent absque ea Sententiam suam liberè explicari & defendi non posse, quantum necessariũ esset; quid? an iniquum

petijssent? An jure illud negare ijs potuisset Synodus , si modo Scripta ista modestè se citaturos & intra præscriptum tempus ea se refutaturos promitterent? Quam caussã habuisset Synodus id ipsis denegandi, cum expressè eos citavisset, ut Sententiã suam defenderent, quantum ipsi, non Synodus, necessarium esse judicarent; &, etiamsi ita non citasset, Citatis omnibus jure communi cõcedi debeat , ut sententiã suam tueantur ac defendant, prout ipsi necessarium judicant? Concludo itaq; & retorqueo Argumentũ: Non modò nõ habuerunt Dordraceni Calvinistæ causam justam , cur silentiũ Citatis imponerent & dissensioni finem imponerent; sed causam habuerunt Citatis satisfaciendi, priusquam judicarent.

Atqui, inquit Capellus Objecti. XVIII. ipsi Citati fatentur in Præfatione jam allegatâ: *Quæcunque hactenus effugia aut sophismata speciosa à Contra-Remonstrantibus adducta esse observavimus, aut adduci posse verisimiliter ipsi judicavimus, ea, quantum per tempus licuit (durante scilicet Synodo) cursim & strictim examinavimus, ac pro virili nostrâ deteximus &c. Hæc cùm ita sint; quid tandem obtendere possunt, quo minus dicantur auditi quàm patientissimè? Adeòque rogare velim, ecquæ Synodus unquam Citatos patientius & diutius audiverit, ijsque*

ijsque plus temporis dederit ad rationes suas, tam KATASKEUASTIKOOS, *quàm* ANASKEUASTIKOOS enarrandas?

Resp. Atqui eo ipso, quòd verba ista allegas, & deinde id quæris, inscitiã tuã prodis. Nam. 1. Synodus nõ dedit Citatis tempus illud: jam eos ejecerat, & se cum illis commune quicquam habere amplius nolle pronunciaverat, antequã Scripta ista Citati inchoarent. Deputati Ordinum hanc ipsis gratiã fecerunt, sive quòd æquiores videri vellent Zelotis istis Synodalibus, sive quòd ex tã iniquâ & irrationabili actione Synodi indelebilẽ infamiam metuerent, sive quòd ita convenerat cum Synodo, ut interea secreti licentiâ fueretur Synodus, ejectis ijs, qui rationum suarum claritate iniquas ejus actiones Belgio conspiciendas dabant. 2. In ijs ipsis verbis, quæ citas, vides eos de temporis angustiâ disertè conqueri. Et ita certè res se habebat: Media hieme, urente frigore, de gravissimis rebus jubebantur sępe consignare & parata habere scripta sua intra 7. 8. 9. dies, quę vix interea describi nisi per complures Amanuenses poterant: saltem ad quæ dignè meditanda & consignanda mensiũ aliquot spatio opus fuerat. Videantur eorum ea de re querelæ, quas Deputatis & ipsis Ordinibus

 non

non unâ Epiſtolâ notas fecerunt. 3. Poſito tamen etiam, quòd temporis ſatis habuiſſent, quòd patientiſſimè auditi fuiſſent, quid hoc ad rem feciſſet? Nihil unquam reponi iſtis audiebant: nullas rationes in contrarium à Synodo allatas viderunt, unde, quid in Scriptis iſtis deſideraret Synodus, intelligere aut accuratè perpendere poterant. Atque hinc eſt quòd dicant, ſe opus habuiſſe ut refutarent, quæ ipſi ſuopte ingenio judicarent veriſimiliter à Synodo in contrarium adduci poſſe. Nihil itaque cauſſæ habuerunt, unde convincerentur de errore ſuo: neque ratio fuit, cur convicti de errore ſuo pronunciari potuerint. Orationes quædam recitabantur ex chartâ aliquando, quibus carpi videbantur laciniæ quædam Scriptorum iſtorum, ſed eæ ſæpe ita frigidæ erant & jejunæ, ut quibus argumentis pugnarent intelligi non poſſet. 2. Ijs intereſse Citati prohibebantur. 3. Earum apographa Citatis, quum humiliter & reverenter ſibi dari orarent ab ijs, qui eas recitaverant, ex profeſso negabantur. 4. An Synodus tota iſtarum Orationum fundamenta & argumenta pro ſuis agnoſceret, incertum erat. Denique erant iſtæ Orationes fere Exterorum, qui ſatis demonſtrabant, ſe in iſtis Controverſijs tractandis ita hoſpi-
tes

tes esse, ut sæpe Controversiæ punctum & præcipua difficultatum momenta ne quidem attingerent, uti non rarò fatebantur ij ipsi, qui cũ ipsis alioquin sentiebant. Nempe pro formâ & dicis caussâ omnia ista fiebant, ut Theologos Exteros HOMODOXOUS esse (quasi verò de eo quisquam dubitaret) omnibus ista ratione innotesceret.

Atqui tamen Episcopius pag. 34. *de Exteris melius se sperare dicit, quàm de Provincialibus.* Ita est, & meritò. Neque enim ij secessionem aut schisma fecerant, factóve ullo, quod Citatis constabat, illud approbaverant; etiamsi non ignorarent, eos omnes contrariæ Sententiæ non tantùm addictos, sed & defensores illius esse satis acres. Non multò post tamen frustra se illud sperasse intellexit, cum de schismate ageretur, & Citati schismatis istius authores facerent plerosque Provinciales. Tum enim, priusquam adhuc de Quæstionibus agi cœptum esset, priusquam Synodus Sententiam suam dixisset de Controversijs, schisma illud fieri jure potuisse dixerunt, eo quòd Arminiani à veritate ipsa primi secessionem fecerant. Et fuisset hæc una omnium Exterorum vox, nisi Helvetij judicium istud immaturum correxissent, & damnationem præcipitari, antequam examen caussæ

factum esset, monuissent.

Atqui secessionis hujus damnant Arminiani non primos tantum ejus authores, sed etiam approbatores. Rectè. Quid ni Capelle?

At cum Magistratus eam non impediret (quod de Deputatis Ordinum, qui exauctorationes factas à Synodis approbabant, adjungit Capellus, huc non facit: id enim alterius generis quæsitum est) *inter approbatores numerari poterat.* Resp. At ut Citati hos etiam schismaticos dicerent, opus non habebant: nec enim ij sedebant Iudices in Synodo, sed tantum inspectores: neque post latam Sententiã Iudicium suum unquam dicere voluerunt, sed tantùm quid actum esset referre se dixerunt. 2. Eos nominatim semper distinguebant ab Ecclesiasticis. 3. Quid si idem dixissent, an falsum dixissent, Capelle? Certè si Ecclesiastici schismatici revera erãt, certè, quisquis schisma illud probabat, atque imprimis is, qui schismaticis istis judicandi potestatẽ dabat de ijs, à quibus ij secessionẽ illegitimè fecerant, ij crimen & culpã istã nullo juris titulo evadere poterant. Sed quid hoc ad rẽ faciebat, sive id credere se dicerẽt, sive nõ? Ad invidiã eorũ augendã id tantũ pertinebat, quasi non satis malorũ sustinerent, quòd corã tam iniquis Iudicibus, tam capitalibus inimicis,

inimicis, juberentur caussam suam dicere, non aliter quàm rei & pænè è vinculis.

Sed mentiebantur apertè, cum dicebant, aliquos è suis exauctoratos nullo præeunte judicio Ecclesiæ. Bona verba, Capelle. 1. non dicunt id, sed dicunt se & suos HOMOPSÉPHOVS omnes ex albo Ecclesiæ expunctos fuisse à Contra-Remonstrantibus, eo ipso quòd Contra-Remonstrantes secessionem ab ijs fecerant, & quidem in forma hac, *Quòd non agnoscerent ipsos, cum quibus licitum ipsis esset conventus ullos celebrare, aut eos pro membris suorum Cætuum habere.* Quid? an non hoc est expungere nomina eorum ex albo Ecclesiæ? Si mentiti hìc sunt, Capelle, quod id nullo præcedente judicio Ecclesiæ factum sit; da igitur judicium illud, quod in legitimo cætu factum est. Si non potes hoc dare, fatere igitur te, si non mentitũ esse, ne jure talionis tecum agam, sed mendacium aut saltem falsum dixisse.

Objectio XIX. *Ecclesiasticos plerosque Provinciales schismatis reos jure diximus: testantur id ipsum diremptæ in duas partes Hollandicæ, Ultrajectenses, Gallicæ & Transisulanæ Ecclesiæ, idque Contra-Remonstrantium studijs.* Quid ad hanc Capellus? *Ut id demus,* inquit, *Belgij cæteræ Provinciæ, quæ tale nihil admiserãt, quo jure quatuor istis accensentur?* Ad hoc jã

 respon-

respondeerunt Citati: eas schismati fovendo sedulam operam commodasse. Vin' fidem tibi fieri de Frisijs? ipsum tantum Synodi Præsidem intuere, & quid Hagæ schismati authorando fecerit vide. Actiones ipsius loquuntur, & quæ non in angulo (Deus has & non pauci alij norunt) sed quę coram sole gestæ sunt. Vin' de Zelandicis? Fiduciarias tantum earum literas, quibus ad Synodum suos Delegatos instructos voluerunt, consule, & intelliges, eas in mandatis dedisse Delegatis suis, ut ne in tolerantiam mutuam unquam consentirent. Vin' Groeninganas Ecclesias? respice tantum earum deputatum Hillenium, & videbis schismatis antesignanũ & primipilum. Plura non allego, ne claritudinem solis lumine candelæ adjuvare velle videar. Cætera, quæ sequuntur, aut jam in præcedentibus sunt refutata, aut nihil habent, quod non potius malevolum Capelli animum, quàm judicium examine dignum, arguit. Nempe non satis fuit illi damnâsse Remonstrantium Sententiam: quicquid vel à Synodo, vel à Delegatis, contra eos actum actitatumve est, id omne ad usque minimum quemque apicem, cum elogio superlativo, pro more suo, laudat. Detentionem Citatorum in urbe Dordracenâ factam contra omnia liberę
Synodi

Synodi jura, contra fidem datam, contra naturę, ſanguinis & conjugij leges, contra omnem rationem, tanquam opus juſtiſſimũ prædicat & extollit: Pænâ dignos fuiſſe cenſet, quos conſcientia ipſorum non ſinebat aliter facere. Credo, ſi eos vivicomburio aut laqueo adjudicaſſent Proceres, venalem ad idem prædicandum linguam ſuã, venalem calamum feciſſet. Ego nihil aliud opto, quàm ut Deus ipſi ignoſcat tantam inclementiam, & non in eas anguſtias eum venire ſinat, ut experiri opus habeat, quàm ſit grave conſcientię ſuę ſatisfacere, & propterea tamen pænâ dignum cenſeri. Dic enim, obſecro te Capelle, cur pænâ iſta eos dignos fuiſſe cenſes? An propter contumaciam? Ita videtur. Sed quæ contumacia in libera Synodo locum habet, ubi rationes obtenduntur, ubi Sententiam cuique ſuam liberè dicere licet? Quis in ea cedere cogitur, qui ſe per conſcientiam cedere non poſſe profitetur? qui rationes adferri orat, quibus, licere ſibi ut cedat, perſuadeatur; paratus, ubi id fit, ſtatim cedere, & cui tamen rationes nullæ dantur? Si dicas, conſcientia prętexebatur, jam eos neceſſe eſt ut facias impios, & Dei Numiniſque omnis contemptores, & quod culmen eſt profanitatis, APEELGEEKÓTAS, ut contumaces eos

 dicas.

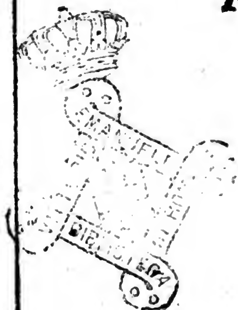
dicas. Quod quo jure facias cogita.

At hæc qualiſcunque punitio eò potiſſimum ſpectabat, ne poſſent ante Synodum ſolutam turbas edere, quæ Synodi conſilia fruſtrarentur. At cum Synodus ſententiam nondum dixiſſet, cur puniebantur? An non ſatis apertè ſignificas Synodum puniviſſe eos, & doctrinam eorum turbationis cauſſam judicaſſe, antequã de ea ad huc ſtatutum eſſet, an vera eſſet, an falſa? Deinde, non obſcurè fateris, Synodum totam eo tantum fine conveniſſe, ut eos damnaret; citaſſe eos, ut eos urbi iſti veluti caveę includeret, &, abſentibus illis, Eccleſias eorum, tanquam poſſeſſionem vacuam, invaderet? Sed non opus eſt, ut hoc te ſignificare voluiſſe judicem: res ipſa id teſtatum fecit, à principio ad finem uſque. Denique, ſi omninò impedire voluiſſent Citatos, ne turbarent, quàm multa ad manum erant remedia, quibus uti potuiſſent Proceres, ut ſua Synodo libertas inviolata nihilominus manſiſset. Sed concilia omnia aliò ſpectabant: Mutationi Reipublicæ, ſeceſſioni in Eccleſia, color deërat: fæditas utriuſque nimis patebat: vi perſequendum erat incæptum, &, ne omnis color deëſset, Synodi Sententia requirebatur, ut non Regionis, ſed Religionis negotium agi videretur. Ea ſimul

atque

atque pronunciata, atque octavo menſe in lucem edita fuit, protinus ſanguine optimorum Civium ei parentari cæptum eſt. Nempe vitalis non ſolet eſſe partus, qui octavo menſe editur. Concludens itaque dico, me libenter piorum omnium judicio relinquere, an ea, quæ Capellus attulit, talia ſint, unde appareat. 1. *eam fuiſſe Arminij Doctrinam, ut multo ſatius fuerit eam damnare, quàm tolerare.* 2. *eas fuiſſe artes Sectatorum Arminij, ut neceſſe fuerit ijs obviam ire. Denique.* 3. *eam fuiſſe Dordracenorum Patrum æquitatem, ut* (vide hyperbolen & mirare) *poſt Apoſtolorum obitum Synodi nullius exſtet memoria, quæ citatos* (nota prejudicium) *hæreticos patientius audiverit, moderatius tractaverit, & ſanctius judicaverit.*

FINIS.

INDEX

INDEX
Rerum Principalium.

A.

Calvi-

Fran-

Pax

Tolerantia

INDEX.

T

V

FINIS.

